

МИРЗА ҚАЙНАРОВ

ДЎСТ ДИЙДОРИ

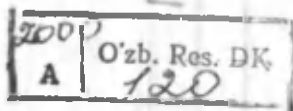
Шеърлар,
газаллар,
мухаммаслар,
достон

ТОШКЕНТ

р Фулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти

Уз 2
Қ 17

25291
10 2

10

Қайнаров М.

Дўст дийдори: Шеърлар, ғазаллар, мухам-
маслар, дoston. — Т.: Ғ. Ғулom номидaги
«Адабиёт ва санъат» нашр., 1999.—200 б.

Ижоднинг машаққатидан ҳайиқмаган, шеърят
сирларини зрянмай ўрганган шоир, қачон бўлмасин,
ўзи яратган асарларидан завқ-сурур олиши табиий.
Мирза Қайнаров ҳам мисралари нечоғ пишиқ, ният-
лари холис ва самимий, айтмоқчи бўлган фикрлари
оҳорли бўлмасин, машқларини чоп этишга, китобла-
рига дастхат ёзиб турурланишга шошилмади. Мана,
бугун у дўстлар билан дийдорлашув лайти етиб келди,
деб ўйлади шекилли, қалбида асраб юрган сўз ганҳар-
ларидан тузилган шеърлар тўпламини инъом этмоқда...

4702620202—5
К М 352 (04)—99 қатъий буюртма, 99 й.

ISBN 5-635-01721-6

© Мирза Қайнаров, Ғаф
Ғулom номидaги Ада
биёт ва санъат нашри
1999 й.

*Инсоннинг тилаги бахт-саодатдир,
Саодат калити илму ҳикматдир. .
Беш буюк ибодат фарз бўлмиш, аммо,
Энг улуғ ибодат ҳалол меҳнатдир.*

УМР

Умр — сайёд домидан қочаётган оҳунинг
соясинда олинган бир нафас ором эмиш.
Елдимрим вақт тулпорин сағрисинда тик туриб
ғаму шодлик аралаш сипқарилган жом эмиш.
Иўқ, у — шу қадар улкан, маҳобатли даврким,
дунёни бузиб яна қайтадан тузиш мумкин.
Лаҳзада бўғизгача гуноҳ лойига ботиб,
ё элнинг бир асрлик қарзини узиш мумкин.
У — кимгадир ширин туш, кимгадир азоб эрур,
шу чақиндай вақт аро нечалар кезар сарсон.
Кимгадир бутун бахту кимгадир сароб эрур,
кимларгадир — ўткинчи, кимларгадир — жовидон.
Умр — потекис йўлдир, гоҳ муз каби сирпанчиқ,
то сўнггига етгунча кўплар тойиб кетади.
Ундан биров эмзклаб, биров эса букилиб,
бирова ёруғ юз билан тик ва мағрур ўтади.
Биров денгиз тагидан жавоҳир излар мудом,
бирова улкан, муҳташам бино қуриб кетаркан.
Биров ўтар кийгани, еган-ичгани ҳаром,
бирова шўр манглайига уриб-уриб кетаркан.
Дўстим, умр — ўткинчи, сен унинг ҳар лаҳзасин
абодият тошига меҳр билан михлаб кет.
Вақт фарроши супуриб ташлар бўлса изларинг,
бу дунёга келмабман, дея йиғлаб-йиғлаб кет.
Умр — сайёд домидан қочаётган оҳунинг
соясинда олинган бир нафас ором эмиш...

ҲАЛОЛЛИК

Одам пайдо бўлган қутлуғ дам ҳалол,
Лафзида тургувчи мард одам ҳалол.
Ҳалолдир Ватанинг зарра туфроғи,
Дарёси, дегизи, ойдин булоғи.

Онанинг оқ сути, болалар коми,
Ошиқларнинг қайноқ бўсаси ҳалол.
Содиқ дўст инъоми, устоз каломи,
Юлдузларнинг майин шуъласи ҳалол.

Ва лекин гоҳида қийнар саволлар,
Ҳалолмикан еган бурда нонимиз?
Ҳаромдан бир умр қилдикми ҳазар,
Таъмадин йироқми дастурхонимиз?

Саволлар зарбидан оромим унут,
Ишимиз бирмикан сўзимиз билан?
Виждон кўчасини босмаганми ўт,
Иймон биргамикан ўзимиз билан?

Дўстлар, ўзингизни айланг имтиҳон,
Айтинг қанча ҳалол умр кўрдингиз?
Ҳалол билан ҳаром жанг қилар мудом,
Қай бирин пойига болта урдингиз?

Ҳалоллик йўлида айланг жон фидо,
Сиз, эй қутлуғ дамда туғилган ИНСОН!
Мукамал бўлмагай бу кемтик дунё
ҲАЛОЛЛИК бўлмаса ҲОКИМИ ЗАМОН!

ОЧИЛМАГАН ҚҰРИҚ

Яхшилар кўпмикан ёки ёмонлар?
Албатта ёмонлар — жаврайди нодон.
Ёмонлар кўп бўлса бу қутлуғ замин —
Бўларди қабоҳат қайнаган қозон.

Яхшилар кўпмикан ёки ёмонлар?
Албатта яхшилар дерсиз бегумон.
Яхшилар кўп бўлса нечун бу ҳаёт
Эзгулик нурига гарқ эмас ҳамон?

Яхшилар кўпмикан ёки ёмонлар?
Улар баробардир, дерсиз, албатта.
Лекин кўрганмисиз ҳеч вақт турганин —
Тарозу палласи мувозанатда.

Инсон ёнғоқ эмас, сарак-пучакка
Ажратмоқ мушкулдир, мушкул жуда ҳам
У ҳаёт аталмиш чакалакзорда
Қоқилиб, адашиб кезар дамодам.

Ер қобигин йиртиб чексиз осмонга
Мардона отилди ўтюрак инсон.
Ва лек ўз қобигин йиртиб чиқолмай
Умр сўқмоғида кезади сарсон.

Ҳар бир инсон ўзи бутун бир олам,
Ҳар бир одам ўзи чексиз бир жаҳон.
Неча минг йил ўзин ўрганди, аммо
Ҳануз очилмаган қўриқдир ИНСОН!

ДЕҲҚОНГА ҚАСИДА

Қуёш кесмоққа ожиз ҳали қиш қиличини,
Далаларда изгирин Ҳут шамоли елади.
Қалди роқ бузгани йўқ ҳали осмон тинчини,
Узоқ жануб юртлардан кўклам ҳиди келади.
Ҳали уйғонгани йўқ дов-дарахтлар куртаги,
Ҳали ширин уйқуда ғунчалар мисли гўдак,
Ҳали тугагани йўқ момоларнинг эртаги,
Ҳеч ким кезмас далада деҳқон бободан бўлак.
Кафтида увоқланар нам тортган хушбўй тупроқ,
Беҳудуд дала-тузда кезар ўйчан нигоҳи.
Хаёлида: олтин куз, хирмон қад кўтарган чоғ,
Азим чинор серташвиш ҳаётининг гувоҳи.
Башарни кийинтириб, тўйинтирмоқ захматин
Олмиш ўз гарданига меҳрибон ота мисол.
Таърифламоқ не ҳожат бободеҳқон қудратин,
Унинг хизматин қилса Қуёш, дарё ва шамол.
Уват узра бош қўйиб бир соат мизгиса бас.
Бир тун уйқу ҳиссаси шунинг билан тўлади.
Ёзу куз, баҳор чоғи уйда кечлаган кас
Кўкси кериб, деҳқонман, демаса ҳам бўлади.
Олимлик даъвоси йўқ, илм қадрин билади,
Лек наздимда у буюк олими набототдир.
Таъзим, тавозе унга кўп эриш туюлади,
Экканга раҳмат, сўзи энг олий мукофотдир.
Унинг улкан ижоди эрур пахта ва буғдой,
Унинг қадоқ қўлида тирикликнинг меҳвари.
Қўҳна замин юзига у-ку бахш этган чирой,
Ундан ризқ кутар одам, қушу чумоли бари.
Вақт бўйсунмаса-да одамзотга абадий,

Фасллар бободехқон изми билан юрибди.
Қаттиққўл отасидан рухсат сўраган каби
Баҳор аста ийманиб эшик қоқиб турибди.
Бободехқон, қалбингга тўлдириб сурур, ғулув
Эшик қоқаётган шу баҳоринг қутлуғ бўлсин.
Юракда ҳурмат сақлаб, эзгу тилагим ушбу:
Кузда хирмонинг баланд ҳам юзинг ёруғ бўлсин!

1980

БАҲОРНИ СОҒИНИБДИ

Кўлларда сузар оққув — баҳорни соғинибди,
Тоғларда кезар оҳу — баҳорни соғинибди,
Боғларда кезар гулрў — баҳорни соғинибди,
Қимки ишққа рўбарў — баҳорни соғинибди.

Муғанний созин чалиб, меҳнат куйин бошлади,
Дехқон умид уруғин ер бағрига ташлади,
Кўкдаги абри найсон кўзларини ёшлади,
Булутлар сепар инжу — баҳорни соғинибди.

Ёш дилларга завқ бериб осмонда сузар варрак,
Қирқ қулоқ қозонларда буғ таратар сумалак,
Уфқдан уфққача товланади камалак,
Гоҳ Қуёш сочар ёғду — баҳорни соғинибди.

Оппоқ тонглар қўйнида чечаклар уйғониши,
Тиниқ булоқ сувига жайронларнинг қониши,
Қишдан чиққан чўлиқнинг сурур тўла хониши,
Дилда уйғотар туйғу — баҳорни соғинибди.

Нақадар сўлим, дилбар эрур наврўзи олам,
Дўстлар дийдор кўришар навбаҳорда бўлиб жам,
Мен ёр васлин соғинсам, баҳорни қўмсар санам,
Мени зор этган бадхў баҳорни соғинибди!

1981

ОҚ ҚҰШИҚ, ОППОҚ ҚҰШИҚ

Бир қўшиқ яралмоқда юртимиз туфроғида,
Ҳаёт каби сермазун, тоғлар каби сарбаланд.
Ҳар сатри жилоланар кузнинг зарварағида,
Ҳар банди оқ нур билан ою қуёшга пайванд.
Сиёҳини Зарафшон, Сир, Аму яхобидан
Чилланинг аёзига тўнгиб тайёрлар деҳқон.
Ўлкамиз узра Ҳамал қадам қўйган чоғидан
Ёзишга киришади меҳнаткаш Ўзбекистон.
Бу қўшиқ замирида саратон ҳарорати,
Ортга сурилган висол, олинмаган бўсалар.
Не-не азиз жонларнинг йўқолган ҳаловати,
Тузалмаган дастурхон, ичилмаган бўзалар.
Бепоеи дала-тузлар унга оқ саҳифадир,
Ҳар саҳфада минг йиллик тарихимиз баёни.
Ишчи, деҳқон, талаба, аҳли қишлоғу шаҳар,
Терим пайти барчанинг пахтазорда макони.
Не машаққатлар билан ёзилар бу оқ қўшиқ,
Бармоқлар тарс ёрилиб қон томчилашлари бор.
Унинг бир саҳифасин ёзиб битгунча тўлиқ
Ёмғиру дўл, қор ила кўк қамчилашлари бор.
Пахтагни қўшиқ дедим, ота юрт Ўзбекистон,
Жаҳонга доврўқ солган қўшиғинг янгроқ бўлсин
Тинчлик бўлса тошда гул ундиролгувчи халқим,
Пахтагни ҳар толаси тинчликка байроқ бўлсин!

ЎЗБЕКИСТОНИМ

Колумбда бор алаям маним...
Абдулла Орипов

Қиндик қоним томган қутлуғ маконим,
Камалак мисоли рангин жаҳоним,
Эрк учун курашда тўкилган қоним,
Асрлар қаърида қотган армоним,
Юраклар тубинда ётган исёним,
Ўзбекистоним.

Суронли кечмишнинг баланд-пастаида,
Не зотлар от сурмиш юртим қасдида,
Огир жароҳатлар бўйи бастаида,
Бир қўл ўроқ — бир қўл қилич дастаида —
Менинг аждодларим, олис карвоним,
Ўзбекистоним.

Фаробийга устоз бўлган эл — бу эл,
Оламни олимдай билган эл — бу эл,
Осмони юлдузга тўлган эл — бу эл,
Оқибат толеи кулган эл — бу эл,
Улугбек маскани — кавкабистоним,
Ўзбекистоним.

Тарих саҳфасида Темурнинг номи,
Унга толе бермиш тақдир қалами,
Жаҳонни титратмиш қиличин дами,
Кимнингдир менда ҳам бордир алами,
Жаҳонни титратган соҳибқироним,
Ўзбекистоним.

Севишганлар кезар чаманзориди,
Юзлаб шоир ётур ҳар мазориди,
Фақат эзгуликдир касбу кориди,
Эл ғамин ўйлайди шеър — ашъориди,
Навоний жамлаган суюк дostonим,
Ўзбекистоним.

Эл қалбида буюк инсонлар қолди,
Метиндай мустаҳкам иймонлар қолди,
Тошлар чўкиб кетди, уммонлар қолди,
Ўлдирганлар ўлди, Чўлпонлар қолди,
Абдулла Қодирий, Фитрат, Усмоним,
Ўзбекистоним.

Она юртим — сўлим боғлар маскани,
Водийлар, дарёлар, тоғлар маскани,
Иши ҳалол, кўнгли оқлар маскани,
Дўстлар билан вақти чоғлар маскани,
Дўстларга қопқаси очиқ қўрғоним,
Ўзбекистоним.

Инсон бахти барҳақ она-Ер билан,
Ўрмон салобати йўлбарс, шер билан,
Ватан озодлиги ботир эр билан,
Юртнинг ободлиги меҳнат, тер билан,
Меҳнат-ла яралган гўзал бўстоним,
Ўзбекистоним.

Пахтани таърифлаб бисёр ёздилар,
Шу она туфроққа минг бор ёздилар,
Гоҳи хуммор, гоҳи озор ёздилар,
Тавсифин ўчириб такрор ёздилар,
Тавсифга сиғмаган танти деҳқоним,
Ўзбекистоним.

ОНА ЮРТИМ

Ҳар инсоннинг дил дафтарнда
Ўз юртига айтар сўзи бор.
Мен ҳам бу кун сени шарафлаб
ашъор битдим, эй, она днёр.

Аждодларим сасия эшитдим
Бойсун, Вовуш дараларида.
Асрларнинг дарди қон бўлиб —
силқиб оқди яраларингдан.

Илм йўлида фидо этдинг жон,
сенда кўрдим буюк бардошни.
Ғов бўлмаса агар жаҳолат
забт этардинг балки Қуёшни.

Бағринг шунча тормиди, юртим,
даҳоларинг сигмади нечун?!
Гурбат аро битди «Ал-жабр»,
қувгинликда ёзди «Ал-қонуи!»

Алишернинг шеърий фарёди
кор қилмади чарх кажрафторга.
Ҳақ сўзини айтган Машрабни
замонаси остирди дорга!

Авроранинг садоси боис
титраганда замин у замон,
Сўкилдию зулмат пардаси,
бошинг узра ёришди осмон.

Чўзилмади қувончинг узоқ,
маккор экан ниқобли душман.
Бўйнингдаги занжирни олиб,
оёгингга солдилар кишан.

Қора кунлар қорайди баттар
Қодирийга узилганда ўқ!
«Кишан кийма...» дейдиган энди
мард Чўлпоннинг, Усмонларинг йўқ!!

Русияни босганда фашист
вазмин тортиб, катта бўлдинг сен.
Гўдакларни олиб бағрингга
етимларга ота бўлдинг сен...

Чанглар ютиб қўриқлар очдинг,
меҳринг чўлга сочилиб кетди.
Дашт ўрнида водийни кўриб
баҳри дилинг очилиб кетди...

Оқ пахта деб чеккан захматинг
жо бўлмагай минг бир китобга.
Шу мунаввар оқлик туфайли
ботиб қолгин энди савобга...

Боғларингда абадий баҳор,
тоғларингдан мудом қор кетмас.
Таърифингга қаламинг кучи
ҳеч етмаган, етмади, етмас!

1974

УҚИТУВЧИМ МЕНИНГ

Эй, инсон идрокии чархлагувчи зот,
Эй, маърифат боғин гуллатган зако,
Сиз билан мунаввар бу ширин ҳаёт,
Сиз билан ободдир бу кўҳна дунё.
Уқитувчим менинг — анварим менинг,
Ҳаёт йўлларида сарварим менинг.

Заҳматингиз кўлу роҳатингиз кам,
Шуҳрат қутқусидан қалбингиз омон.
Наздимда касбингиз ичра касблар жам,
Бўйла оқ нур ичра камалак пинҳон.
Уқитувчим менинг — оқ нури менинг,
Шарафим, шавкатим, гурурим менинг.

Меҳр нуриин сочар мурғак дилларга
Мусаффо қалбингиз орзуга тўлиб,
Не тонг жаҳон кезиб юрса тилларда
Фасиҳиддин Соҳиб — Навоий бўлиб.
Уқитувчим — суюк устозим менинг,
Гоҳ майин, гоҳ жўшқин овозим менинг.

Устоз жабри афзал ота меҳридан,
Инсон англаб етган буюк ҳақиқат.
Гул ва тикан унса Қуёш нуридан,
Сизнинг меҳрингиздан гул унар фақат.
Уқитувчим — эзгу олашим менинг,
Сизга эҳтиромим, саломим менинг!

ОНА ТИЛИМ

Камалак мисоли рангин даҳрим сен,
Гоҳи сокин, гоҳи жўшқин наҳрим сен,
Ёвга захрим, дўстга шаҳду шаккарим,
Жавоҳирга тўла шаффоф баҳрим сен.

Улуғ устоз чекиб қанча ранж, алам,
Ўзбек элин айладилар якқалам.
Бино қурди сенда улкан, муҳташам,
Навоий меъморлик қилган шаҳрим сен.

Ҳар ерда шай ўткир, олмос яроғим,
Мужгон бўлиб қўрғаним—қароғим,
Зулмат ичра адашганда чароғим,
Толиқсам қувватим, сабот, сабрим сен.

Менга сен онамдай азиз, муҳтарам,
Сенда илк сўзимни тингламиш онам.
Сенда пичирлагум сўнгги сўзим ҳам,
Бешигимсан, сўнгги сўзим, қабрим сен.

ГУНОҲЛАРИМ

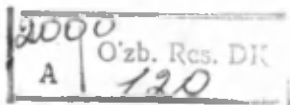
Минбарни эгаллаб ҳайқирса ёлгон,
Емонни яши деб, яшини ёмон,
Оёқ ости бўлса муқаддас иймон,
Менинг гуноҳларим ортади.

Биров елкасида бировлар юрса,
Текинхўрлар хирмон бошида турса,
Доно қолиб нодон тўрда ўтирса,
Менинг гуноҳларим ортади.

Қоработир билан сайр этса Зухро,
Ошиқлар қалбини тарк этса вафо,
Паноҳсиз қолса гар шарм ила ҳаё,
Менинг гуноҳларим ортади.

Дўстни дўст, оғани ини ёт билса,
Нафс бўш қўйилиб, инсоф бўғилса,
Эзгу никоҳидан ёвуз туғилса,
Менинг гуноҳларим ортади.

Эй, она заминнинг фидойилари,
Келажак уфқига туташ йўлингиз.
Менинг гуноҳларим ортмасин яна,
Унинг йўлларига тўсиқ бўлингиз!

ҲАВТДАГИ ҶРИНЛАР

Бу сирташвиниш ҳам сирғулув ҳаёт сахнида
Ўз ўрнинини тополгин, деб, тилак тилайсан.
Қайдан излай, дўстим, ўша ўрнини бу дам,
Буни мен билмасман ва лек сен ҳам билмайсан.

Ҳаёт ахир меҳмонхона, ё сарой эмас,
Таклиф қилмас ҳеч ким сени унинг тўрига.
Унда жойлар белгиланиб қўйилмаган, бас,
Чипталар ҳам сотилмайди ҳар бир ўринга.

Ўтирган кўп ўзгаларнинг ўрнида, ҳайҳот,
Баъзиларга ўз ўрни ҳам келади малол.
Вақт ҳакам, дер, то у ўрнинг аниқлагунча
Ўша ўрин керак бўлмас сенга эҳтимол.

Бировларнинг икки кўзи баланд тоғларда,
Юқоридан пастда қолган ўрнин излайди.
Баъзи одам, э воҳ, ҳатто қабристонда ҳам
Ўз қабрига баландроқ бир жойни кўзлайди.

Эй дўст, сен ҳам ўз ўрнинини изла ҳаётда,
Топа олсанг яшайвергин шодумон, хуррам.
Банд ўрнини меники деб талашма фақат,
Арши аъло, ё Сулаймон тахти бўлса ҳам!

БМТ АХБОРОТИГА РАДДИЯ

Уч ярим миллиарддан ошди инсонлар,
Аниқмикан? Дилни қоплайди гумон.
Дейди, ишонавер, аниқ бу сонлар,
Жаҳон маълумоти бўлмагай ёлгон...

Бировлар виждонин, биров номусин,
Бировлар юртини сотар дамодам.
Инсон санайсизми юзсиз, иймонсиз,
Она юртин сотган хонларни ҳам.

Хатин, Хиросима, Сонгми даҳшати
Замона аҳлидан сўрса шарҳини,
Не жавоб қилурсиз, эй ҳисобдонлар,
Одам санайсизми қотил аҳлини?

Жаҳон аҳли қанча, аниқ билмайман,
Агар хато қилсам афв этинг бу дам.
Ҳақиқий одамлар менинг наздимда
Жаҳон ҳисобидан анчагина кам!

ҲАЁТ ЭМАС У

Дунё ташвишларини елкангдан олмаса гар,
Йўллариинг давомидан янги йўл солмаса гар,
Энг сўинги дам ортингдан зор йиғлаб қолмаса гар,
Фарзандим бор демагил, фарзанд эмас у.

Чақинлар чақнамаса босган қадамларидан,
Ўзин ўтга урмаса ҳижрон аламларидан,
Оташ бўлиб қайтмаса шан висол дамларидан,
Ошигим бор демагил, ошиқ эмас у.

Юракдан қалқимаса энг буюк орзулар ҳам,
Симобдай балқимаса бағри тош сулувлар ҳам,
Сархуш бўлиб юрмаса тинглаган оҳулар ҳам,
Қўшигим бор демагил, қўшиқ эмас у.

Тенгдошлар қаторидан ўрин олиб кетмасанг,
Бу кураш майдонидан мағрур, голиб кетмасанг,
Минг-минглаб юракларда мангу қолиб кетмасанг,
Ҳаётим бор демагил, ҳаёт эмас у.

ҚАҲРАМОНЛИК ҲАҚИДА

Амир Темур — Турон соҳибқирони,
Еғий туғин туфроқ айлаган Кубро.
Эл кўнгли — мардларнинг мангу макони,
Не-не жангу жадал кўрган бу дунё.

Мардлик китобига чекди саҳифа
Тўмарис қалбидан кўчган аланга,
Тарих саҳнасида Тўйчи Эрайигит —
Турар кўксин қалқон этиб Ватанга.

Широқ душманларни адаштирганда,
Муқанна эрк дея бош кўтарган он.
Собир Раҳим ёвни тутдай қирганда
Мана қаҳрамонлик, дедилар, шоён.

Энди ўзгачадир мардлик шеваси,
Ботирлик тавсифи ўзгачадир бу дам.
Қаҳрамон аталгай бугун ҳақ сўзни
Теп тортмай айтса ким подшоларга ҳам.

Ва лек бир нақл бор, ўзгармас мудом,
Набийлардан мерос қолган бу калом:
Асл қаҳрамондир — ҳар қайда, ҳар дам
Ўз нафсидан голиб келолган одам.

1996

ЕНАЁТГАН ЧИНОР

Яшин тушиб ногоҳ ўт ичра қолди
Баланд тепаликда улкан бир чинор.
Долғали ҳаётга ўлим чапг солди,
Олов сўндиргичлар қолдилар ночор.

Қўмирга айланди чайир танаси,
Куйиб битди ҳатто илдизлари ҳам.
Фақат бир илдизда ҳаёт нафаси,
Фақат бир илдизни тарк этмади нам.

Чинор ҳам ҳаётдан узмади умид,
Кичик бир илдиздан излади нажот.
Шу илдиз туфайли қайта кўкарди,
Шу илдиз туфайли тикланди ҳаёт.

* * *

Қудратли zilзила қўзғаб галаён,
Баҳайбат қояни қўпориб отди.
Қовун карчлагандай майдалаб тамом
Денгизга итқитди, сурди, қулатди.

Тогда ҳам бор эди тоғдайин сабот,
Ёвуз куч қошида қилмади таъзим.
Бағрида янги тоғ айлади бунёд —
Метиндай мустаҳкам, навқирон, азим.

Энди zilзила гар айласа хуруж,
Тоғни ағдаришга етмас уддаси.

Ҳаёт — бу шум ўлим енгилган уруш,
Бахт — ҳаёт жангининг ғолиб нуқтаси.

* * *

Лочиннинг кўксини чок этди пайкон,
Бўйнига ташланди ўлим сиртмоғи.
Кўк ичра томчилаб борар қизил қон,
Кўрингандай бўлар умр адоғи.

Ҳаёт барчага ҳам ширин, бетакрор,
Лочин умри тугаб борар муқаррар.
Тугаган ҳаётни сақламоқ душвор
Қудратли ирода бўлмаса агар.

Лочин бор кучини йиғди дафъатан,
Учди оби ҳаёт чашмаси томон.
Умид ва ишончнинг тутиб баридан
Ўлим чангалидан чиқолди омон.

Энг мушкул дамларда эсга оламан
Бардошнинг уч буюк ифодасини.
Енаётган чинор, қулаётган тоғ,
Ўлаётган лочин иродасини!

НАЖОТ ИСТАБ...

Тоғ ҳуснига ҳусн қўшиб кезиб юрар оҳулар,
Табиатнинг ажиб дилбар, сўлим, эрка боласи.
Тоғу ўрмон аро, ўтлоқ ёки сувлоқда улар
Гоҳи сайёд нигоҳида нишон бўлар чорасиз.

Шиддат билан камон тортар сайёд илки бешафқат,
Нажот истаб қочар оҳу ажал ўқидан шу он.
Яқинлашиб борар ўқ ва оҳу ораси, фақат —
Бири эзгу ҳаёт истар, бири эса қасди жон!

Туриб қолар кўкда Қуёш, сергаклар табиат,
Яқинлашиб борар пайкон ила оҳу ораси.
Наҳотки ўқ чок айласа оҳу кўксин бешафқат,
Маҳв айласа наҳот она табиат ўз боласин?!

Нажот истаб қочиб борэр сайёд ўқидан оҳу...

1980

ВАҚТ УТИБ БОРМОҚДА

Вақт ўтиб бормоқда шамолдек илдам,
Во ажаб, биз уни яна қистаймиз.
Ҳижрон дамларию жазо онларин
Тезроқ ўтишини жуда истаймиз.

Бўш қолсак гоҳида балиқ овлаймиз,
Ё қарта ўйнаймиз, ё ичамиз май.
Гоҳи итни итга қарши довларимиз,
Вақт ўтса бўлгани бизга сездирмай.

Вақт кулиб қўяди киноя билан,
Биз эса бесабр қамчи силтаймиз.
У бизни энг сўнгги бекатга илдам
Элтаётганини, ҳайҳот, билмаймиз!

Вақт ўтиб бормоқда шамолдек илдам...

1980

УМИДСИЗЛИК ДУШМАНИМ МАНИМ

Дўстлар, мени койманг асло
қийин ишни бошлаб қўйди деб.
Етказолмай сўнгига аммо
қаламини ташлаб қўйди деб.
Орзуларим тутдай тўкилиб,
юрмай қолса ҳамки қаламим,
Шеърятдан узмасман умид,
умидсизлик душманним манним.

Атрофимни қуршаса душман,
дўстлар томон қирқилса йўлим.
Ев тигининг машъум учидан
совуқ назар ташласа ўлим.
Олиб кетса ғурбат шамоли,
йироқларда қолса ватаним.
Она юртдан узмасман умид,
умидсизлик душманним манним.

Кўнгул қўйса ағёрга санам,
Ўзгаларга юз бурса омад.
Ўзга уйнинг остонасига
қадам қўйса ул сарвқомат.
Мажнуннамо ҳолимни кўриб
севинчидан ўйнаса ганим.
Толеимдан узмасман умид,
умидсизлик душманним манним.

Шоир учун фарзанду китоб:
бириси об, бириси офтоб.
Гар бири ҳам этмаса насиб,
умри унинг саробдир, сароб.
Иккиси ҳам азиз жон қадар,
иккиси ҳам суяк дилбандим.
Мен улардан узмасман умид,
умидсизлик душманам манам.

Умид, ишонч, прода, бардош
мен яралган тўрт унсур чамам.
Саботимга тан берур Қуёш,
продамга қойилдир олам.
Ҳатто ҳаёт айтса алвидо,
айру тушса жон ила танам.
Мен ҳаётдан узмасман умид,
умидсизлик душманам манам.

ДУСТЛАР СОҒИНЧИ

Синфдошим Синдоров Ширин хотирасига

Фируза кўк саҳнига сочилган юлдузлардек
Чор тарафга бирма-бир дўстлар тарқаб кетдилар.
Уткир кўз, темир қанот учирма бургутлардек
Она бағридай қутлуғ даргоҳни тарк этдилар.

Шодлик ва ғам омукта бир ажиб ҳис қалбимда,
Дўстларни эсга олдим шерозий қалам билан.
Қирқ бўлиб еганимиз майиз таъми лабимда,
Эсладим бирин ҳавас—бирисин алам билан.

Эсдалик деб дўстларнинг сувагин сақламадим,
Альбом титкиламадим уларни соғинган дам.
Сиймосин меҳр билан қалбимга нақшладим,
Дўст номиин сақлолмай энг заиф хотира ҳам.

Афсус, ажал ўқига учди бир сарлочиним,
О дўстим, энди асло мен сени кўролмасман.
Тоғ билан тоғ учрашиб суҳбат қуришар балким,
Сенинг билан учрашиб лек суҳбат қурулмасман.

Дўстим, сени эсладим ўн йиллик довои оша,
Хаёлим осмонда ҳамон порлаб турибсан.
Минг дўстдан бири қолса барчаси ҳаёт демак,
Дўстларнинг ҳаёт экан сен ҳам тирик юрибсан...

Қайдасиз ҳей, бегубор туйғулар қанотида,
Тонг чоғи пода ҳайдаб сарпойчанг кезганларим.
Гоҳида қамчи босиб манманликнинг отига,
Дўстларсиз қолиб сўнгра ўзимдан безганларим.

Армон билан эсладим биринчи муҳаббатим,
Бокира гунча мисол очилмасдан сўлганим,
Ғам тўсганда йўлимни, сирқираганда қалбим
Сездим дўстлар суҳбати дилга малҳам бўлганим.

Отасига эргашган эркатой бола каби
Изма-из чолиб келар ҳамон шўх-шаън ёшлигим,
Қанча ширин дамларга, қанча аччиқ онларга,
Қанча тўполонларга шеригу сирдошлигим.

Сен ҳам яқин дўстимсан, ёшлигим, қадрдоним,
Биллар тушиб орага айрў тушди йўлимиз.
Эй менинг олтин фаслим, хушбўй, гўзал чаманим,
Доим бир-биримизга чўзиқ эрур қўлимиз.

Хотини ўғил туққан йигитдай қувонман
Учратиб қолсам агар дўстларимни ногаҳон.
Дилдаги ҳижрон музи эриб дийдор тафтидан
Кўзларимни қоплагай севинч ёши шул замон.

Дўстлик инсонга кўрку тинчликка устун экан,
Дўстларсиз гатимагай дастурхонда боримиз.
Дўстлар дийдори барча шодликдан фузун экан,
Келинг, дўстлар, уйимни ёритсин дийдорингиз!

ОТА ТИЛАГИ

Ўғлим Беҳзодга

Бошинг тошдан бўлсин, суюкли ўғлим,
Узинг ситган юртга номинг ситмасин.
Бошинг узра Ҳумой тополсин қўним,
Дўстларинг кулсину душман йиғласин.

Дўст бўлма рийкор, алдоқчи билан,
Мардлик ато қилсин она табиат.
Мен сенга омонлик тилайман ҳар дам,
Оловларда ёнма самандар сифат.

Мен оча олмаган қопқаларни оч,
Мен буза олмаган тўсиқларни буз,
Мен чиқа олмаган чўққидан нур соч,
Мен суза олмаган кенгликларда суз.

Фақат эл огирин кифтга ол, ўғлим,
Элу юрт фарзанди бўлиб қол, ўғлим!

БАХТИНГ БАРҚАМОЛ БЎЛСИН

Қизим Нилуфарга

Сени гулга менгадим исминг ярашиқ бўлсин,
Қўшиқ бахшида этдим, умринг ҳам қўшиқ бўлсин,
Умид, орзу, армонинг кўзга қорачуқ бўлсин,
Ҳаёт дастурхонида насибанг тўлуғ бўлсин,
Биринчи қадам қўйдинг, қадаминг қутлуғ бўлсин,
Бахту иқболинг баланд, толеинг ёруғ бўлсин.

Неча йиллар кутганим, эзгу бир армонимсан,
Хонадоним юлдузи, порлаган Чўлпонимсан,
Умрим боғининг гули, қувончим, жаҳонимсан,
Жайроним, қалдирғочим, булбулим—бийронимсан,
Сен қадам қўйган замин гулларга тўлиқ бўлсин,
Бахту иқболинг баланд, толеинг ёруғ бўлсин.

Эл қайда муқим эрса, ўша ер ватан бўлғай,
Эл қайга назар солса, ўша ер чаман бўлғай,
Эл назари тушган той дулдулдек саман бўлғай,
Эл назаридан қолса шоҳлар беватан бўлғай,
Эл меҳрини қозонгил, юрагингда чўғ бўлсин,
Бахту иқболинг баланд, толеинг ёруғ бўлсин.

Дилбандим, ҳаёт йўлини кўп эрур машаққати,
Манзилига етолмас кимнингки сует журъати,
Орзуларда акс этар келажакнинг суврати,
Сен тугилиб ўсган юрт — келажак мамлакати,
Келажакка қадам қўй, қадаминг қутлуғ бўлсин,
Бахту иқболинг баланд, толеинг ёруғ бўлсин.

МЕН СЕВГАН АЁЛ

Унинг манглайида чақнайди иқбол,
Унинг юзларида тиниқ бир хаёл,
Унинг сўзларидан томиб турар бол,
Бу — ўша мен севган энг дилбар аёл.

Пойини ўпмоққа майсалар интиқ,
Қаддини кўрмоққа далалар интиқ,
Мен интиқ, ел интиқ, долалар интиқ,
Бу — ўша мен севган энг дилбар аёл.

Зулфига занжирбанд юрагим чўғдир,
Бу бандни узмоққа имконим йўқдир,
Нигоҳи кўксимга қадалган ўқдир,
Бу — ўша мен севган энг дилбар аёл.

Ватани Фарғона, Шош ё Бадахшон,
Бошидан ёғдулар сочади осмон,
Висоли бир умр армондир, армон,
Бу — ўша мен севган энг дилбар аёл.

Қачондир умр ҳам тугайди, ҳайҳот!
Сўнг таниш қадамин сезарман бот-бот,
Қабримда гул турар токим у ҳаёт,
Бу — ўша мен севган энг дилбар аёл!

МЕНИНГ МУҲАББАТИМСИЗ...

Оқ мрамар саҳфаларга тўкилиб қолди дардим,
Ҳаёт сўқмоқларида ёр васлини ахтардим,
Бир моҳирўй ишқида япроқ каби саргардим,
Оламни сариғ тусга бўяр чеҳраин зардим,
О, мен ўша дилбарни нечоғ дилдан севардим.

Бир сония васл уйин пучмоғида яшадим,
Қаро кўзларга чўкдим, қароғида яшадим,
Бир қора хол қўриқчи дудоғида яшадим,
Сўнг ҳажрнинг азобу қийноғида яшадим,
О, мен ўша дилбарни нечоғ дилдан севардим.

Менинг муҳаббатимсиз кемтикдир ишқ достони,
Ул санам қанизликка олмас эмиш Зухрони,
Ошиқ эмас гар оҳи чулгамаса дунёни,
Замин силкинса боис ишқимнинг ғалаёни,
О, мен ўша дилбарни нечоғ дилдан севардим.

Қиш ўтиб баҳор келди ва лек дилдор келмади,
Турналар қатор келди ва лек дилдор келмади,
Минг бор илтижо қилдим ва лек бир бор келмади,
Билмам, мажнунлигимдан қилибму ор, келмади,
О, мен ўша дилбарни нечоғ дилдан севардим.

Жунул даштида кездим, ўзлигимни унутдим,
Бир умр ўша дилбар йўлларига кўз тутдим,
Қалдирғоч қанотида умидбахш мужда кутдим,
Охир унинг ишқида ёниб дунёдан ўтдим,
О, мен ўша дилбарни нечоғ дилдан севардим!

ДАРДЛИ БИР ҚУШИҚ

Қачонлардир муҳаббат дарди
Дафъатан дуч келмиш инсонга,
Ларза солғач қалбига зарби
Инсон уни отмиш осмонга.

Шундан пайдо бўлибди Қуёш,
Учқундан эса юлдуз, ош.
Ерга қайтиб у дарди «бебош»,
Юраклардан сўрмиш яна жой.

Инсон жуда бўлиб даргазаб,
Тоғ остига бостирмиш уни,
Вулқон бўлиб отилмиш бу дард,
Қуррани тебратмиш тўлқини.

Топширсалар ернинг бағрига,
Гул-лолалар униш тупроқдан.
Яширсалар денгиз қаърига,
Кучли тўлқин ошди қирғоқдан.

Тошни ёриб, ер қузин очиб,
Қайнаб чиқмиш мусаффо булоқ.
Тошдан тошга сакрамиш оҳу,
Лек ишқ дарди топмабди қўноқ.

Ҳеч бир илож топмагач одам,
Жой қолмагач шоҳни сурмакка,
Кенг жаҳонга сизмаган дардни
Жойламишлар муштдек юракка.

Тугён урмиш инсон қалбида
Севги дарди аталмиш қудрат.
У инсонни айламиш буюк,
У инсонга бахш этмиш журъат.

Дилда сеvги тугён урган пайт
Олам бўлар нақадар дилдор.
Қўз ўнгингда гўзал бир талъат,
Кўйида сен ҳар нега тайёр.

Мақон қурса дилда муҳаббат
Не азоблар чекмагай ошиқ.
Қайнаб чиқар юракдан шу пайт
Эзгу бир шеър, дардли бир қўшиқ!

АРМОН

Изларингдан чопқилар оху,
Юзларингни ювар зилол сув,
Сочларингни сийпалар ёғду,
Бундай бахтдан фақат мен маҳрум.

Сўзларингдан чақнайди чақин,
Нигоҳингдан эрийди олмос.
Кенг оламга боққан кўзларинг
Фақат менга боқмайди, холос.

Висолингга интилдим, аммо
Ҳижрон бўлди меннинг насибам.
Дуч келмайсан ўнгимда, ҳатто
Қиргинг келмас тушларимга ҳам!

ЎЗБЕГИМ АЁЛИ

Тавсифга сифмагай ҳусни жамоли,
Қошига ҳавасманд кўкнинг ҳилоли,
Шамшодга менгзалар қадди ниҳоли,
Мукаррам, мунаввар, мунис, иболи
Ўзбегим аёли, ўзбек аёли.

Қирмиз ёноғида менг яратилган,
Бўйи бирла сочи тенг яратилган,¹
Қалби осмон каби кенг яратилган,
Дилафрўз, дилрабо, дилбар, ҳаёли
Ўзбегим аёли, ўзбек аёли.

Искандар маҳбуби — сулув Равшанак,
Ойдан-да, кундан-да гўзал² бир малақ,
Не-не буюк зотлар ишқида ҳалақ,
Оқила, собира, сўлим, сафоли
Ўзбегим аёли, ўзбек аёли.

Минг шаҳар арзимас битта холига,
Тола сочин бермам дунё молига,
Юлдузлар ошиқдир нил рўмолига,
Ҳаво, Биби Марям каби жалоли
Ўзбегим аёли, ўзбек аёли.

Барчиним, Кумушим, Моҳларойимсан,
Порлаган қуёшим, тўлин ойимсан,

¹ Хоразмийдан.

² Чўлпондан.

Садоқат қасрида мангу қойимсан,
Саботу бардошли, меҳру вафоли
Ўзбегим аёли, ўзбек аёли.

Ҳақ йўлида собит тургай доимо,
Ёмонлик келмагай қўлидан асло,
Унга ёмонликни кўрмангиз раво,
Хароб айлар кимни тутса уволи,
Ўзбегим аёли, ўзбек аёли.

Мудом алла айтиб тебратар бешик,
Унга муқаддасдир иккинчи эшик,
Эр — ярим пир, дея хизматида тик,
Ҳеч кимга ҳеч қайда йўқдир малоли,
Ўзбегим аёли, ўзбек аёли.

Тўмарисдан мерос олмос яроғи,
Орзу-ҳавасларга тўла қароғи,
Ўзбек оиласин файзи, чароғи,
Мен унинг гуломи—занжи Билоли,
Ўзбегим аёли, ўзбек аёли.

Навойи бахш этмиш минг-минглаб газал.
Унга эл ҳурмати буюк, мукамал,
Исботин сўрсангиз, ана Тожмаҳал,
Ҳаёт, Она, Ватан — унинг тимсоли,
Ўзбегим аёли, ўзбек аёли.

Ҳаёт туғи нозик дастида унинг,
Жаннатлар оёғи остида¹ унинг,
Баҳор ҳиди бўйи бастида унинг,
Дилимда, тилимда фазлу камоли,
Ўзбегим аёли, ўзбек аёли.

¹ Ҳадисдан.

ШЕЪР УЌИБ БЕР

Шеър ишқида ёнар юрагим,
Она юртга бўлсин керагим,
Элга хизмат—эзгу тилагим,
Уфқларга боқиб тинглай жим,
Шеър ўқиб бер менга, малагим.

Ватан учун тўкилган қонлар,
Тансиқ бўлган бир бурда понлар,
Она сочин оқ этган онлар,
У дамларни ёдга олай жим,
Шеър ўқиб бер менга, малагим.

Оҳу тоғдан излар мўмиё,
Хаста дилга умиддир шифо,
Ошиқларга куй, газал ошно,
Табиатми, шеърнят ҳаким?
Шеър ўқиб бер менга, малагим.

Мушкул дамда ақлим йўқотсам,
Ё манманлик лойига ботсам,
Ё ўзни деб ўзгани сотсам,
Ажратиш-чун пучак-сарагим,
Шеър ўқиб бер менга, малагим.

Ҳаёт нечоғ дилбар ва сўлим,
Афсус бир кун тугайди йўлим,
Ғолиб келар қаттол, шум ўлим,
Энг сўнги дам, сўнги тилагим,
Шеър ўқиб бер менга, малагим.

1984

УЛИМНИ ЕНГИБ

Ишқ, нечани этдинг бахтиёр,
Нечаларни айладинг мажнун,
Юрагимда ўчмас яранг бор,
Мен ҳам ҳажр ўтида дилхун.

Севдим, аммо севмади дилдор,
Бўлмас экан қалбга буюриб,
Кўзда ёшим эмас шашқатор,
Аммо кўнглим йиглар ўкириб.

Ишқ азоби огир, бешафқат,
Азоб берди ишқим беармон,
Лек шунда ҳам ўзга муҳаббат,
Этолмади қалбимни ошён.

Қийнасанг да мени тутқундай
Ардоқлагум сени, илк севгим,
Эъзоз этгум она сутидай,
Илк севгисин ким улутар, ким?!

Келсанг ҳатто кўз юмганимда,
Бошим уара тўксанг қатра ёш,
Мен аёвсиз ўлимни енгиб
Тобутимдан кўтарардим бош!

1962

ГУНОҲКОР БАНДАМИЗ

Эгнимизда хоҳ тўн, хоҳ хирқа—жанда,
Хоҳ гурбатда гариб, хоҳ шоҳ ватанда,
Хоҳ хўжа, сайидамиз, хоҳ ўғри, ганда,
Хоҳ тубан фосиқмиз, хоҳ шайх, писанда,
Гуноҳкор бандамиз, гуноҳкор банда.

Рўзадормиз, ҳар кун намоз ўқиймиз,
Лек ёлғон ишдан хабар тўқиймиз,
Кучлимиз, нимжонни мудом чўқиймиз,
Ортиқроқ еб қўйиб сўнгра ўқчиймиз,
Гуноҳкор бандамиз, гуноҳкор банда.

Мансабин ўйлайди қози, тўрамиз,
Муттаҳам ошиғин олчи кўрамиз,
Манфаат саҳнида ўпқон, ўрамиз,
Кимки эгри йўлда — ҳамроҳ, жўрамиз,
Гуноҳкор бандамиз, гуноҳкор банда.

Бир чақага сотиб азиз устозни,
Бошга кўтарамиз сафсатабозни,
Қанотин қирқамиз баланд парвозни,
Гоҳи қора деймиз оппоқ қоғозни,
Гуноҳкор бандамиз, гуноҳкор банда.

Нафси амморага қулмиз, чўримиз,
Шу боис аримас манглай шўримиз,
Тўрдан яқин қолса ҳамки гўримиз,
Гоҳида қўймизу гоҳи бўримиз,
Гуноҳкор бандамиз, гуноҳкор банда.

Алданиб, кимнидир койиб яшаймиз,
Гоҳ йиқилиб, гоҳи тойиб яшаймиз,
Кундан-кун гуноҳга бойиб яшаймиз,
Ҳалқумни ҳаромга чайиб яшаймиз,
Гуноҳкор бандамиз, гуноҳкор банда.

Қабрсиз қолади лошимиз гоҳи,
Оғуга айланар ошимиз гоҳи,
Тошга урилади бошимиз гоҳи,
Тавба деб, дарёдир ёшимиз гоҳи,
Гуноҳкор бандамиз, гуноҳкор банда.

Кибр осмонида суздик нечамиз,
Аждодлар қабрини буздик печамиз,
Олдиндагин чалиб ўздик нечамиз,
Енг ичинда пора чўздик нечамиз,
Гуноҳкор бандамиз, гуноҳкор банда.

Ҳар битта гуноҳга бордир бир жазо,
Ҳийламинизга аъмол дафтари гувоҳ,
Олдда бешак ўлим кугади, э воҳ,
Лек буни унутмиш неча бир гумроҳ,
Гуноҳкор бандамиз, гуноҳкор банда.

Ўлимнинг шарбатин ичармиз охир,
Ажалнинг ўқига учармиз охир,
Қаро ер бағрига тушармиз охир,
Ундан сўнги ҳаёт — синоату сир,
Гуноҳкор бандамиз, гуноҳкор банда.

КУРАШ

Майдонда олишар икки паҳлавон,
Атрофин қуршамини жунбуш оломон.

Ҳайқирар, қичқирар, тинмас бир нафас,
Уларга томоша, ўйин бўлса бас.

Осмонга ўрлайди майдон ҳовури,
Ғолиблик тахтини кўзлар ҳар бири.

Бир елка туфроққа беланар охир,
Оҳ, бу дам мағлубга ўлимдан оғир.

Паҳлавон елкасин ўпгунча бундоқ,
Ёрилсанг бўлмасми, эй, она туфроқ.

Иигитнинг елкаси ерга теккан дам
Ғурур кўчасида тутулгай мотам...

Оллоҳга илтижо қилгум эрта-кеч,
Мард елкасин ерга теккизмагил ҳеч.

1986

БОЗОРДА

Фируза гумбазнинг тагида бир дам
Томоша айладим савдо жангши.
Бу томон судрамиш эҳтиёж, фойда
Оқилу нодонни, дарвеш, бангини.

Сотувчи қимматроқ сўрар бегумон,
Харидорда арзон олмоқ орзуси.
Фойда фалсафаси бунда ҳукмрон,
Ҳакамлик қилолмас ҳақ тарозуси.

Юлдузни бенарвон урган айёр ҳам
Гоҳ зиён чоҳига тушаркан қулаб.
Қайтаркан дилимни босди қайғу-ғам
Йўқолган инсофу иймонни ўйлаб.

Кимлар молин мақтаб ёлғон айтдилар,
Э воҳ, диёнатнинг кўзи нам бўлди.
Кўплар инсофини сотиб қайтдилар,
Инсоф олиб қайтган жуда кам бўлди!

БУ ҚАНДАЙ ДУНЕ

Иймонсиз иймонга чақирар,
Ноинсоф инсофга чақирар,
Ҳаромхўр ҳалолга бақирар,
Қандайин дунё бу, Раббано.

Ватан деб, ватани сотарлар,
Бир-бирин бурчакдан отарлар,
Кечаси, кундузи — хатарлар,
Қандайин дунё бу, Раббано.

Минбарда муттаҳам казолар,
Ўғриси тўғриси жазолар,
Дилларни тарк этмиш вафолар,
Қандайин дунё бу, Раббано.

Туширсанг осмондан Ийсоми,
Бут бўлмас кўпларнинг иймони,
Кавушин ўйлайди имоми,
Қандайин дунё бу, Раббано.

Туфроққа қорилган бошлари,
Эл қадрин кўтармас ёшлари,
Шайтонга тегмайди тошлари,
Қандайин дунё бу, Раббано.

Аввало қўлигини сиқади,
Оёқдан чалиб сўнг йиқади,
Охири лаҳадга тиқади,
Қандайин дунё бу, Раббано!

ШОШИЛМАНГ, ОДАМЛАР

Эрга ёлчимагай шошилган қизлар,
Эртанга ёлчимас шошилган бугун.
Ҳайҳот, ўн саккизда йўқолган излар
Шошмаса тўқсонга етарди бир кун.

Етти ўлчаб, бир кес — халқ ҳикмати
Шошилган дамларда унутдик чоғи.
Бугун дилга санчиқ — Орол қисмати,
Хотир саҳфасида — Чернобил доғи.

Қирқилиб кетмоқда яшил ўрмонлар,
Замин сийнасида яралар бисёр.
Қирилиб кетмоқда гўзал жайронлар,
Нафс қаршисида инсонлар ночор.

Мен замон кўксига қулоғим тутдим,
Қаъридан ҳайқириқ келар дамодам:
«Одамлар, еб қўйманг шошилиб бугун
Эртанги авлоднинг ризқу рўзин ҳам!»

ДЕМОКРАТИЯ ТАРАФДОРИ

«Демократиянинг тарафдориман,
Ошкоралик менинг жону дилимдир!»
У кўксига муштлаб кўпирар ҳар дам,
Унинг сўзларига ишонар кимдир.

Унинг эътиқоди ўзгарар бот-бот,
Шамол қай томондан — яхши билади.
Асли унда йўқдир собит эътиқод,
Битта ақидага амал қилади.

Имкони борича яшайди алдаб,
Ҳаёт бозорида касби — атторлик.
Ҳар қандай муҳитга мослашар албат,
Энг севган ҳунари — лаганбардорлик.

«Ошкоралик менинг жону дилимдир!»
У ҳамон минбарда кўкрак муштлайди.
Унинг сўзларига ишонар кимдир,
Кимдир, ё Раб, дея ёқа ушлайди!

БИЗЛАРГА ТОШ ОТМАС

Замоннинг зил юкин елкага олиб,
Боболар яшаган мағрур ва бардам.
Оғир кечмишидан юрмаган нолиб,
Шамол тегмаса-да кўксига бир дам.

Бир майизни қирққа бўла олганлар,
Сафар халтасида кўп эрур савоб.
Йиқилганни суяб йўлга солганлар
Аждодлар қабрини айлаган тавоф.

Бизлар-чи, минбарда туриб дилларга
Эзгулик уруғин гўё сепамиз.
Аmmo йиқилганни тупроққа белаб,
Улганнинг гўрига чиқиб тепамиз!

Бизларга тош отмас келгуси авлод,
Бир одатимизни айтишиб кулар:
«Келганларга доим қарсак чалишган,
Кетганлар ортидан тош отган улар!»

МАҒРУР ЯШАБ

Сирпанчиқдир шуҳрат пиллапояси,
Қутқуси виждонни кемирар мудом.
Осойиш яшарди инсон боласи
Шон-шуҳрат жилваси этмасайди ром.

Қанчалар кам бўлса бойликка ружу,
Қанчалар мол-дунё хирсидан озод.
Инсон шунча буюк, шунчалар улуғ,
Нур каби покиза бўларди ҳаёт.

Боши кетишидан қўрқмай боболар
Ҳақ сўзни айтишган мардона туриб.
Кўплар айтолмайди оддий сўзни ҳам
Бошимас, мансаби, ўрнидан қўрқиб.

Баъзилар яшайди тубанлик аро
Душман товониини ўлиб дамодам.
Боболар демишким, ўзлигин билса,
Ҳеч қачон тиз чўкиб яшамас одам!

Эй, она табиат, туғилган ҳар зот
Бу ёруғ дунёдан кетгай муқаррар.
Фақат мағрур яшаб, ҳақ сўзни айтиб,
Тик туриб ўлишга айла муяссар!

1986

НОМАРД ҲАҚИДА

Бир ўзи ўлгиси келмайди унинг,
Кетгиси келади барчани тортиб.
Бир ўзи ўргиси келмайди унинг,
Урилса бир ўзи кетади ортиб.

Юқорига кетар бир ўзи фақат,
Барчани судрайди пастга тушар дам.
Дунёда не учун кўп эрур номард?
Ажаб, нима учун мардлар жуда кам?!

Номардлар яшайди доим панада,
Жанггоҳда аксари мардлар ўлади.
Мардлар туғилади мардлар қонидан,
Йўқса номардларга дунё тўлади!

Белги йўқ номарднинг хилхонасида,
У — башар авлодин қуйқа—кўпиги.
Тамга йўқ номарднинг пешонасида,
Ва лекин юзида — нафрат тупуги.

У кезар ҳаётнинг йўлида мангу,
Юзида ниқобу қўйнида туҳмат.
Барча кўчаларга кириб чиқар у,
Мардлик кўчасига кирмайди фақат!

1986

БАЪЗАН ЯНГЛИШАСАН

Баъзида янглишиб қоронғу тунда
Қуруқ деб кўлмакка қўясан оёқ.
Баъзиларнинг қалби қоп-қора тундай,
Сенга туюлади сут каби оппоқ.

Баъзан йўл устида ярқирайди сув,
Сув эмас аслида кўринган сароб.
Баъзан кўнглинг олиб бевафо сулув,
Сўнгра умр бўйи чектирар азоб.

Баъзан янглишасан, дўст санаганинг
Бад ният-ла санчар қалбингга тикая.
Гоҳ сезиб, сезмайсан гоҳ янглишганинг,
Фақат жуда сақлан бир янглишишдан.

Янглишиб душманни дўст санасанг-да,
Янглишиб дўстингни санама душман.

1970

ҚАРЗГА БОТИРИБ КЕТ ДУНЁНИ

Ҳаёт бахш айлади она табиат,
Эъзаига тўлов олмади биров.
Шу ёруғ дунёда, эй нурли талъат,—
Яша, жаннатмакон бўлсин бу туфроқ!

Шу бўлди инсонга унинг даъвати,
Қарзга ботди, э воҳ, одамзот шу дам.
Шу боис ер юзин жаннат қилгали
Миллион йилдан буён уринар одам.

Ҳаёт — табиатнинг буюк неъмат,
Қайтармоқ юракка ғулу солади,
Омонатин қайтиб олганда эгам
Айтинг, одамзотга нима қолади?!

Ловуллаб тураркан қалбида олов
Шу савол жавобин излайди одам.
Ажаб, бир умрни эплотмас биров,
Бировларга эса ўнта умр кам.

Кимдир чинор каби минг йиллар оша
Савлат тўкиб турар вазмин, улуғвор.
Кимдир тутун каби бези йўқолар,
Она табиатдан то абад қарздор.

Қарзга берилгандир, дўстим, бу ҳаёт,
Яшагин ҳаётдан ҳаёт орттириб.
Қарздор бўлиб кетма ёруғ дунёдан,
Кетгин сен дунёни қарзга ботириб!

1980

ЮРАКНИ БАХШ ЭТИБ БУЛМАЙДИ

Икки шеър

1

Эй фидойи Давко руҳи, маъзур тут, зеро,
Мағрур қалбим кўксим аро муқим, барқарор.
Лек ҳаётнинг пасту баланд йўллари аро
Уни кафтда тутганларни учратдим бисёр.

Юрак — ажиб, мўъжизага бой бир мамлакат,
Меҳру нафрат, зулмат-зиё турар ёнма-ён.
Ул мамлакат шоҳи шахсиз — оташ муҳаббат,
Қалбнинг ҳар бир уришидан кенгаяр жаҳон.

Тўхтаб қолса ногоҳ қалбим, эй ҳозик ҳаким,
Табиатнинг қудратидан нажот кутай мен.
Бошқасини қўйманг уни ўрнига, токим,
Битта юрак, битта севги билан ўтай мен.

Юрак — мағрур инсон умрин асос—таянчи,
У барқарор бўлмас экан ҳаёт кулмайди.
Бериш мумкин бу дунёнинг барча ганжини,
Дўстлар, фақат юракни бахш этиб бўлмайди.

2

Оналарнинг оқ сўзини оқламоқ учун,
Юрт тупроғин ёвдан омон сақламоқ учун,
Содиқ дўстни ҳар қаерда ёқламоқ учун,
Юрак ўз ўрнида турсин, дўстларим.

Ботир, доно, фозилларга ўзлай десангиз,
Юксак-юксак мақсадларни кўзлай десангиз,
Давраларда чин юракдан сўзлай десангиз,
Юрак ўз ўрнида турсин, дўстларим.

Муҳаббатнинг шарафига битгани дoston,
Ҳақ йўлини айламоққа ёруғ ва равон,
Инсонники бўлсин учун абад бу жаҳон,
Юрак ўз ўрнида турсин, дўстларим.

1973

ШОИР МОНОЛОГИ

Эркин Воҳидовга

Шеър, ғазал битмакка шайландим,
Бир сунбул сочлига бойландим,
Қарочуғлар ичра жойландим,
Томчидан дарёга айландим.

Гоҳ гулга бурканган чаман, боғ,
Гоҳ мусаффо, турна кўз булоқ,
Гоҳ учқун, аланга, ё чақмоқ,
Гоҳ ўтли нидога айландим.

Мудраган карахтни уйғотган,
Умидсиз бебахтни уйғотган,
Тўхтаб қолган вақтни уйғотган,
Бир ажиб навога айландим.

Жазога чап берса «акам»лар,
Иймонин ютса гар ҳакамлар,
Ҳаёсин улашса санамлар,
Мен одил жазога айландим.

Дейдилар, шоир— эл виждони,
Шеърда юраклар туғғени,
Ҳақ посбони, руҳлар исғени,
Исғили дунёга айландим!

1988

БЕГОНА ҰҒЛИМГА

Бекатда бир йигит ёнимга келиб ўтарди Юраги
тўла дарду алам. Яккаю ягона ўғилчасини соғиниб
кўргани келса, ажрашган хотини кўрсат-
мапти. Ўғли энди бегона эмиш... Шер шу йигит
тилидан ёзилди.

Сени кўп соғиндим, ягона ўғлим,
Ўзга бир дадага ҳамхона ўғлим,
Ким чидар бундайин ҳижрона, ўғлим,
Эй, менинг суюкли, бегона ўғлим.

Томирингда қопим оқар бетиним,
Этти тирвогилан ким ажратар, ким,
Боласан, билмайсан, юрибсан-да жим,
Эй, менинг суюкли, бегона ўғлим.

Кўзларинг чақнайди мисоли чақин,
Биламан дилгинанг дилимга яқин,
Умидим чечаги кўксингга тақин,
Эй, менинг суюкли, бегона ўғлим.

Тилларинг мунча ҳам бийрон бўлмаса,
Бўйинингиди ҳидламоқ армон бўлмаса,
Ҳаёт не сенингдек ўғлон бўлмаса,
Эй, менинг суюкли, бегона ўғлим.

Маъсум дийдорингга тўярманми мен,
Пешонангдан ўпиб суярманми мен,
Ё абад ҳажрингда куярманми мен,
Эй, менинг суюкли, бегона ўғлим.

Улғайиш йўлинда илдам чопарсан,
Ғанимлар оғзини бир-бир ёпарсан,
Сени топмасам сен мени топарсан,
Эй, менинг суюкли, бегона ўғлим.

Тилагим ҳамиша бахтинг ёр бўлсин,
Йўлингда сулувлар интизор бўлсин,
Ҳақ сари қадамнинг устувор бўлсин,
Эй, менинг суюкли, бегона ўғлим.

ПАХТАОБОД БУ

Чўл бағрида қад кўтарган кўркам работ бу,
Жасорату мардлик тўла қайноқ ҳаёт бу,
Ёзилмаган дилбар қўшиқ, куй бу, баёт бу,
Чўлқуварлар бунёд этган ажиб ижод бу,
Пахтаобод бу.

Саттор ака меҳр билан парвариш қилган,
Қувондиғу Инобатлар элга танилган,
Боғларида майин-майин шабада елган,
Чўл демаингиз, чўл помидан мангу озод бу,
Пахтаобод бу.

Деҳқонлари юрт ишончин доим оқлаган,
Шунқорлари ўзни баланд парвоз чоғлаган,
Қирқ миллатни дўстлик ипи билан боғлаган,
Яқин-йироқ, қон-қардошлар тилида ёд бу,
Пахтаобод бу.

Бир ёнида Жиззах, Дўстлик, бир ён Гулистон,
Чор тарафга йўллар кетмиш ойдин ва равон,
Туфроғида улуғ Темур изидан нишон,
Обод қишлоқ тимсолига гўё мирёт бу,
Пахтаобод бу.

Унга мағрур боқиб турар фазо шунқори,
Қўлларидан нон-туз тотмиш юртим сардори,
Абдуллахон гумбазидир ўтмиш ёдгори,
Истиқлолнинг оппоқ нури қўйнида шод бу,
Пахтаобод бу.

Дерлар уни қўриқ очиш дорилфунуни,
Мафтун этар барқутдайин юлдузли тунни,
Унинг ҳам бор ўз Фарҳоди, Лайли, Мажнунни,
Туғилажак Алишерлар учун Ҳирот бу,
Пахтаобод бу.

ЯШАГИНГ КЕЛАВЕРАДИ

Бир умр мунофиқ бўлса ҳамроҳинг,
Бир умр карвонинг таласа итлар,
Бир умр тангрига етмаса оҳинг,
Бир умр қонингни сурса-да битлар,
Барибир яшагинг келаверади.

Иўлинг узра фақат тикану тошлар,
Саналсанг дунёда энг тубан одам;
Жонингдан тўйдирса аҳли бебошлар,
Биронта орзуинг ушалмаса ҳам,
Барибир яшагинг келаверади.

Ишонган дўстларинг қилса хиёнат,
Ағёр ила кетса суюкли дилбар,
Бошингга солсалар қоим-қиёмат,
Ҳолингга маймунлар йиғласа агар,
Барибир яшагинг келаверади.

Зиндон ичра ёлғиз ётсанг-да юз йил,
Кимсасиз музликлар аро қотсанг-да,
Иўл тополмай гоҳи гамга ботса дил,
Асал деб бир умр заҳар тотсанг-да,
Барибир яшагинг келаверади.

Имиллаб судралар мажолсиз танинг,
Баҳор, ёз, куз ўтиб аёз қишдасан:
Еган-ичганингни сезмайсан таъмин,
Оғиз бўшаб қолган якка тишдасан,
Барибир яшагинг келаверади.

ЭНГ ҚИЙИН ИШ

Фарзанд доғи оғир жуда ҳам,
Қийиндир — дор тагида турмоқ.
Гар бевафо бўлса ёр — азоб,
Нима бор бундан-да қийинроқ?

Ташлаб кетса туққан волиданг,
Умринг ўтса меҳрга муштоқ.
Кўча-кўйда яшасанг хор-зор,
Нима бор бундан-да қийинроқ?

Душман жангда голиб келса гар,
Елканг ўпса майдонда туфроқ.
Дўст деганинг сотса ҳар сафар,
Нима бор бундан-да қийинроқ?

Кексаликнинг давоми — хароб,
Муҳаббатнинг армони — қийноқ,
Она юртнинг ҳижрони — азоб
Нима бор бундан-да қийинроқ?

Ҳар гал мени қийнар шу савол,
Қаршимда тик турар шу сўроқ.
Наздимда иш йўқдир пок, ҳалол —
Яшамоқдин кўра қийинроқ...

1993

ЧЕЧЕНГА ЭРК БЕРИНГ

Минг йиллар армони, истиқлол,
Қон билан битилган қўшиқсан,
Кимларга орзусан ё малол,
Эрк — сулув қиз, унга ошиқсан.

Оқади томиринг тўлдириб
Қалбларининг қудратли тугёни.
Эрк, дея, чақнайди гулдираб
Чечениннинг булутли осмонни.

Чеченга эрк беринг, эрк беринг,
Тупроги лойиқдир тавобга.
Эрк учуп курашган ботирнинг
Қадами йўғрилсин савобга.

Эй, чечен мардлари, тонг билан
Истиқлол қўшигини битарман.
Толиқиб қолсангиз дафъатан
Ҳовучлаб меҳримни тутарман.

Чеченим, эртангдир мунаввар,
Сўнмасин умидинг чирोगи.
Тепангда ҳилпирар муқаррар
Мустақил Ватанинг байроғи.

15 март, 1996 йил.

ЗАНГИ БОБО

Тарихимнинг ўқилмаган қатлари аро,
Саккиз аср пурғам ётар буюк бир сиймо,
Биллол каби сийрати оқ, суврати қаро,
Тавсифингиз дostonларга сизмагай асло,
Эй, Занги бобо.

Ассалом, эй, Туркистоннинг буюк ўғлони,
Ассалом, эй, Туркистоннинг улуғ чўлони,
Ассалом, эй, кўҳна Шoшнинг метин қалқони,
Сиз халқимнинг пок виждони, сўнмас иймони,
Эй, Занги бобо.

Хўш, десангиз Ушдан қайтмиш подалар шу он,
Турон замин сарҳадинда сиз буюк посбон,
Садоқату вафо рамзи — Анбар аяжон,
Набий узра оқ булутдай сизга соябон,
Эй, Занги бобо.

Инсонларни бир қолипга туширмоқ бўлди,
Кўнгиллардан иймон қушин учирмоқ бўлди,
Дини Ислом фиштарини кўчирмоқ бўлди,
Номингизни эл қалбидан ўчирмоқ бўлди,
Эй, Занги бобо.

Юрагимни эзар мудом зилдай бир алам,
Топилмабди тарихингиз битмакка қалам,
Сиздай ҳалол меҳнаткашни кўрмаган олам,
Қабрингизни тавоф айлар бу кун ҳар одам,
Эй, Занги бобо.

Бир кун келиб сиз истаган замон бўлгуси,
Она замин ҳалолликка макон бўлгуси,
Занги бобо пирлар аро султон бўлгуси,
Ўзбекистон энг гуллаган бўстон бўлгуси,
Эй, Занги бобо.

1996

АЧЧИҚ ХУЛОСА

Болаларга қиламан ҳавас,
Туйғулари бегубор, тоза.
Тиниқ кўзлар сўзлайди бесас,
Қалби гўё очиқ дарвоза.

Қийқиради фараҳли дамда,
Алам чекса аччиқ йиғлайди.
Кўнгли нечоғ улкан бўлса ҳам
Жиндайгина ёлгон сигмайди...

Қатталарнинг юзида ниқоб,
Улмай туриб минг бор ўлади.
Бири кулиб йиғлайди, э воҳ,
Бири эса йиғлаб кулади.

Болалик — энг ёруғ жаҳондир,
Тавсифини айта олмаймиз.
Болалик — энг қутлуғ макондир,
Унга сира қайта олмаймиз.

Гуноҳи кўп, савоби кам-кам
Умр лойин қораверамиз.
Болаликдан йироқлашаркан
Тубанлашиб бораверамиз.

САККИЗЛИКЛАР

* * *

Ёлғончи кимсалар менинг наздимда
Одамлар ичинда тубандан-тубан.
Замин гулистонга айланар эди
Инсонлар ёлғонга кийдирса кафан.
Баъзан элни бузар бир ёлғон қасам,
Ундан нечаларнинг юрак-бағри хун.
Дўстлар, бирон оғиз ёлғон гапирсам
Менга аза очиб йиғланг ўша кун.

* * *

Бу сокин даргоҳда ётар ёнма-ён
Гуноҳли, бегуноҳ қанча одамлар.
Балки эски душман, балки қадрдон,
Балки бир-бирини кўрмаган улар.
Табиат қонуни — бизга ҳам бир кун
Мангуга жой берар бу сокин маскан.
Билмаймиз ўшанда биз ҳам ким қўшни,—
Танишми, бегона, дўстми ё душман?!

* * *

Даврага қўшилди келиб бир одам,
Гурунг авж олмади, сусаймади ҳам.
Чиқиб кетди бунда ўлтириб бир оз,
Кузатиб қўймади бирорта ҳамдам.
Бир фикр миямдан кетмайди ҳар гал,
Дўстлар даврасида ўлтирган маҳал.
Ўз ўрнинг бўлмаган даврадан кўра
Танҳоликда бўлмоқ минг карра афзал!

* * *

Баъзида ёш дўстлар сўрар маслаҳат
Меҳнату ижоду ҳунар бобидан.
Муҳаббат — инки дил гайҳари, аммо
Сўраб қолур соҳир ишқ китобидан.
Барчасига жавоб айтарман фақат,
Севгидан сўрсалар долмаъ ноилож.
Дўстлар, нетай ахир севги бобида
Ўзим маслаҳатга муҳтожман, муҳтож.

* * *

Гоҳида кечикиб бошлаймиз ўроқ,
Эртароқ пишгани топади завол.
Гоҳида эртароқ бошлаймиз, бироқ
Етилмай қолгани бўлади увол.
Улимдан бошқасин эртаси яхши,
Деганлар янглишар, янглишар буткул.
Барча иш вақтида бўлгани яхши,
Улим ҳам пақтида келгани маъкул.

* * *

— Нега мунча қувноқсан, ўғлон?
— Бир соф дилдан жой олдим бу дам!
— Нега мунча гамноксан, ўғлон?
— Афсус, бевақт синди бир қалам!
— Нега мунча қувноқсан, ўғлон?
— Бир қаллобнинг ниқоби йиртдим!
— Нега мунча гамноксан, ўғлон?
— Бир инсоннинг дилин огритдим!

* * *

Кераксиз китоблар юкдир жавонга,
Юкинг ортиқ бўлса ўзингга азоб,
Гапнинг ортиқчаси тегади жонга,
Бир қултум ортиқ май қилади хароб.

Йўлингдан оздирар ортиқча ҳурмат,
Ортиқча эътибор, ортиқча назар.
Шунинг учун ортиқ лутф, муҳаббат
Ҳамда илтифотдан қиламан ҳазар!

* * *

Дардларимни тўкиб солдим оппоқ қоғозга,
У ловуллаб ёнса керак девдим, ёнмади.
Қувончларим бир-бир ёздим кичик баёзга,
Ажаб, у ҳам шодлигимдан ҳеч қувонмади.
Оппоқ қоғоз нени билсин, аммо гоҳида
Учраб турар қоғоз каби ҳиссиз, тўнг одам.
Дардингни-ку баҳам кўриш келмас қўлидан,
Ҳатто шерик бўлолмайди қувончингга ҳам.

* * *

Олимларга албат эҳтиром жоиз,
Табиат сирларин айламиш ифшо.
Илмми ё ҳаёт матлаби боис
Она сутин сунъий яратмиш ҳатто!
Мени маъзур тутинг аҳли зақолар,
Англайман илмнинг қудрат, сеҳрини.
Ва лекин ҳеч нарса ўрнин босолмас
Онанинг оқ сути, она меҳрини!

* * *

Бир оёқ йўл солди инсон дафъатан,
Сўнг йўл қурди оту ярава учун.
Торлик қилди чоғи, кенгайтирди боз —
Кенгайтираверди сарф этиб кучин.
Икки, уч, тўрт қатор қурди, бўлмади,
Торлик қилди ҳатто ўн қатоғи ҳам.
Тезликка ғов бўлгач ердаги йўллар
Охири осмонга йўл солди одам.

* * *

Я. Қорчакка

Юз ўгирди душман марҳаматидан
Гарчи ҳаёт ширин, гарчи дунё кенг.
Ҳаёт бу ўлмоқдир болалар билан,
Болаларсиз ҳаёт — ўлим билан тенг.
Маъсум юраклардан ваҳми қувиб,
Бирга кирди ажал ўтхонасига.
Бир олтин саҳифа қўшилди шу кун
Тарихнинг мангулик мардномасига.

* * *

Қайсидир калтафаҳм мени қул деб атади,
Бандани қул атамоқ ҳам савоб, ҳам фарз деди.
Балки шу пайт у гумроҳ ўзин худо санади,
Асли ўзи мансабу шуҳратнинг қули эди.
Бошқа биров нечундир мени бек деб атади,
Ҳар инсон ўзига бек, буни унутманг деди.
Мен-ку на бек, на қулман—оддий инсонман фақат,
Ҳар бири ўз номини ўзи атаган эди!

* * *

Ҳувиллаб қолди-ку севсиз бу юрак,
Ҳаёт ҳам йўқотди ўз маъносини.
Камалакдай рангин замин у фалак
Йўқотди бетимсол кўрк, жилосини.
Бағримни тилкалар ҳажр тошлари,
Туғаб борар тоғдай буюк бардошим.
Қайдасан, хабар бер, қалбим тўридан
Урин олган ёлғиз суюк сирдошим.

* * *

Фақат бир гўзалга қалбимни очдим,
Юрак сирларимдан айладим огоҳ.

Севдим ва севилдим, дея ўйловдим,
Умидларим пучга чиқди баногоҳ!
Тақдир экан, дея мени ҳажр аро
Қолдириб, ўзга ёр топиб кетди у.
Қалбим эшигини очилмас қилиб —
Ўзгаларга маҳкам ёпиб кетди у!

* * *

Адолатнинг қаноти сиғди,
Ҳақиқатга, жим тур дедилар.
Алдадилар пок муҳаббатни,
Минбарни ёлғонга бердилар.
У мен, дея вайсади танҳо,
Адолат, ҳақиқат, муҳаббат.
Юраклардан келди акс садо:
Надомат, қабоҳат, разолат!

ТҮРТЛИКЛАР

* * *

Умримнинг соати юриб турибди,
Қафтимда курра чарх уриб турибди.
Шоҳни бўлмаса ҳам назм майдонида
Илким пиёдани суриб турибди.

* * *

Жаҳонда энг қийин иш гўдакнинг илк қадами,
Жаҳонда энг узоқ пайт жазо кутиш онидир.
Жаҳонда энг узоқ йўл ёт дилларнинг ораси,
Жаҳонда энг оғир дард она юрт ҳижронидир.

* * *

Йироқда юлдузлар таратар зиё,
Табиати қандай билмаймиз аммо.
Баъзи инсонлар бор — йироқдан юлдуз,
Яқинига борсанг гўё аждаҳо.

* * *

Олмаса завқ куйдин эшак, андалибда йўқ гуноҳ,
Шамс айбдормас-ку сайёҳ ташналикдин чекса оҳ!
Дона сурмак санъатин ким билмаса, бўлагуси мот,
Хоҳ ёғочдин, хоҳ суякдин, хоҳи олтин бўлса шоҳ.

* * *

Сўзим ростлигига ичмайман қасам,
Қасам — ёлгон сари қўйилган қадам.
Қасам бўлмасайди инсонлар аро
Елгон бўлмас эди, ё бўларди кам.

* * *

Не бўларди агар васлингга етсам,
Муҳаббат худоси жой берса тахтдан.
Бардсш беролмасдим бундай қувончга,
Юрагим ёрилиб кетарди бахтдан!

* * *

Гулни боғбон эксин, бугдойни деҳқон,
Қуйлашни булбулга айланг ҳавола.
Булбул бўлолмагай тўти ҳеч қачон,
Минг йил сайраса ҳам, чекса ҳам нола!

* * *

Тақдир сийламади содиқ дўст билан,
Менга муттаҳамлар ҳамроҳлик этди.
Номардлар бир умр йўлдош бўлди-ю,
Содиқ дўст жуда тез айрилиб кетди.

* * *

Табиат қонуни нечоғ мукаммал,
Ой ва Қуёш чиқар донм галма-гал.
Во ажаб, бирининг юзи қораяр
Бу темир қонунни бузгани маҳал!

* * *

Орзу осмонида қанотсан менга,
Энг огир дамларда нажотсан менга.
Сен борлигинг учун борман дунёда,
Ҳаётсан, дилбарим, ҳаётсан менга.

* * *

Эгрилик ва тўғрилиқ бир елкада жам, вожаб,
Тўғри пайкон, эгри ёй ҳамкору ҳамдам, вожаб.
Тўғри хивчинларни эгиб ёй қилур ҳосил ва лек,
Эгри ёйдин тўғри хивчин ҳосил бўлур кам, вожаб!

* * *

Йиллар ўтди ҳаёт юкин ортмоқлаб,
Орзулар ушалди кўнгулни чоғлаб.
Армонсиз яшарман энди, десам, оҳ!
Кечиккан муҳаббат келди сўроқлаб!

* * *

Мардга мард бўл, номардга номард,
Муттаҳамга бўлгил муттаҳам.
Қилич эрур қиличга жавоб,
Заҳар эрур заҳарга малҳам.

* * *

Кўп доғларни кўрмай қолди кўзлари,
Гуноҳ ишдан қизармади юзлари.
Арзон-гаров сотавергач сўзлария
Майдалашиб қолди охир ўзлари.

* * *

Бир нопок сўзлайди ҳалолдан, ҳақдан,
Зорланиб, энтикиб, кўпик сачратиб.
Мен уни тинглайман жим, ерга боқиб,
Росту ёлғонини бир-бир ажратиб.

* * *

Эҳтиёж гурурни тепкилаб ўтди,
Нокасу номардга саргайди юзим.
Эзилган юракдан чиқди бу нидо:
Номардга ялндинг, номард сен ўзинг!

ҲАЛОЛ ОДАМ

Ҳаёт йўлларида юрди пиёда,
Яшади нур каби покиза, ҳалол.
Энди тобут ичра сўнгги манзилга
Елкаларда бормоқ келади малол.

ВАТАН

Ишққа — кўнгул ватан, оқилга — сабр,
Томчига — денгиз, ё чашм, ё абр.
Башарга ватандир курраи замин,
Руҳга — само, жонсиз вужудга — қабр.

* * *

Дейдилар бозорга ўшар бу дунё,
Биров сотиб кетар, бировлар олиб.
Ўзга муштараклик бор улар аро —
Ҳеч бирида ҳеч ким кетмайди қолиб.

* * *

Жанг аро йигитнинг қиличи синди,
Ўқ тегиб йиқилди учқур самани.
Қаҳрамон саналгай отсиз, қиличсиз
Енга олса энди ёвуз душманни.

* * *

Темир излар мисол — қисмат йўллари,
Борар ҳижрон аро багрини тиглаб.
Йироқлаб кетолмас, ё учрашолмас,
Бетон шпалларга қўйилган михлаб.

* * *

Бировлар идроки тезкор ишлайди,
Бировларнинг бели, қўли, оёғи.
Бировларнинг тили тиним билмайди,
Бировларнинг эса фақат томоғи.

* * *

Уфқ қирмизи гўё очилган яра,
Қуёш аста ботиб бормоқда ёҳул
Кимдир уни эртан кўрар илк бора,
Кимдир уни энди кўрмайди мангу.

* * *

Кечани сўроққа туюлмас бугун,
Балким, эртап галат бугунги матлаб.
Тежаб-тергаб турсин бугунни бугун,
Эртап тош отмасин бугунга қараб!

* * *

Ул пари ишқиди ҳар шому саҳар бедорман,
Аҳли ушшоқ қайда суҳбат қурса албат борман.
Десалар ҳам, бағритошдир суйганинг, кутма карам,
Гоҳи тошдин ҳам гул унгай-ку, дея уммидворман.

* * *

Башар танасида ўрмалайди дард,
Вужудин қопламиш ваҳм, ғубор, гард.
Бу олам саҳнида мардлар жуда кам,
Мардман деганларнинг аксари — номард!

* * *

Алдоқчи мйнбарга ишонма, дўстим,
Айниган замоннинг юзига тупур.
Башарнинг қисмати — ҚИЁМАТ ҚОЙИМ,
Иймон келтирмаган — барчаси куфр.

* * *

Ёлгончи дунёнинг ёлгонлари кўп,
Ушалмаган зилдай армонлари кўп.
Рангин жилвасига бўлма маҳлиё,
Макру ҳийлалари, қопқонлари кўп.

* * *

Дунёга келмасдан кетиб борамиз,
Пок тугилиб нопок ўтиб борамиз.
Гарчи ҳалқумимиз — ангишвонадир,
Ва лек тоғларни ҳам ютиб борамиз.

* * *

Кўп экан дунёда ташвиш ила ғам,
Кўп экан каззобу ўғри, муттаҳам,
Бу дунёсин кўрдик, шундоқ экан у,
Пайт келса кўрурмиз у дунёсин ҳам!

* * *

Илтимос айласам бажармади у,
Илтижо айладим, этмади ҳеч кор.
Мен нодон, бефаҳм сезмабман ёҳу,
Қаршимда одаммас, турганин девор!

* * *

Юртини душманга сотар хоинлар,
Умид қилиб ширин ҳалволарини.
Билмай у нодонлар сариқ чақага
Алмаштирар гавҳар, тиллоларини.

* * *

Шеър — ҳақиқат ханжари эрур,
Разолатнинг юрагига санч.
Бу оламда ҳақиқат учун
Курашмаган кимсалар аяич!

* * *

Толе, нега мунча кеч келдинг ахир?!
Умримни ўтказдим ҳажр ила доғда.
Билмам дўзах ва ё жаннатда юргум
Шаънимга санолар ўқилган чоғда.

ҲАСАДГУЙ ҲАҚИДА

Унинг кўксин ёрма, эй ҳозик ҳаким,
Сино ҳам топмаган бу дардга даво.
Мабодо ниш урсанг, вулқон отилиб,
Қора қурум билан тўлар бу дунё.

ЮМАЛОҚ ХАТ ЕЗУВЧИГА

Билмам, софдилмисан ёки олчоқсан,
Дарёми, кўлмисан ёки ботқоқсан?
Лекин бир ҳақиқат аёндир менга:
Довга чорлаб ўзи қочган қўрқоқсан!

* * *

Ишқсизлар фарёди нола бўлолмас,
Номардлар ошиғу вола бўлолмас,
Болалар улғайиб катта бўлгуси,
Ва лекин катталар бола бўлолмас.

* * *

Бош тошга урилди, тошлар синди-ей,
Тош бошга урилди, бошлар ёрилди,
Бош мунча қаттиқ-ей, тош мунча қаттиқ,
Кўк яқин, ер юмшоқ бўлса қанийди.

* * *

Ғам чокидан тўкилсин андуҳ,
Қайғу узра қайғурсин қайғу.
Алаmidан йиғласин алам,
Заҳар ичиб кўкарсин оғу.

* * *

Одам элидан айрилса ёмон,
Йигит гулидан айрилса ёмон,
Ёмонлик кўп эрур, лек барчасидан
Улус тилидан айрилса ёмон.

* * *

Осмоннинг устунн йўқ,
Бағирнинг бутунн йўқ.

Одам куйиб ёнади,
Ва лекин тутуни йўқ.

* * *

Қизиқ манзарани кўраман гоҳи:
Бировнинг юзида бировнинг кўзи.
Биров чўнтагида бегона бир қўл,
Бировнинг оғзида бировнинг сўзи.

* * *

Фозиллар изидан бора олсайдим,
Назм боғидан гуллэр тера олсайдим,
Қалбимда яширин тиниқ бир булоқ,
Кўзин очиб элга бера олсайдим.

* * *

Сирлар пардасида гавҳар яширин,
Кўнгил ошкор этмас ҳеч вақт ўз сирин,
Соҳиби асрорин сақлай олмаса
Ўзга дил, ўзга қалб қандай яширсин.

* * *

Тухмат ва игводир ҳасадчи иши,
Куррани кемирар ўтса гар тиши,
Сиртдан билиб бўлмас яхшими, ёмон,
Юзида баҳори, қалбида қиши.

* * *

Доим ёмон баҳо олдим севги дарсида,
На Фарҳоду на Мажнуни бўлолди устоз,
Билганим шу: дунёда бир гўзал бор фақат,
У ҳам бўлса мен севганим ўшал сарвиноз.

* * *

Ҳеч вақт эгилмасин йигитнинг боши,
Ҳеч вақт тугамасин йигит бардоши,

Қуёш сўнса сўнсин ва лек ҳеч қачон
Сўнмасин йигитининг ҳаёт қуёши.

* * *

Инсон туғилади нурдай мусаффо,
Шу ёруғ дунёда орттирар гуноҳ.
Эй, аҳли зақолат, айтингиз, нечун,
Бандаларин ноқис яратмиш Оллоҳ?!

1966—1993

ҒАЗАЛЛАР

* * *

Билолмам, ишқи пинҳоним нечук элга аён бўлмиш,
Десам, майли аён бўлса, нигорим бағри қон бўлмиш.

Дегай, ўз гавҳарин денгиз улоқтиргайму соҳилга,
Муҳаббат сирри гавҳардур, ики дил ошён бўлмиш.

Қарай олмас кўзим тик ҳеч қачон ул шамси анварга,
Тилим лол номин айтмоққа, айбдор ким гумон бўлмиш.

Неча одамни маҳв айлаб сирин сақлолмамиш пинҳон,
Улус оғзида «Искандар шохи» чўнг дoston бўлмиш.

Янги ой ҳам, келинчак ҳам кун ўтгач кўрсатур ораз,
Неки пинҳон сўнг ошкордур, неки асрор аён бўлмиш.

Агар сир сақласа ишқини ҳама ушшоқ гапирмас эл,
Ки ишқ мавзуи ҳар бир даврада суҳбатга жон бўлмиш.

Ғазал ёз, ишқни куйла, ёр жавобин, эл баҳосин кут,
Бу кун шеъринг ила ишқингга, Мирзо, имтиҳон
бўлмиш.

* * *

Ул қаро кўзлар мени, ваҳ, лолу хайрон айламиш,
Банд этиб кўнглумни мардум ичра зиндон айламиш.

Дил қоним сув, кипригим устун, таним туфроқ этиб,
Ишқ биносин қурмиш аввал, сўнгра вайрон айламиш.

Васл қасридин бадарга, ҳам кибор аҳлига ёт,
Дардли кўнгулларга дардкаш, ҳам қадрдон айламиш.

Гоҳи юз бор ўлдуриб, ҳам гоҳи юз бор тиргузиб,
Гоҳи бир шўх боқиши бу кўнглум осмон айламиш.

Қалб қушин мисли самандар оташи ишқ ичра кўр,
Кимки севмиш қалбни оташ ячра сўзон айламиш.

Ой кезар кўк саҳнида, минг-минг кавокиб пойида,
Ул пари ишқ осмонин кавкабистон айламиш.

Гарчи шоирмасман, аммо, Мирза, севги куйлатиб,
Илгима тутмиш қалам, ҳамда газалхон айламиш.

* * *

Уйғонур деб, ишқ кутармиш ҳар юракнинг бошида,
Банд этарга зулфу занжирин ҳозирлаб қошида.

Чин вафо ишқ рамзи эрмиш, софлик муҳаббат белгиси,
Акс этар тонг софлиги ҳам қатра шабнам — ёшида.

Тош кесиб, саҳро кезармиш, куч синармиш шул йўсин,
Ишқ кучин таърифи қолмиш Бистуниянг тошида.

Бир қаноти дил эмиш-да, бир қаноти ақл эмиш,
Дилни у тоблармиш аввал ҳажр аталмиш дошида.

Икки дил бир домга тушса, ҳам қовушса то абад,
Бахт уларни бир умрга юргай олиб бошида.

Қайда бўлмаёй ёр хаёли, Мирза, кўнглум соҳиби,
Хоҳ Самарқанд, хоҳ Бухоро, хоҳ Қўқон, хоҳ Шошида.

Эркин Воҳидов ғазалига татаббуъ

Дилимнинг дарди иккидур: бири ашъор, бири севгу,
Хазинам тоши иккидур: бири ёқут, бири инжу.

Дилимнинг ваҳми иккидур: бири васлинг, бири
ҳажринг,
Мисоли тонг икки ёгин: бири зулмат, бири ёғду.

Жаҳонда икки Мажнуннинг бири менман, биридур
Қайс,
Жаҳонда икки ҳуркакнинг бири сенсан, бири оҳу.

Жаҳонда икки дилбар куй: бири алла, бири ёр-ёр,
Кишига иккидур ростгўй: бири дўсту бири кўзгу.

Жаҳонда икки зўр куч бор: бири шафқат, бири нафрат,
Жаҳонда икки огир юк: бири миннат, бири қайғу.

Заволи икки инсоннинг: бири нафсу бири ғафлат,
Қамоли икки инсоннинг: бири меҳнат, бири орзу.

Ҳаёт, Мирзо, кечар доим гаҳи ширил, гаҳи аччиқ,
Шу боис икки сатримнинг бири ғамнок, бири эзгу.

* * *

Эй нигорим, қил тараҳҳум, айлагил қурбон мени,
Чунки жон бермоқдин ортуқ қийнагай ҳижрон мени.

Маъшук аҳли санги дилмиш, бағри тошмиш,
найлайн,
Ушбу тошлар заҳми бағрим этдилар қон-қон мени.

Телба кўнглум бўзлагай гоҳ беун ҳажр саҳросида,
Гоҳ бузар эл уйқусин бу нолаю афғон мени.

Қайс кулар мажнунлигимдин, эл кўруб ҳолим хижил,
Қайга беркитмоқни билмас ер ила осмон мени.

Эй гўзал, комим — висолинг, гар мушарраф ўлмасам,
Устихоним ичра минг йил қолгуси бу армон мени!

Чўқсин осмон гумбази, лек чўқмасин инсон дили,
Куйсин олам ганжи, аммо куймасин бир жон дили.

Тонгда бир дил оғриси гар, шомгача юз дил сиёҳ,
Субҳидам дил оғритар тилни дема инсон тили.

Не балолар солди инсон бошига фисқу фасод,
Айтингиз, қай чоғ кесилгай шум ният бўҳтон тили.

Не қабоҳат, қанчалар қон наҳрига шоҳид замин,
Қаҳридин дод солгай эрди бўлса гар осмон тили.

Тебраниб олтин бошоқлар куйласа тинчлик куйин,
Куйлагай машъум урушни тиг ила пайкон тили.

Гар десанг курра аланга ичра лов-лов ёнмасин,
Ўт билан ўйнашма, инсон, ёлворар даврон тили.

* * *

Бу олам кўрмаган асло санингдек қадди зебони,
Санингдек бокира дилбар, санингдек хулқи аълони.

Қаломинг жилвасидин аҳли ушшоқ лолу ҳайрондур,
Лисон олимлари ўрганса арзир сандин имлони.

Шу нозик бўйи бастингда нечук мунча кучу қудрат?
Бу қақроқ чўл сари бурдинг ўжар, шўх, мавжли дарёни.

Баҳордай чўлга келдинг сен, баҳордай кетмадинг аммо,
Яшиллик бирла яшнатдинг бу чексиз чўлу саҳрони.

Агар зўр шоир ўлсам бир газал биткай эдим сенга,
Ки, Ҳофиз назмидин ҳам хўб, қилолмам ҳал бу
даъвони.

Сахийлик бобида Ҳофизга шогирд тушсам айб этма,
Қаро холингга бахш айлаб Аторуд бирла Зухрони.

Сени тавсиф этарга сўз тополмай доғдаман, дилбар,
Сатрлар мунча қашшоқ деб, гуноҳкор этма Мирзони.

• • •

Ул қийиқ қошлар нетар учгайму ё қўнмоқчиму?
Лаъл лаблар устина бир дона хол инмоқчиму?

Тим қаро шаҳлолари дил мулкани айлар торож,
Лек улар яғмолигин тан олгайму, тонмоқчиму?

Неча йилким, уйқусиз кезгум ҳажр саҳросида,
Дилбарим ишқ кўйида бедорму, уйғонмоқчиму?

Ишқ занжирида қалбим чирпаниб гоҳи, нетар,
Узни қутқармоқчиму, ё маҳкам бойланмоқчиму?

Охири ёр васлига етдиму, Мирзо, билмадим,
Ишқ савдоси битдиму, ё энди бошланмоқчиму?

Не учун севдинг, кўнгул, дарду ғаминг камроқмиди?
Гоҳи сархушсен жунундек Қайс ҳамдамроқмиди?

Жимжилоқ бирлан кўтаргай эрдим-ку Фарҳод дардини,
Барча ушшоқ дарди ишқинг ичра ё жамроқмиди?

Ул қуёш ўз партавин чуи бизга кўрмасмиш раво,
Шамси анвар нуридин ҳам нури ўктамроқмиди?

Барча дилга йўл тополдим, лек унинг қалби бекик,
Билмадим тош қалби тошдин ҳам маҳкамроқмиди?

Не учун дил розин айтсам ер чизар мужгонлари,
Еки севгимнинг баёни асру мубҳамроқмиди?

Давраларда гоҳи мағрур, гоҳи камтар дер сени,
Баъзилар олдида ё мағрур бошинг хамроқмиди?

Тош эрир дардингга Мирзо, не учун сезмас санам,
Ё дилинг ўртанса ҳам, зоҳиринг хуррамроқмиди?

* * *

Дилбарим кулса фалакдин дурру маржон сочилур,
Пойига минг-минг кавокиб — мулки осмон сочилур.

Нур ва шодликдинму пайдо ул вужуд, ваҳ-ваҳ,
Лаъли лабдин лаҳза-лаҳза лаъли хандон сочилур.
кўринг,

Ул чарос кўзларни кўргач, ўз кўзин ўймиш оҳу,
Сочларин кўрганда сунбул, лолу ҳайрон сочилур.

Кенг жаҳон боз кенгаяр гоҳ ул пари шодлигинин,
Гоҳ қабогин уйса кўкдин абри найсон сочилур.

Тоғ — зиша сайр айласа, осмон — кўшк, кўл — ойнадур,
Кўйида қўзғалса гар бир гард Зарафшон сочилур.

Мирза, гулрў ҳажрида ёнсанг мудом лек оқибат,
Бир кулуб боқса кўнгулдин дарди ҳижрон сочилур.

* * *

Бўлмаса шаҳ соҳиби тадбир, улус маъмур эмас,
Гар улус маъмур эмас, бил салтанат мақдур эмас.

Ул ватан туфроғида душман кезар эркин ва шод,
Қайси эл фарзандлариким, мард эмас, мағрур эмас.

Қатл этилгай шумнийат сотқин ила каззоб ҳам,
Дорга осилган бари Машраб ва ё Мансур эмас.

Эл биладур ҳар кўнгул хуррамлинги, ғам-ташвиши,
Эл қувонмас эрса кўнглум шод эмас, масрур эмас.

Ер висоликим, нурафшон айлагай кўнгул уйин,
Ер ила бўлсанг зимистон ҳам сенга дайжур эмас.

Турфа инсонлар яралмиш бу жаҳон айвонида,
Баъзилар Зухрони ҳам дер, хўб эмас, манзур эмас.

Гарчи назминг хўб ва лек чоп айламас ойномалар,
Мирза, айбинг шулки, номинг эл аро машҳур эмас.

* * *

Қимикӣ деса, мен оқман, демак, ул қора албатта,
Қимикӣ деса, мен соғман, дили садпора албатта.

Ишонма воизи минбар лоф урса гар ҳалолликдин,
Қимикӣ деса, мен покман, у олгай пора албатта.

Ганийдурман, деган кимса, киши ҳаққян еган кимса,
Магар илгида ханжар йўқ ва лек хунхор-а? Албатта.

Бу оламда ки ором йўқ, тополмас йўқни ҳеч кимса,
Ва лек ором топурман деб, ҳама овора албатта.

Агар ким одам эрса элга бергай топганин, аммо,
Бунӣ ҳеч кимга ҳеч қайда демас бир бора албатта.

Қилур миннат бировга бир тийин берса мунофиқлар,
Агар миннатли ош ичсанг дилингдур ёра албатта.

Кулар бечораларга баъзилар кибру ҳаво бирлан,
Ажал келса улар бечорадин бечора албатта.

Бирон иймонли кимса топмадим олам кезиб, эй воҳ,
Ҳар иккидин бири наҳсу, бири маккора албатта.

Кел, эй Мирзо, умид узма, дегайлар, ноумид —
Бирор покиза инсонни топарсан зора, албатта. шайтон,

* * *

Одами эрмас анинг дилда илоҳи бўлмаса,
Одамийдур ишқидин ўзга гуноҳи бўлмаса.

Ким ани ошиқ дегай, гар куймаса ҳажр ўтига,
Бузмаса эл уйқусин, афғони, оҳи бўлмаса.

Ваҳ, недин одамни тўрга ўтқазар тўнга қараб,
Боқмагай бирлар ҳамон одамга жоҳи бўлмаса.

Мумкин эрмаским, жазо бермак ёвуз қотилга ҳам,
Гар далолат бергучи икки гувоҳи бўлмаса.

Бўлма хуррам қочди ёв деб, макридин огоҳ бўл,
Қочмас эрди балки сенга доми, чоҳи бўлмаса.

Элни маъмур айлагай тадбирли қўл, идрокли бош,
Салтанат барбод ўлур тадбирли шоҳи бўлмаса.

Гарчи шоҳлардин садоқат кутмагай аҳли сипоҳ,
Мирза, шоҳлар юрмагай содиқ сипоҳи бўлмаса.

* * *

Эй кўнгул, ишқ ичра ҳар дам сайри гулзор истарам,
Сайри гулзор айлаганда лоларухсор истарам.

Мен гадо гар сайри гулзор айламакдин бенасиб,
Ишқ кўйинда тўшалган бўлса ҳам хор, истарам.

Дейдилар, аҳли жаҳон ичра вафо йўқдир бу кун,
Мен эсам олам кезиб дўсти вафодор истарам.

Гоҳида иблессифат муслим кўриб дейди кўнгул:
Кеч гуноҳим, қодир Оллоҳ, белга зуннор истарам.

Ишқ аро чун Қайс каби севмак гуноҳ эрмас эмиш,
Ошиқам Мажнунсифат, Лайло каби ёр истарам.

Икки олам кори боридан кечурман ёрни деб,
Биру борим дилга ёру нури дийдор истарам.

Ёрни дийдорига етмак гар муяссар ўлмаса,
Мирза, кечгаймен жаҳондинким, бийик дор истарам.

1994

* * *

Ўзингдан изла, эй кўнгул, адолатни, муҳаббатни,
Улуглик, илму ҳикматни садоқатни, муруватни.

Туғилгай бахт-саодат ичра юрмакка бани одам,
Саодатнинг калити бил ҳалол меҳнат, риёзатни.

Ният пок бўлса гар кимда муқаррар коми ҳосилдир,
Ўзидан қувгай ул ҳар дам жаҳолатни, қабоҳатни.

Дегилким, одамий эрмас кишида гар саховат йўқ,
Қиёматдир шу кун инсон унутса меҳру шафқатни.

Ки бир бошга ўлим ҳам бир ваҳм, қўрқувни дафъ
айлаб,
Жўмардлар кўрсатар мардлик, матонат ҳам жасоратни.

Агар мард хизматин қилсанг ҳам айтар ҳамда
қайтаргай,
На айтару на қайтар айласанг номардга хизматни.

Кишининг ризқ-рўзи она тупроқдан, табиатдан,
Бўлар хор ким агар хор айласа қутлуғ табиатни.

Кўнгул заҳмингни содиқ дўстингга айтгил, сен эй
ўғлон,
Йиринг боғлар табибингдан яширсанг гар жароҳатни.

Гаҳи дерлар, фалон боис қолибман, ваҳ, маломатга,
Ўзидан изламас кўплар надоматни, залолатни.

Уринма, меҳнатинг зое агар нодон эрур сомеъ,
Анга ҳеч сингдириб бўлмас фатонатни, фаросатни.

Билинг ул юртда ботир йўқ, билинг ул юртда дониш
йўқ,
Агар дафъ этмаса элдан адоват бирла гурбатни.

Бахилдан Ҳотамитойликни кутмас ҳеч қачон оқил,
Сахийдан сўр саховатни, гўзаллардан — малоҳатни.

Кел, эй Мирзо, белинг боғлаб элу юртингга хизмат қил,
Узингдан изла ҳайрат, инсофу иймон, диёнатни.

Раво кўрмиш бани инсонга тўртта роҳи рифъатни:
Шариатни, тариқатни, маърифатни, ҳақиқатни.

Дили поклик, тили поклик, тани покликка не етсун,
Кўнгулга жо қилиб ёрни мудом сақла таҳоратни.

Улуғлар ҳикмати ҳар дам дилингда бўлсин, эй фарзанд,
Ватан ичра сафар қил, анжуманда айла хилватни.

Агар шоҳсен элинга сидқу одилликни кўрсатгил,
Ки шоҳлардан кутар доим адолатни, адолатни.

Буюк зотларни ҳам йўлдан чиқаргай мадҳ ила мақтов
Хушомад авж олур элда агар шоҳ севса мидҳатни.

Ажаб нозик эрур кўнгул, уни оғритмагил зинҳор,
Бўйинга илма сўнг шайтон мисоли тавқи лаънатни.

Кими ғавго чиқариб эл аро ором топар эрмиш,
Сўранг топмишми ҳеч кимса бўронлардан ҳаловатни.

Чекарсан ғам, алам, андуҳ ўзинг боис, сўзинг боис,
Ўзингдан сўр ҳимоятни, яратгандан — ҳидоятни.

Ки роҳат роҳат эрмас топмасанг ранжу машаққат-ла,
Риёзатсиз насиб этса рад эт ризвону жаннатни.

Сахийликда сенга Ҳотам ғулом ўлсин, ғулом ўлсин,
Ва хуш хулқда Муҳаммад Мустафодан олгин ибратни.

Агар ёр васлий истарсенки, Мирзо, илтижо айла,
Илоҳо бир насиб этсун гўзал ёр бирла суҳбатни.

• • •

Бир даме дўст суҳбати тахти Сулаймон бирла тенг,
Бир даме ёр суҳбати минг сайри бўстон бирла тенг.

Дўст учун дўстдир қанот, ҳамрозу ҳамкор, ҳамнишин,
Лек фақат наф изласа, ул дўст душмон бирла тенг.

Фозилу доно билан кечган дамнинг йиллар каби,
Фосиқу нодон ила кечган йилинг он бирла тенг.

Баъзилар юртдин кечиб, сўнг минг пушаймон бўлгуси,
Узга эл султонлиги юртингда ултон бирла тенг.

Мирза, қисқа ёз ғазални, барча ҳикмат— мухтасар,
Мухтасар, ширии ғазал гоҳида дoston бирла тенг.

ЗАМОН СЕНГА БОҚМАСА...

Боқмаса сенга замон, сен ҳам замонга боқмагил,
Гар замон ўзгарса ҳам сен ўз сифотинг сақлагил.

Баъзилар юз бора ўзгаргай замон ўзгарса бир,
Сен алардин қил ҳазар, нафрат ўтила доғлагил.

Инсофу иймон, диёнат одамийлик фарзидур,
Одами эрсанг аларни сийму зарга чақмагил.

Гарчи кўл мушкул эрур юрмоқ адолат роҳидин,
Сен адолатни пеша қил, ҳақни сев, ардоқлагил.

Ота-она олдида тахти равон туфроқ мисол,
Онаизор оқ сутин ҳар дам, э ўғлон, оқлагил.

Гар гуноҳкор бандасен, мардлик қилу иқрор бўл,
Ўз гуноҳинг ўзгаларга ё замонга тақмагил.

Ноумид бўлма жаҳонда, ноумид—шайтон эрур,
Сен кўнгул сарриштасин тоқи умидга боғлагил.

Дейдилар, бекдай юриб, қулдайин ишла, эй ўғил,
Халқ пандин ол қулоққа, кўксин осмон чоғлагил.

Ташнага — сув, очга — нон, ошиққа—ёр васли керак,
Мирза, назминг гар аларга наф эмас, қолсун савил.

ДОНО БИЛАН

Бу кенг оламдир мунаввар оқилу доно билан,
Бу сахий тупроқ гўзалдир меҳнату ижро билан.

Қимки қасд қилса етишгай мақсадига, лек билинг
Етмагай мақсадга ҳеч ким — фисқ-фасод, игво билан.

Барча ҳам қилгай хато, лекин тузатмас барчаси,
Бўлмазгай ростлаб они афсус, новайло билан.

Турфа хил инсон яралмиш бу жаҳон айвонида,
Баъзилар юргай фақат ҳар ерда бир гавғо билан.

Қам гапирсам таъна қилманг, эзгу сўз топмоқ қийин,
Гоҳида фикрим баён этгум яна иншо билан.

* * *

Аҳли ушшоқ кўнглидин изланг муҳаббат дардини,
Аҳли ҳиммат хайлидин изланг кишининг мардини.

Гар муяссар бўлди пайдолиғ сенга олам аро,
Ихтиёр этгил мудом парвардигор парвардини.

Ким меҳрга гарқ, меҳр мўл, ким анга зор, топмагай,
Қай йўсин шарҳ айлайин бу каж фалакнинг нардини.

Гар совуқ сув танга роҳат, лек нечун озори бор,
Тийғ мисол кўнгилга санчилган совуқ сўз сардини.

Ҳар фазилат бўлгай ошкор пайти келганда фақат,
Элни ёв босганда кўргайсиз йигит новардини.

Ўзгани ўздек севиб, ҳақ олдида айланг адо
Одамийга фарз этилган одамийлик шартини.

Мирза, комрон аҳлига ҳаж фарз бўлмиш, дўстлар,
Кўзга айланг тўтиё Байтул Ҳарамнинг гардини.

7.10.1997

Мухаммаслар

НАВРҮЗИМ

Мухаммаси мувашшаҳ

На хушдур келди наврӯзим, ажойиб дилрабо наврӯз,
Кўнгуллар шоду хуррам-чун дилафрӯз, дилкушо наврӯз,
Сепилди нам, экилди қут, сочилди нур — зиё, наврӯз,
Яшил тўн кийди ўлкам, берди чоғи сарупо наврӯз,
Кутар эл доимо интиқ, кел, эй меҳригиё, наврӯз.

Адоқ бўлмиш аёз қиш ҳам, илиқ кунлар келиб кам-кам,
Ҳамал буржига кирмиш шамси анвар от суриб бул дам,
Туну кун тенглашиб, янги саноғин бошлагай олам,
Тиниқлашмоқда осмон ҳам, ҳусн очмоқда бўстон ҳам,
Анинг тавсифига сўз кам, ажиб оҳанрабо наврӯз.

Вафо аҳли баҳор фасли висол истар чаманларда,
Ҳануз ушшоқ эли озор чекар лек ёсуманлардан,
Кел, эй наврӯз, тозарсин кўксимиз доғу туганлардан,
Сукут сақлаб турар тоғлар кийиб бўрк оқ туманлардан,
Ки барҳам топса нуқсонлар эрур шул муддао, наврӯз.

Раҳмдил бўлғил, эй инсон, хитоб айлаб келар наврӯз,
Қай эл ободу маъмур, ул томон тезроқ елар наврӯз,
Унут бўлсин кудуратлар, дея, ҳиммат тилар наврӯз,
Жаҳон пештоқиға ҳар йил бир оқ байроқ илар наврӯз,
Агар ким юрса тинчлик кўйида бил ошно наврӯз.

Ўриклар гулга бурканмиш, гул узра инжудек шабнам,
Баҳор шаббодаси боғлар аро топмас қўним бир дам,
Сузар кўк ичра варраклар жужуқларни этиб хуррам,
Таратгай сумалак хушбўй нечоғ тансиқ, нечоғ

хуштаъм,

Сенга тош отса ким шарманда бўлмиш эл аро, наврӯз.

Замин узра баҳор, кўнгул яшил қир бағрини хушлар,
Баҳор фаслида бўй қизлар кўрар дилбар, ширин
тушлар,

Кулунлар той бўлиб ўйнар, дўнанлар от бўлиб кишнар,
Утар қур-қурлашиб, арқон солиб кўп турналар, қушлар.
Яна турфа сифотинг бор, сенга ҳамду сано, наврўз.

Иликда ёғ камайган дам ҳалим, кўк сомса дармондур,
Баҳор фаслига етмак хўб етолмаслик чўнг армондур,
Баҳорни соғиниб кутган энг аввал ота деҳқондур,
Сахий ер анга ҳамкордур, анинг орзуси хирмондур,
Ки охир кузда деҳқон меҳнати олгай баҳо, наврўз.

Муборак, мустақил юртим, улуғ айём — бу илк кўклам,
Не тонг наврўзда пайдо бўлган эрмиш жумлаи олам,
Зухур ўлмиш малойиклар, яралмиш моҳи анвар ҳам,
Қилурман эзгу ният, эртамиз келсун яна хуррам,
Дегай Мирзо, бу айём гарди кўзга тўтиё, наврўз.

НАВОИЙ ҒАЗАЛЛАРИГА МУҲАММАСЛАР

Мен макондин кечтиму кечмас хонумонимдан эл,
Мен забондин кечтиму кечмас бу имконимдин эл,
Мен замондин кечтиму кечмас менинг онимдин эл,
Мен жаҳондин кечтиму кечмас менинг жонимдин эл,
Мен илик жондин юдум, чекмас илик қонимдин эл.

Менга дўст ким ҳар саҳар майхона ичра уйғонар,
Бекасу бечоралиқдин ўртаниб дил тўлғонар,
Телба аҳволим кўруб Мажнун жунунлигдин тонар,
Туш-тушимдин баски расволиғ ўти лов-лов ёнар,
Ҳар тараф йўлдин чиқорлар ўтсалар ёнимдин эл.

Келса гар фасли хазон сориг тўнини кийгай замин,
Бирма-бир барбод этар куз лашкари гул япрагин,
Ваҳ, бу мунглуғ бир нидоким, бўзлагай олам ғамин,
Бахтим уйқусига гўёким сурудедур ҳазин,
Кўйида буқим уюмас ҳар тун афғонимдин эл.

Гоҳи диллар музлагай бу бадқилиқлар сардидин,
Қайси дард огир эрур ҳажри муҳаббат дардидин,
Дардими огирлигин сезгай юзумнинг зардидин,
Тонимаслар бир-бирин ёғқон мазаллат гардидин,
Сўреали ҳолим кириб чиққунча вайронимдин эл.

Хурда бошимга маломат сангидин ҳардам хатар,
Гарчи мендин ҳеч кима йўқ на малолат, на зарар,
Умр ўтар, оққим, надомат ичра маҳзун, бесамар,
Менда тумори жунундек печ, ваҳқим, беҳабар
Ҳар тараф кўнглумда қонлиғ доғи пинҳонимдин эл.

Ердин айрў тушти роҳим, ҳажри дилни этти заъф,
Ер тарафда йўқму ағёр, доимо кўнгулда хавф,
Бўлса имкон ёрга мен қилсам тазарруъ, этса авф,
Истарам, эй Хизр, келгаймен қилиб жон бирла тавф,
Қаъбайи кўйин хабар топқунча борғонимдин эл.

Қайс эмасмен, лек ажаб Мажнун киби афсонамен,
Аҳли жоҳилдин йироқ, кибр аҳлига бегонамен,
Ким ғариб, ким нотавон, Мирза, анга ҳамхонамен,
Эй Навоий, қилмагайлар айб агар девонамен,
Ул пари васфин ўқуғон сойи девонимдин эл.

* * *

Гул юзун тавсифига лолдур Ҳирот ҳам кўҳна Шош,
Ол дудоқ, қирмиз ёноқ, бодом қабоқ, қайрилма қош,
Икки жозиб чашм ичинда икки меҳр айлар маош,
Оразин ёпқач кўзумдин сочилур ҳар лаҳза ёш,
Уйлаким пайдо бўлур юлдуз ниҳон бўлгач қуёш.

Бошим узра гоҳ булут, гоҳи сулув офтоб эди,
Ичганим кам-кам гулоб, гоҳида майи ноб эди,
Билганим тангрига тоат, ҳамда ширин хоб эди,
Қут бир бодому ерим гўшайи меҳроб эди,
Форати дин этти ногаҳ бир балолиғ кўзу қош.

Еш кўнгул ҳеч сиздиролмас кишнаган той ишқини,
Қўмсагай ёз фасли келса шўх оқар сой ишқини,
Жо этиб бўлгайму дилга қошлари ёй ишқини,
Бу дамодам оҳим ифшо айлар ул ой ишқини,
Субҳнинг бот-бот дами андоққи айлар меҳр фош.

Мушча нозук таъб ўлурму, қайда эркан мактабинг,
Одамизот хайлидинму ё малакдин мазҳабинг,
Меҳру шафқатниму билмаслик эрур чун матлабинг,
Бўсае қилмас мурувват асру қаттиқдур лабинг,
Десам, оғзи ичра айтур, лаъл ҳам бор навъи тош.

Кўкрагим барча маломатга нишон, айб этманғиз,
Телба ҳолимга мудом кулса жаҳон, айб этманғиз,
Бир пари ҳажрида Мирзо ютса қон, айб этманғиз,
Қоши оллинда Навоий берса жон, айб этманғиз,
Гар будур меҳроб, бир-бир қўйғусидур барча бош.

* * *

Жоҳнинг тахти равондин сарбаландму рифъати?
Муштаракму шамси анвар бирла моҳ жинсияти?
Моҳнинг шамлар билан қайдин тенг ўлсун қисмати?
Шоҳнинг мунглуғ мушаввашлар билан не нисбати?
Комронларнинг балокашларга қайдин улфати?

Улки жаҳд этса, кавокиб чашмидин имкон томар,
Улки фахр этса, кўнгулга гул томар, райҳон томар,
Улки заҳр этса, кўнгул озоридин афгон томар,
Улки қаҳр этса, қиличидин дамодам қон томар,
Бағридин қон томгучилар бирла не жинсияти?

Одам умри мисли шабнам титраган япроғ ила,
Ваҳки, бир дам ҳам умрдин ўтмагай ардоғ ила,
Қотиби тақдир кўнгулга нақш чекмиш доғ ила,
Даҳр қилгондин яланг бошини тенг туфроғ ила,
Не хабар улким, етар гардунга тожи рифъати?

Нотавонларга наф ўлмас ёғса осмондин сафуф,
Шодумонлар чашми гирёнлар била турмас суфуф,
Бадбурушлар хайлига ҳеч ошно бўлмас Юсуф,
Мўр аёғ остида ўлгондин қачон толқай вуқуф,
Арслонким, кўкка чирмашгай ғириви шавкати?

Эл ғами бирла кезиб, даврон ўтига куймаган,
Еки фарзанд ўстириб, бир жон ўтига куймаган,
Мен киби жондин кечиб жонон ўтига куймаган,
Бир кеча тонг отқуча ҳижрон ўтига куймаган,
Қайда билсун ким, недур мажруҳ кўнглум ҳолати?

Эй кўнгул, ишқ ичра бордур тиз чўкиб этмак ниёз,
Эй кўнгул, ишқ ичра йўқ ҳамду сано ҳам сарфароз,
Эй кўнгул, ишқ ичра бор парвона янглиғ сўз, гудоз,
Эй кўнгул, ишқ ичра йўқ шоҳу гадоға имтиёз,
Ут аро тенгдур қуруқ ё ўл ёғочнинг хирқати.

Аҳли ушшоқ, Мирза, мажнун ҳамда нозиктаъб эрур,
Ошиқ аҳлиним машаққат чекмаги бу даъб эрур,
Маъшуқ аҳлини ошиғидин қочмоғи бир лаъб эрур,
Ишқ комин, эй Навоий, тарк қилмоқ саъб эрур,
Хоссаким, йўқ зуҳду тақво бирла кўнглум рағбати.

Ато кўнглига доғ инмиш Ҳаво илгида дон кўргач,
Шу боисдинки, тифле қичқириб йиғлар жаҳон кўргач,
Нечук бийм босмасун оҳуни сайёдда камон кўргач,
Кўнгуллар ноласи зулфунг камандин ногаҳон кўргач,
Эрур андоқки, қушлар қичқиришқайлар йилон кўргач.

Бу ишқ дарди мени аҳли жунун хайлига бош этти,
Бировни дарбадар айлаб, бировни сангтарош этти,
Бағирни жабри қон қилди, ғами чашминни ёш этти,
Кўнгул чокин кўзумда ашки рангин элга фош этти,
Балиғ заҳмини фаҳм айларлар эл дарёда қон кўргач.

Кетибдур ихтиёр қўлдин нечук собит ўтурайким,
Жунун саҳросида ишқ теvasин қайларга бурайким,
Муҳаббат жаврини чектим ва лек ишқим ошурайким,
Кўзум қон ёш тўкар, нетиб кўнгул заҳмин яшурайким,
Топарлар ерда заҳмин сайд қонидин нишон кўргач.

Тилаб эрдим висол, аммо бўлубмен ҳамдами ҳажринг,
Қачон откай висол тонги, қачон ўчкай шами ҳажринг,
Бўлубдур қанча дил пора етиб тийғи дами ҳажринг,
Бўёлғон қон аро жон пардаси етгач ғами ҳажринг,
Кўнгул боғида баргедурки ол ўлмиш хазон кўргач.

Баланд-паст йўлда эғнимда гаҳи хирқа, гаҳи тўрқа,
Бу оламнинг ғамн дарё ва лекин шодлиги журъа,
Юзунг зарҳал китобдурким: холинг нукта, қошинг
руқъа,

Кўнгуллар нақдини торож этарга ёпмогинг бурқая,
Анингдекдурки, юз боғлар қароқчи карвон кўргач.

Не каслар эл аро юргай ки мўмин, камсуқум токи,
Қаю кун курсига минса сўкулгайдур димоғ чоки,
Қиёс этсанг баробардур гадо бирла амир хоки,
Эрур чун олам ичра жоҳ фоний, яхши от боқий,
Бас эл комин раво айла ўзунгни комрон кўргач.

Бу майдон ичра кирмакка магар сен айладинг тақрир.
Сиёҳ бирлан битарсен шеър, риёзатда кечар тақдир,
Улуғлар баридин тутмоқ ва лек, Мирзо, нечоғ тавқир,
Навоий, хурдаи назмингни андоқ айладинг таҳрир,
Ки, сочқай хурда бошинг узра шоҳи хурдадон кўргач.

* * *

Дейдилар, ёш келса шул дам кўрсатинг меҳнат анга,
Кексага таъзим қилинг, ҳам иззату ҳурмат анга,
Қимки нодон нафъи йўқ ёғса агар ҳикмат анга,
Ҳар гадоким, бўрёйн фақр эрур кисват анга,
Салтанат зарбафтидин ҳожат эмас хилъат анга.

Қим фалакда, теграсинда кавкабу ою қуёш,
Қим жунун саҳросида оҳу билан айлар маош,
Қим бақо туфроғида ухлар қўйиб бош узра тош,
Қим фано туфроғида ётиб қўяр тош узра бош,
Тахт уза эрмас музаҳҳаб муттако ҳожат анга.

Эл қувончи кимга байрам, кимга дўзах дудидур,
Дер, риё аҳлига дофеъ роствавлар бурдидур,
Ҳар не халқ уммедидурким, марднинг мақсудидур,
Ҳар не шаҳ мақсудидур, дарвешнинг мардудидур,
Кўр, недур қиммат мунга, не навъ эрур ҳолат анга.

Тамаъ дастурхонидин ризқ донини термас фақир,
Бир даме кибру ҳаво туфроғида юрмас фақир,
Гар боши туфроғдадур туфроқ эмас, ермас фақир,
Фақр кўйи туфроғин шаҳ мулкига бермас фақир,
Мулк кўрким, тенг эмас туфроғ ила қиймат анга.

Нола чеккай неча пок диллар маломат заҳмидин,
Этмасун ҳеч кимни маҳрум ҳақ таоло раҳмидин,
То қиёмат баъзилар йиглар ўзин бир саҳвидин,
Шоҳ эмастур бир нафас осуда дўзах ваҳмидин,
Эй хушо дарвешким, мардуд эрур жаннат анга.

Содиқ эрмас ким дамодам сидқ-вафодин лоф урур,
Сидқ эли ҳар дам садоқат қасрида собит турур,
Чин садоқат боиси меҳру вафо, ҳурмат эрур,
Шаҳга сидқ аҳли дамидин машъали давлат ёрур,
Меҳрдекким, субҳ анфоси очар талъат анга.

Жоиэ эрмаским, надомат шаҳ қизин севса ғулом,
Тонг эмас чарх эврулуб баджаҳл ўлса хуш калом.
Не ажаб дарвешға шаҳ қўл кўксида берса салом,
Шоҳға шаҳлиғ мусалламдур, агар бўлғай мудом,
Шоҳлиғ таркин қилиб, дарвеш ўлур нийят анга.

Ғоҳи пинҳон шаҳ кулоҳ-жанда кийиб қилғай сафар,
Юрт кезиб дарвешсифат эл кўнглидин топқай хабар,
Эл-улус маъмурлиғи нийят ўлур шому саҳар,
Мумкин эрмас шаҳлар ичра бўйла нийятлиғ, магар
Шоҳи Ғозийким, муяссар бўлди бу давлат анга.

Ҳақ сўзин айтган кўнгул озурда ўлмас, ғам еманг,
Мирза ҳоли не кечур, султон қаҳр этса деманг,
Йўқ эмас шаҳларда ҳам шафқат ила инсофу нанг,
Ғар Навоий сўз узатти, фақрдин эрмас деманг,
Бўлмағунча ҳукм шаҳдин, қайда бу журъат анга.

Кўк губорн кетди бир-бир, келди чун ўктам баҳор,
Евгали кўнгул губорин келгил, эй кўркам баҳор,
Лоларухсоринг била кўркам эрур тамтам баҳор,
Ғунчайи хандон била ҳуснунг гули хуррам баҳор,
Хаттинг андоқ сабзаким, бўлғай анга ҳамдам баҳор.

Аҳли Мажнун топмагай ҳеч боғу бўстонда паноҳ,
Не ажабким, ишқ элинда йўқ эмиш тахт бирла жоҳ,
Келди пайғом, оразин очкай, дебон, вул юзли моҳ,
Шодлиғдин гулшани васлингда йиглаб чексам оҳ,
Ёлма юзким, гулга бўлмас ел ёғиндин там баҳор.

Барча қут, файз Ҳақ нигоҳин нури тушган ердадур,
Гарчи айрўмен висолингдин хаёлинг биргадур,
Дили заъфлиғ, юз хазонлиғ маҳлиқодин тухфадур,
Оразим акси юзунг ойна тушган турфадур,
Ким кўрубтур ҳам хазон бир ойда бўлғай ҳам баҳор.

Дейдилар, олам элин бир қисмидур аҳли жунун,
Баъзилар айшда ва лек аҳли жунуннинг бағри хун,
Оҳким, фасли хазон бўй кўрсатур гоҳи бу кун,
Войким, бир гул хазонга солди айшим гулбунин,
Ушбу фасл ичраки топмиш жумлайи олам баҳор.

Дўстлар, келди баҳор, боғлар кезиб айланг ҳузур,
Мирза, кўклам муждаси, дер, мурдага жон киргузур,
Энди сунбул сочларин қизлар-да майда ўргузур,
Эй Навоий, чин баҳор эркин бу, ёхуд кўргузур,
Боғи хулқидин улусга довари аъзам баҳор.

Ул ой анворидин маҳзун дилимни баҳраманд этмас,
 Ани мен Аршда тутқаймен, мени у сарбаланд этмас,
 Ани кўрмак менга орзу, мени у орзуманд этмас,
 Мени мен истаган ўз суҳбатига аржуманд этмас,
 Мени истар кишининг суҳбатини кўнглум писанд этмас.

Дегай, офтобга чиқмайди мушук наф бўлмаса зарра,
 Куёшдин ойга нур ингай, не суд лек шамси анварга,
 Садоқат бўлмағай дўстликда гар мақсуд фақат баҳра,
 Не баҳра топқамен андинки, мендин истагай баҳра,
 Чу улким, баҳраин андин тилармен баҳраманд этмас.

Не ҳурким ул фаторат етказур сабру саботимга,
 Парий рухсоридин нур инмади нурсиз работимга,
 Аларнинг савтидин не наф менинг маҳзун баётимга,
 Нетай ҳуру парий базминки қатлим, ё ҳаётимга
 Аён ул заҳри чашм айлаб, ниҳон бу нўшханд этмас.

Керак дардимни юкларга самандим ёки норимким,
 Жунун саҳросида мисли қуюн ўз гард-ғуборимким,
 Керак ўз кулба вайроним, керак ўз оҳу зоримким,
 Керак ўз чобуки қотилваши мажнуншиоримким,
 Бузуғ кўнглумдин ўзга ерда жавлони саманд этмас.

Кўнгул уз ҳур висолидин ки эй воҳ, демаким охир,
 Кўнгул уз гул узоридин берурсен елгаким охир,
 Кўнгул уз даҳр молидин берурсен селгаким охир,
 Кўнгул уз чархи золидин фирибин емаким, охир
 Ажал сарриштасидин ўзга бўйнунгга каманд этмас.

Анинг тавсифига мулкимда, эй Мирзо, етишмас сўз,
 Фалакка бир тикилган дам эриб биткай неча юлдуз,
 Тилармен оч юзунг, эй сочи сунбул, қошлари қундуз,
 Ул ой ўтлуғ юзин очса, Навоий, тегмасун деб кўз,
 Муҳаббат тухмидин ўзга ул ўт узра сипанд этмас.

* * *

Кимки чўл бағрида бўстонларни бунёд айлағай,
Ким ғарибу нотавон, мазлумга имдод айлағай,
Кимки бир покиза дил руҳин мудом ёд айлағай,
Кимки бир кўнгли бузугнинг хотирин шод айлағай,
Онча борким, Каъба вайрон бўлса обод айлағай.

Кимки ёр севса севилмоқ бахти эрмиш нораво,
Чун азал котиблари ошиқ жабин ёзмиш қаро,
Ваҳки, ушшоқ аҳлига ҳижрон ўти эрмиш жазо,
Ёр ҳижронидин ўлгумдур, бу навъ эрмиш сазо,
Ул кишигаким, бировга ўзни мўътод айлағай.

Мудраган дилларга етгайму аламли дил саси?!
Олам айвонида кўптур макру ёлғон меваси,
Одам авлодида кўптур инсоф, иймон беваси,
Одам авлодида камдур одамийлик шеvasи,
Одам эрмас, улки майли одамизод айлағай.

Кўнглума еткай малол ҳар дам ғайр озоридин,
Ёгилур бошга маломат ўзганинг бад коридин,
Қопғай агёр итлари чун ташланиб ҳар соридин,
Не балодурким, фалак ҳар кимга чекса тийғи кин,
Енгилиб аввал менинг жонимга бедод айлағай.

Доғли кўксим йўлларингда туфроқ ўлсун, эй пари,
Сўзни ёлғон айтган оғиз қонга тўлсун, эй пари,
Мирза ҳам ошиқ бўлуб бир бора кулсун, эй пари,
Беша ичра девлар мақтули ўлсун, эй пари,
Гар Навоий ёна азми Астробод айлағай.

Ер қачон келгай, қачон откай сабоҳим, билмадим,
Бир садо бергай фалак, егдиму оҳим, билмадим,
Зулм этар султон ва ёр, қай бири шоҳим, билмадим,
Не учун тарки муҳаббат қилди моҳим, билмадим,
Бу ғазабким айлади моҳим, гуноҳим билмадим.

Ваҳки, ишқ осмонида ул моҳ кўрсатди жамол,
Вожаб бир моҳрўда барқ урар икки ҳилол,
Ойга ошиқ ўлғоним ағёргаму келмиш малол,
Ошиқ ўлдум ёрдин топқай дебон кўнглум висол,
Ҳажр бу янглиғ бўлурни кийнахоҳим билмадим.

Ҳеч ким ишқ дардига малҳам топмагай жарроҳдин,
Юргум ушшоқ роҳидин, ҳеч қўрқмагаймен чоҳдин,
Еру осмон ҳам хижилдур мен киби гумроҳдин,
Ер кўйи ичра йитти зор жисмим оҳдин,
Қайда тушканини бу елдин барги қоҳим билмадим.

Умри жовид йўқ муҳаққақ, ул кечар бир туш киби,
Интиҳоси талҳу фоже, ибтидоси хуш киби,
Ишқнинг заҳри мудом шаккар киби, ё нўш киби,
Ишқ бўстониға кирганда ҳавойи қуш киби,
Сунбули зулфи бўлурни доми роҳим билмадим.

Ишқ ҳажри этди, Мирзо, йўғу боримни қаро,
Эл аро саргаштаю номуси оримни қаро,
Неки билдим, неки қилдим— саъйи коримни қаро,
Эй Навоий, бўйла қилгон рўзгоримни қаро,
Ҳажр шоми эрди ёхуд дуди оҳим, билмадим.

Қаҳри келса дилбарим ёзни аёз айлар, нетай?
Эл аро агёрни васфу сарфароз айлар, нетай?
Мен недин очсам оғиз ёр эътироз айлар, нетай?
Неча кўргузсам ниёз, ул шўх ноз айлар, нетай?
Жавр кўптин-кўп, тараҳҳум оздин-оз айлар, нетай?

Бу не ишқким, умр ўтар, бир бора келмас ёз ҳам,
Бир даме эл наздида этмас мени мумтоз ҳам,
Шарҳи дил битсам ажаб, куйгай шу дам қоғоз ҳам,
Мен ниёз айларда истиғнодин этмас ноз ҳам,
Ноз ҳам ҳайф элга изҳори ниёз айлар, нетай?

Этмас олам дурру ганжи берса ҳуснига закот,
Не вужудким билмагай лутфу карам, на илтифот,
Бахтлидир ким ичса бир бор лаълидин оби ҳаёт,
Эл билаким лаълидин жон истар, айлар ихтилот,
Жон бериб лаълига мендин эҳтироз айлар, нетай?

Ваҳки, чеккан оҳларим ҳуснин оширгай дам-бадам,
Тешгай осмон гумбазин ошиқлар оҳин қилса жам,
Телба ишқимни ниҳон тутмоқни чу истар санам,
То ҳақиқий ишқ мастимен, кўнгулни қовмушам,
Ониким андишайи ҳусни мажоз айлар, нетай?

Аҳли ушшоқ ичра йўқтур мен киби бир беадаб,
Жон сўранг майли ва лекин тарки ишқ қилманг талаб,
Бўлма, Мирзо, ишқсизлар ичра кулгуга сабаб,
Мен ҳусайний мазҳаб ар ҳамроҳ эмасмен, йўқ ажаб,
Чун Навоий ҳар дам оҳанги Ҳижоз айлар, нетай?

Дўстлар, дил заҳмига бир моҳирўй дилбар сабаб,
Мен гадони шоҳ этарди қўйса гоҳи бир қараб,
Зулфу занжирини ўйнаб, кипригин ерга қадаб,
Юз сўзумдин бирига бермас жавоб ул нўшлаб,
Оғзини йўқтур десам воқийки, ҳеч эрмас ажаб.

Дил жунун саҳросининг бўйла баланд-пастидадур,
Оҳким, жон риштаси ул сарвқад дастидадур,
Беқарор кўнгул қуши бир дона хол қасдидадур,
Нуқтайи холинг недин ширин лабинг устидадур,
Нуқта чун остин бўлур ҳар қайдаким ёзилса лаб.

Аҳли қотил матлаби ё ганж эрур, ё хун эрур,
Ким хиёнат қилса дўстга каслар ичра дун эрур,
Мен нечук оқил бўлай устоз магар Мажнун эрур,
Васл не янглиғ муяссар бўлгусидур, чун эрур,
Дилбарим нозук мижозу мен бағоят беадаб.

Пора кўксимни дағи сен пора қилиб чекма тийғ,
Эл аро расволигимдин хижил ўлуб чекма тийғ,
Ёки қаҳринг ёшуруб, ой каби кулуб чекма тийғ,
Гар қуёш дерлар юзунгни, гарм бўлуб чекма тийғ,
Элга журме йўқ, инар чун осмондин ҳар лақаб.

Истарам ҳар дилда бўлсун аввало иймону дин,
Алҳазар қай дилга жо фисқу гараз, тазвиру кин,
Ташнадурсен, Мирза, нўш айла халойиқ фикридин,
Гар наво топса Навоий лабларингнинг зикридин,
Тонг эмастур, чун мудом афзун бўлур майдин тараб.

Зор кўнглум бир даме ёр васлини истар бироқ,
Ерга ишқ асроридин қай ёсуман бермиш сабоқ,
Гар мени кўрса шу дам қош чимрилар, уйгай қабоқ,
Ёр чун истарки, бўлгаймен мудом андин йироқ,
Ул жиҳатдин барча васл истар, мени маҳзун фироқ.

Ҳақ сўзи тенг аҳли мўмин, аҳли инкор оллида,
Тенг турарму ботиру қўрқоқ ажал — дор оллида,
Андалиб тенг куйлагайму гул била хор оллида,
Яхшиларга бас ёмондур ҳолким, ёр оллида
Тенг дурур яхши-ёмон, балким ёмонроқ яхшироқ.

Гул ёнин хор, ёр ёнин агёр мақом этмиш, не тонг,
Бағри қон ишқ аҳли ол лоладин жом этмиш, не тонг,
Эгри ёйдин пайкон қочмоқни ком этмиш, не тонг,
Шаҳ ёнин фарзин киби кажлар мақом этмиш, не тонг,
Ростравлар арсадин гар чиқсалар руҳдек қироқ.

Ўз сири, ўз маҳзани бор ҳар тоғу ҳар жойнинг,
Қанча лойқа бор тубинда соф кўрунмиш сойнинг,
Макру ҳийла кўп ичинда сирти оқ сарройнинг,
Маҳжабинлардин сияҳдиллик не тонгким, ойнинг
Ботинин кўрсанг қародур, гар кўрунур зоҳир оқ.

Элда бор ҳикматли гап, бир жойда ўсгайдур дарахт,
Ўз элинг дарвешлигин ол ўзга эл гар берса тахт,
Мирза, бўл бахти қаро топқунча ўзга элда бахт,
Кўп Ҳижоз оҳанги тузма, ёр ила бўл барча вақт,
Эй Навоий, гар Ажам бўлсун мақоминг, гар Ироқ.

Олам ошубига боис чашми фаттонму эмас?!
Юзни заъфар айлаган ул дарди ҳижронму эмас?!
Дилбаро, лаъли лабинг чун оби ҳайвонму эмас?!
Дам-бадам лаълинг хаёлидин ичим қонму эмас?!
Қатра-қатра кўз йўлидин юзга ғалтонму эмас?!

Етти ранг бирла битилмиш ишқ китобин сафҳаси,
Мумкин эрмас ёр хаёлидин кўнгулнинг махласи,
Гоҳи юлдузму сочилгай, ёки дилбар хандаси,
Гаҳ ўлуб, гоҳи тирилсам тонг эмас, ваҳ, ғамзаси
Қотил эрмастурму, ё нўши лаби жонму эмас?!

Ким менингдек чекмиш озор каж фалакнинг илкидин,
Толмадим бир кимсашиким, рози тақдир килкидин,
Қолмади дарэ кетмаган умри жавоҳир силкидин,
Не ажаб, ишқ офатидин чиқса жон тан мулкидин,
Шаҳна золиму эмас, ё мулк вайронму эмас?!

Бормагаймен, кибр элинда мен гадони кутмангиз,
Ҳам ўтингаймен, ганийлар ичра ташлаб кетмангиз,
Гулсанам, гулгун санамлар базмида май тутмангиз,
Даҳр шўҳига кўнгул гар бермадим, айб этмангиз,
Ишваси чинму эмас, ё аҳди ёлгонму эмас?!

Ишқ азоби ўртаган дам, соқие, май сун дема,
Ҳажрида қон йиғласам Сайҳун дема, Жайҳун дема,
Зоҳиран хуррам кўруб, Мирзо эмас дилхун дема,
Дашт аро кўрсанг Навоийни эмас Мажнун дема,
Тошму урмас кўксига, ё жисми урэнму эмас?!

Муҳаббат шарҳини дил дафтариға ёза истармен,
Висол қасрин кўрарға бир баланд ҳавоза истармен,
Тиниқлиғда баҳор осмонидин андоза истармен,
Баҳор андоқки, булбул гулузори тоза истармен,
Қим ул 'гулбонг ила ўзни баланд овоза истармен.

Кўнгуллар соф, кезардук болаликнинг кўйида хуррам,
Тушиб қай кун юракка ишқ ўти топмиш бари барҳам,
Замон кажравлиғидин кўксима доғлар инар ҳар дам,
Чу ул гул тоза-тоза ўт солур кўнглум аро, мен ҳам
Ул ўтдин кўкрагим доғини тоза-тоза истармен.

Кўруб мажнунлиғим зоҳид маломатлаб, урарлар дўқ,
Кезиб олам уйин билдим дилафрўз кам, дилафгор чўх,
Хадангнинг ёмғуридин бу танимда ўқ, дилимда чўғ,
Эритсам гар кўнгул чоки учун пайконларинг, тонг йўқ,
Темурдин чун ҳисори дард учун дарвоза истармен.

Не тонг оҳим фалакнинг туйнугидин ўт бўлиб чиқса,
Учурмоқ мумкин эрмас тўртта уммоннинг сувин йиғса,
Бўлай ит гар кўнгулга сендин ўзга дўсту ёр сиғса,
Фироқнинг ичра розимен фалак жисмим уйин йиқса,
Хилофи одат уй вайрон қилурға коза истармен.

Илиндим доми зулфингга, кўнгул мундин пушаймондур,
Кел, эй Мирзо, алам чекма, бу бир ўткинчи даврондур,
Ҳаёт бу икки-уч эзгу калом айтурға имкондур,
Навой назмининг авроқи зулфунгдин паришондур,
Анинг жилдиға сунбул торидин шероза истармен.

Ёр зулфун ўйнаса оламни боскай мушки ноб,
Не саодатким, чўкуб тиз илгидин ичсанг гулоб,
Лоларухсор шуъласидин лоларангдур майи ноб,
Топмиш ул юз қатра-қатра қайдин ўзга обу тоб,
Қайда, ваҳ-ваҳ, мунча кавкаб зоҳир айлар офтоб.

Дил ба ёру даст ба қор, дер, ишлагил дам куймасун,
Содиқ ўл олам элиға дўсти ҳамдам куймасун,
Эй пари, юз очма мендин, ўзга одам куймасун,
Чиқма тўққуз парда кейнидинки, олам куймасун,
Олсанг олти-етти бурқа, қўйгил икки уч ниқоб.

Ваҳ, нединким чеҳрасинда мунча ўт, ёлқин, шарор,
Боқсам унга кўз қамашгай, боқмасам дил беқарор,
Не иложким, бир боқиб, сўнг кўзда ёшим шашқатор,
Бир дам ул юз нақши гирён кўз аро топмас қарор,
Су аро хуршид аксидекки, қилгай изтироб.

Ул киби гулюзни кўрганму жаҳон минг эврулуб,
Музтариб дил риштасин арқоқ этиб, ўрмак ўриб,
Иўлиға солсам пойандоз, ўтди ёр юз ёшуруб,
То кўнгул девона бўлди ул пари лаълин кўруб,
Ҳифз учун қайдиға қилдим риштаи жондин таноб.

Ишқ элинда токи бор Мажнун ила Фарҳодким,
Ишқ уйи топмас завод ҳам бўлмағай барбодким,
Бўлмадим ишқ дардидин, ваҳ, бир даме озодким,
Дарди ишқимдин савол этти ул ой, фарёдким,
Юз жавобим бору йўқ ҳушум демакка бир жавоб.

Ул пари гулдин кийинмуш, камзули гул англиким,
Маҳжабин, сиймин бадан, гулчеҳра, гулгун англиким,
Лаъли лаб узра муқим бир дона холли — менгликим,
Бу чаманда ғунча эрмас, англа булбул кўнгликим,
Шишлади ишқ айламакка оташин гулдин кабоб.

Қимки эл фарзанди, ёғий кўнглини шод этмагай,
Одамийдур ким нафсага ўзни мўътод этмагай,
Мирза, билғил сабр эли ҳеч оҳу фарёд этмагай,
Эй Навоий, гар десангким ғусса барбод этмагай,
Бош кўтарма бодадин зинҳор андоқким ҳубоб.

* * *

Ой тушдиму осмондин, дилбарму экин оё?
Чехрангму шафақ ял-ял, ҳоварму экин оё?
Илгингда майи лим-лим соғарму экин оё?
Май бирла юзунг тим-тим аҳмарму экин оё?
Ё шуъла аро бир-бир ахгарму экин оё?

Қош остида чашмингму, жавҳарму экин ёхуд,
Лаб узра муқим менгму, ҳожарму экин ёхуд,
Хуш бўй таралур мушкму, анбарму экин ёхуд,
Ҳар сори қулогингда гавҳарму экин ёхуд,
Ҳар жонибида ойнинг ахтарму экин оё?

Не ҳусну латофатким мурдага жон киргуздинг,
Не ҳусну малоҳатким, ишқ элин оҳ ургуздинг,
Сунбул сочинг, эй дилбар, қирқта қилиб ўргуздинг,
Рухсоринг уза хайдин юз қатраки кўргуздинг,
Гул баргида шабнамдин гавҳарму экин оё?

Бог ичра сўлум ғунча ишқ жаврини кўргондек,
Ғунча танидин неча найза чиқадургондек,
Гулбун тикони аммо эрмиш анга қўргондек,
Ғунча ичида даврон муҳкам тикан ургондек,
Кўнглум аро ғамзангдин ханжарму экин оё?

Дилбар, не боис менга ишқинг самари армон,
Чашмингни нечун мендин ҳар дам яширар мужгон,
Топдингму хабар, билмам, кўйингда дилим сарсон,
Кўнглум қушиким, қолмиш зулфунг аро саргардон,
Савдо тунда сойир шаппарму экин оё?

Ишқ аҳлига ул мажнун саҳроси чаманлардур,
Кўйимда чаман эрмас санглардур, тиканлардур,
Санглар не, тиканлар не, маккор ёсуманлардур,
Жон пардасида ҳар ёнким, янги туганлардур,
Қатлимга фалак тузган маҳзарму экин оё?

Ошиқ бўлуб, эй Мирзо, ёр васлига ким етти,
Фарҳод ила Мажнунлар ҳижрон доғида кетти,
Ишқ жаврини шарҳ айлаб, дил қонила шеър битти,
Эл деса Навоийниким, жавр ила тарк этти
Ишқингни, сенга бу сўз боварму экин оё?

Эй гариб, келгил сени гурбат аро ҳамдам тутай,
Сен менга ҳамдари бўл, мен дардинга малҳам тутай,
Нух тўфонин кўргузай, киприкларимда нам тутай,
Эй кўнгул, келким бало базмида жоми ғам тутай,
Уз қатиг ҳолимга ўлмастин бурун мотам тутай.

Ер ила агёр топишди, хаста дил мотамсаро,
Ҳам замон кажравлигинин кўксима инмиш яро,
Чун макон йўқ энди менга ер ила осмон аро,
Пиглабон бошимга оҳим дудидин чирмаб қаро,
Мотамим эл сўнгра тутқунча, ўзум бу дам тутай.

Мудраган эл уйқусин қочиргил, эй қодир худо,
Қим анга сазй этса гар бошига ёққайдур бало,
Не балоким, қолмади олам элинда бир вафо,
Олам аҳлига неча қилдим вафо, кўрдум жафо,
Эй кўнгул, келгилки тарки жумлайн олам тутай.

Англадим, ҳар ибтидога бор экан бир интиҳо,
Англадим, олам уйинда турмоғим эркан фано,
Англадим, ёр васлидур бу дарди ҳажримга даво,
Мастлигин ўзга йўқ дардим иложи, соқийё,
Май кетурким, ҳам ичай, бир лаҳза они ҳам тутай.

Дўстлар, аҳли замон бойликка қўймишлар ҳаво,
Аҳли меҳнат, ҳам фунун аҳлига мушкуллик раво,
Мирза, ҳақ сўзни демас эл оллида кўп раҳнамо,
Чун жаҳон бирла жаҳон аҳлига йўқ эрмиш вафо,
Эй Навоий, мен вафо сарриштасин маҳкам тутай.

Ул пари ҳуснин кўруб оламини тарк эткай қуёш,
Бир кўруб тенгсиз жамолин тўхтамас кўзларда ёш,
Ҳусн элинда қай гўзал онинг бида қилгай талош,
Ҳусни девони уза матлаъдур ул пайваста қош,
Қотиби тақдир анинг мисраъларин ёзган туюш.

Аҳли ушшоқ ошубига боис ул гулруҳ эрур,
Кўксими захм айлаган тошлар уюми — кўҳ эрур,
Ичганим захру аламдур, чекканим андуҳ эрур,
Ўтлуқ оҳимдин бўғуз оғзимгача мажруҳ эрур,
Айб қилма, эй кўнгул, ноламда фаҳм ўлса харош.

Ишқ водийсида Мажнун ҳолима ҳайрон боқар,
Раҳм этиб бу доғли кўксим захмига малҳам ёқар,
Қон ёшим селобидин огоҳ ўлинг, аҳли шаҳар,
То сиришким қонга эврулди даме тинмай оқар,
Музтариб ўлмоқ ажаб йўқ бўлса хун олуда ёш.

Қўмсадим ёр васлини истаб фараҳ ўтган кеча,
Бир тараҳҳум этмади лек менга маҳ ўтган кеча,
Ғам эди дил қаърида чун таҳ-батаҳ ўтган кеча,
Ешурун эрди ғамим муфрит қадаҳ ўтган кеча,
Йиғлатиб беихтиёр этган эмиш эл ичра фош.

Биргина Ҳақ ажратур мағлуб киму кимдур ғолиб
Мирза, кулмас бўлса бахтинг юрма даврондин нолиб,
Не иложким, гар сени ёр кетти шу кўйга солиб,
Эй Навоий, келди ёру борди кўнглунгни олиб,
Яна бир қатла келиб жонингни доғи олса кош.

* * *

Карам қилсанг, Илоҳим, беадад меҳри гиё пайдо,
Агар қаҳр айласанг тўфон ила юз минг бало пайдо,
Рақам чексанг яна юз минг кавокиб, минг само пайдо,
Не сунъунгдин ажаб юз минг жаҳон бўлмоқ яна пайдо,
Не мулкунгга халал юз минг жаҳондек бўлса нопаддо.

Агар истар эсанг буржлар аро Жад, Далв, ё Ҳут йўқ,
Агар амр айласанг барбод калисолар, санам — бут йўқ,
Назар солмас эсанг туфроқ уза неъмат ила қут йўқ,
Не поёни жалолу кибриёдурким тафовут йўқ,
Агар юз минг жаҳондек бўлса нопаддо ва ё пайдо.

Бир исминг Раҳмону бири Аҳад, бириси Қодирким,
Жаҳон тузмакда илгинг тенги йўқ қудратли, моҳирким,
Сенга шак келтирур ким ул ўзига ўзи жобирким,
Азал ҳам сен, абад ҳам сен, не аввал бирла охирким,
Анга йўқ ибтидо пайдо, мунга йўқ интиҳо пайдо.

Муқаррар, Ҳақ таоло, бўлмагайсен ҳеч навм ичра,
Агар бир содиқ ўлса раҳматинг етқай у қавм ичра,
Не санъат етти ранг пинҳон этибсен оқ лавн ичра,
Ироданг бирла тақдирингдин ўлғай икки кавн ичра,
Агар бўлса фано зоҳир ва гар бўлса бақо пайдо.

Иродангдин чаман пайдо олов ичра, тутун ичра,
Аёз қишда киши меҳринг-ла жон сақлар юпун ичра,
Заминни жо қилибсен гоҳи кундуз, гоҳи тун ичра,
Фалак ҳам ожиз, ахтар ҳам забун сайру сукун ичра,
Ки сендиндур, не бўлса анжуму афлок аро пайдо.

Замин пайдо бўлбдур бўл сўзингдин, яъни

«кун»ингдин,

Ва лек одамни ҳикмат-ла бино қилдинг фунунингдин,
Муҳаббат дарди ҳам Одам Атодек бир жунунингдин,
Баҳона уммаҳот ўлдию обо йўқса сунъунгдин,
Ато бирла аноға не атову не ано пайдо.

Қуёш нур сочмагай оламға сендин бир паём етмай,
Бе бисмиллаҳ қай иш бошланса у албат қолур битмай,
Не тоғ «Лавҳул Маҳфуз»ни битибдурсен қалам
тутмай,

Нечаким баҳр ила кон бўлса, сендин тарбият етмай,
Эмастур мумкин ўлмоқ дурру лаъли бебаҳо пайдо.

Не сенга баҳри уммон чайқатиш гўёки бир тосча,
Эмас оламда бор жонлиғ баҳоси сенга бир касча,
Жамий одам саси бўлмас бир Исрофил этур сасча,
Чу баҳри раҳматинг мавж урса, пайдо бўлмагай хасча,
Неча журм аҳлидинким бўлса юз кўҳи хато пайдо.

Жамолинг партавидин тоғу тошлар ҳам симоб ўлғай,
Нафас қилсанг чаман саҳро ва ё саҳро чаман бўлғай,
Агар исминг деса Мирзо дилига хуш наво тўлғай,
Навойнинг тилин шукрунға гўё айлаким, бўлғай
Анга ҳамдинг гулистонида ҳар дам юз наво пайдо.

* * *

Хусн элинда қайси ой онинг била қилгай талош,
Лабмидур ул ёки иккига бўлинган лаъл тош,
Во ажаб бир чеҳрада икки ҳилол, икки қуёш,
Гўйинё бир-бирига ошиқ эрур ул икки қош
Қим, қўяр бир-бириси бир-бирининг оллида бош.

Ки, ваҳий келмиш ошиқ жисмини вайрон ясадим,
Мен хаёл оғушида ёшимдин уммон ясадим,
Ҳақ таоло сунъига қолдиму ҳайрон ясадим,
Юзни бир тифл учун атфолға майдон ясадим,
Йўқса не важҳдурурким югурар юз сори ёш.

То қиёмат аҳли ошиқ топмагай бир дам қўним,
Аҳли мажнун аҳли оқиллар аро турмас муқим,
Фитна қўзғар чашми фаттон, чунки фаттонлиг русум,
Кўзларинг даврида мужгонингга ул навъи ҳужум,
Недурур қилмасалар фитнанинг устида талош.

Гар фақирликдур мақоминг сарбаланд жоҳ тилама,
Бирни берса эт қаноат ҳаргиз яна даҳ тилама,
Чун муҳаббат кўйидасен ўзга бир раҳ тилама,
Фақр даштида фано йўлиға ҳамраҳ тилама,
Йўл чу маълум эмас, қайда топилсун йўлош.

Ёрсиз ҳам бодасиз, Мирзо, ҳаёт томуғ эрур,
Ёр босган ҳар қадамнинг гарди ҳам қутлуғ эрур,
Ёрнинг аччиқ сўзи ҳам шаҳд каби тотлуғ эрур,
Эй Навоий, юзидин деки очиқ еруғ эрур,
Зулфидин демаки ҳам тийрадурур, ҳам чирмош.

Одамин пайдолиги ҳикматму ё қудратмудур?
Раиғда раиғлар жоллиги ҳайратму ё санъатмудур?
Сарвқадлар ишваси офатму ё жавдатмудур?
Ул саводи хатмудур ё сабзайи жаннатмудур?
Ё қуёш узра ёзилган ояти раҳматмудур?

Дер, жунун водийсида кезмак муҳаббат нақшиким,
Ошиқ аҳлининг жаҳони ёрларга бахшиким,
Қочгай олиб чун мени ҳар ён хаёли — рахшиким,
Буки сенсиз куйдурур жонимни билман яхшиким,
Юз томугининг ўтиму ё шуълайи фурқатмудур?

Холиқо, ёр зулфини бўйнимга сиртмоқ айлагил,
Гул юзин офтобида бир хол каби куйсин кўнгил,
Кўзларин оллида ёнгил, қошларин кўргач эгил,
Эйки дерсен лабларимдин ҳожатинг недур, дегил,
Мен — сусиз, ул чашмайи ҳайвон демак ҳожатмудур?

Гарчи жон — тан мағзидурким, дур — садафининг
сийрати,

Сарфароз лек айламас кимнинг юпундур кисвати,
Оқибат тенг бўлмагай яхши-ёмоннинг қисмати,
Демаким не эркин ул ойнинг қуёшқа нисбати,
Бир-бирига иккиси ўхшатқуча нисбатмудур?

Оразин кўргач ки мен чўғга урилдим оллида,
Ошиғин кўплиғидин минг бор сурилдим оллида,
Ваҳ, нетай, саҳв ўлди неки-неки қилдим оллида,
Қаддини кўргач ҳам ўлдим, ҳам тирилдим оллида,
Рост гар дерсен қиёмат де ани қоматмудур?

Битта олма олса гар боғ ёнидин ўтганда шоҳ,
Илдизи бирлан қўпоргай ортидин келган сипоҳ.
Шаҳни дастурхонига сунмак илик эрмиш гуноҳ,
Даъвийи ҳиммат қилиб улким тилар оламда жоҳ,
Қилмоқ олуда нажосатқа ўзин ҳимматмудур?

Ҳақ йўлинда, Мирза, бағринг қонга тўлди, айб эмас,
Гар келиб фасли хазон боғларда сўлди, айб эмас,
Комронларким, фақир ҳолига кулди, айб эмас,
Гар Навоий меҳнати ҳижронда ўлди, айб эмас,
Юз туман муҳлик бало дегил ани меҳнатмудур?

Бани одам, кўнгулни айлагил эл кўнглига монанд.
 Бўлуб қолгил бани одам мақоминг тахт эрур гарчанд,
 Юқунгни ўзга кифига ортмагил оғир эрур ҳарчанд,
 Сен ўз ҳулқунгни тузгил, бўлма эл ахлоқидни хурсанд,
 Кишига чун киши фарзанди ҳаргиз бўлмади фарзанд.

Ҳажр доғида қоврилган менинг сўзона кўнглумни,
 Маю ишқ саҳнида сарсон менинг мастона кўнглумни,
 Жунун саҳросида йитган менинг ғамхона кўнглумни,
 Кўнгул комини қўй, гар худ менинг девона кўнглумни,
 Топарсен уйла юз парканду сол ҳар итга бир парканд.

Агар эл қаргаса, эй кас, чу туфроқсен, қаро ер сен,
 Ва лек билмам нечун ҳар дам фақат ўзининг ғамин
ерсен,
 Элингдин қилма тамаъ, мард эсанг гар халқинга бер
сен,
 Эшитмай халқ пандин, турфақим панд элга ҳам дерсен,
 Қила олсанг эшитгил панд, сен ким — элга бермак
панд?!

Сен, эй ўғлон, мудом ҳаққу адолат измида бўлғил,
 Унутма одамийлиқни, элингга жон фидо қилғил,
 Тамаъ кўйида юргуича, қаноат саҳнида ўлғил,
 Бу фоний дайр аро гар шоҳлиғ истар эсанг, бўлғил,
 Гадолиғ нониға хурсанду бўлма шаҳга ҳожатманд.

Дегай, ақлу кўнгул, нафсу ҳавас бошқарғай инсонни,
 Биров умр ўтказар бойлик топишчун излаб имконни,
 Нафс ўту балоларга дучор айлар ширин жонни,
 Бўлуб нафсингга тобиъ, банд этарсен тушса душмонни,
 Сенга йўқ нафсдек душман, қила олсанг ани қил банд.

Магар ёр зулфи илгингда, оёғишда камандингдур,
Қизил май бирла гулгун юз сенинг ҳушу писандингдур.
Хаёл оғушида жоҳ завқи-шавқи чун самандингдур,
Жаҳон лаззотини ширин кўрарсен, лек бандингдур.
Гирифтор ўлма, воқиф бўлки, қайду қанд эрур монанд.

Адолат, инсофу иймон, ақл кимгаки, ҳамкордур,
Анга ҳақ ёр, анга бахт ёр, анга юрт кўкси гулзордур.
Жаҳлдин неча пок дилларга, Мирзо, етган озордур,
Кўнгулдин жаҳл ранжи дофъи гар истасанг, бордур,
Навоий боғи назми шаккаристонда ул гулқанд.

ҲОФИЗ ҒАЗАЛИГА МУҲАММАСЛАР

Бу олам кўрмаган асло анингдек ҳусни зебони,
Анингдек сарвқад дилбар, анингдек хулқи зълони,
Назокаг-ла тутиб гулгун қадаҳда тоза саҳбони,
Агар кўнглумии шод этса ўшал Шероз жонони,
Қаро холиға бахш этгум Самарқанду Бухорони.

Аё соқий, олиб бир кўза май боғ сори чопқайсан,
Ва хилват гўшада бизнинг каби дўстларни топқайсан,
Кўза оғзин очиб, қайғу-алам оғзини ёпқайсан,
Сун, эй соқий, майнинг охиргача, жаннатда топмайсан,
Бу Рукнобод қирғоғидаги сўлим Мусаллони.

Гўзал ёр ишқидан бир дам нетайким, бўлмадим озод,
Кўринг бир неча шўх қизлар ажаб сарву ажаб шамшод,
Олиб ақлу ҳушим иймону дийним айламиш барбод,
Шу алдоқчи, қизиқчи, фитначи шўхлар қўлидан дод,
Кўнгулдан элтдилар сабрим қилиб туркларча яғмони.

Нечук дил урмасни тугён товонин ўпса чилвир соч,
Нечук бўлмай жунун ёр аҳли гул юз ичра киймиш тож,
Жаҳоннинг мулки етмас гар жамолига тўланса бож,
Меъинг нуқсонли ишқимга унинг ҳусни эмас муҳтож,
Гўзал юз ҳеч талаб қилмас бўёқ ҳам зебу орони.

Жаҳон айвонида шод бўл, ғам-андух бағрини тузла,
Мудом ёр васлига интил, мудом майхонани кўзла,
Етолсанг ёр висолига дудоғин ўп, сочин исла,
Гапир чолғучидан, майдан, жаҳон сиррини кам изла,
Ечолмас ҳеч киши ҳикмат-ла бу оғир муаммони.

Кечур, парвардигор, ишқ йўлида минг бир хато қилдим,
Йўқ эрди ихтиёрим, ихтиёрсиз ойга интилдим,
Гўзал ёр ҳуснига мафтун, жигар-бағримни юз тилдим,
Мен ул Юсуфдаги чексиз гўзалликдан аниқ билдим,
Чиқормиш ишқ помус пардасидан ул Зулайхони.

Куйиб ишқингда, эй жоно, кўнгул доғли, дилим чўғли,
Кўриб расволигим дерлар, ёмондир бу жунун ўғли,
Ёмонлигда ёмонман лек эмасман муттаҳам ўғри,
Ёмон дединг, қуволдим мен, худо ҳаққи, сўзинг тўғри,
Гўзалроқ айлади аччиқ сўзинг лаъли шакархони.

Келинг, дўстлар, назм боғида бир хуш давра
қургаймиз,
Ичиб май, тинглаб ашъор, шоҳу фарзинларни
сургаймиз,
Кел, эй Мирзо, газал айтгил, гўзал ёр тингласин ёлғиз,
Газал этдингу дур сочдинг, ёқимли куйла, эй Ҳофиз,
Фалак назмингга гавҳардек нисор этсин сурайёни.

1993

Минг шукурким, Холиқо, толмас қанотим бердилар,
Ишқ аталмиш бебаҳо ганжи бисотим бердилар,
Илму ҳикмат манзили Афшоқ, Қиётим бердилар,
Тонг-саҳар вақти, қаранг, сабру саботим бердилар,
Қап-қаро тундан олиб, оби ҳаётим бердилар.

Элга хуш ёққай чу карвон қўнгироғининг саси,
Сен каби жон бахш этолмас Йисо Масиҳнинг анфоси,
Менга қопқа очган ўхшайди нигорим Қалъаси,
Ногаҳоно порлатиб жисмимни эзгу шуъласи,
Сарбаландлик жомида янги сифотим бердилар.

Дилга нур тўлган кечаким менга олам ҳеч эди,
Нурли кўнглим юксалиб осмонга ҳар дам печ эди,
Не музайян тун эди ул, не мукаррам кеч эди,
Не муборак тун эди ул, ва не хуррам кеч эди,
Ул қадр кечда менинг қутлуғ баротим бердилар.

Бир кўза май сотиб олдим бор-будимга, не ажаб,
Рози эрмасмиш ки мастлар мардудимга, не ажаб,
Аҳли ишқ таҳсин ўқурлар уммидимга, не ажаб,
Мен агар шодмон етибман мақсудимга, не ажаб,
Бу менинг ҳаққим эди, ҳаққу закотим бердилар.

Гар қалам сурсам ажиб, завқли асарлар ёғилур,
Гар ниҳол тиксам шу дам тотли самарлар ёғилур,
Гар қулоқ тутсам самога хуш хабарлар ёғилур,
Гар тилимдан кетма-кет шаҳду шакарлар ёғилур,
Бу сабр инъомидир ким, ул наботим бердилар.

Гар фақирлик бонсидан топмасам-да жандалик,
Десалар-да, ошиги шайдолигимдур гаидалик,
Масту майхўрлик била расволигим — шармандалик,
Қиммедир бир ажаб лири муғонга бандалик,
Майкада тупроғидан оҳанг — баётим бердилар.

Эй кибор аҳли, менгаким, даврангиз мисли қафас,
Дер, Сулаймон тахти дўстлар суҳбатига арзимас,
Мирза, Оллоҳга саҳар шукроналар айтмак ҳавас,
Доимо Ҳофиз саҳарҳез, субҳидам олгай нафас,
Неча заҳматдан халос айлаб, нажотим бердилар.

АҲМАД ЯССАВИЙ ХИКМАТЛАРИГА МУҲАММАСЛАР

Раббано, куфру гуноҳлар мендин ўтса афв қил,
Бад қилиқ, бад муддаолар мендин ўтса афв қил,
Дам-бадам кибру ҳаволар мендин ўтса афв қил,
Минг туман турлук хатолар мендин ўтса афв қил,
Гуфтгўйи нороволар мендин ўтса афв қил.

Гоҳи келтурсам кўнгулга турфа иштибоҳни,
Истасам олтин, кумуш, тахт каби бийик жоҳни,
Сидқидилдаш ҳар саҳар ёд этмасам Оллоҳни,
Гар тиловат қилмишимда бу Қаломуллоҳни,
Саҳву исёну хатолар мендин ўтса афв қил.

Юрмасам ҳар дам фақир, мўъмин-муслмон била,
Тушсам айрў гоҳи пок виждон била, иймон била,
Турмасам бир ён Ҳадис, бир ён улуғ Қуръон била,
Уқиганда гофил ўтса, ё ғалат нуқсон била,
Ҳар печук бежо-бажолар мендин ўтса афв қил.

Мадраса, масжид қолиб, савдони тадбир айласам,
Уғрию каззобни муршид айласам, пир айласам,
Ҳар сўзинг, ҳар оятинг нотомм тафсир айласам,
Мад билан эъробни ташдидларни тағйир айласам,
Бу калома ҳар хатолар мендин ўтса афв қил.

Ўзни енгиб қилмасам гар нафси аммор таржини,
Билмасам инсон бўлиб бул умри фоний сарфини,
Фаҳм эта олмас эсам сурайн Ихлос қадрини,
Фаҳш ўқусам бир калимасини ё бир ҳарфини,
Мундоғ нотомм дуолар мендин ўтса афв қил.

Гар киритмак истасам тағйир бу олам тарҳиға,
Бормасам гумроҳ каби пок бирла нопок фарҳиға,
Етмаса зеҳним Фалақ, Ан-нос, ва Ёсин шарҳиға,
Ояти ваъду ваъийдни қилмасам мен тафриқа,
Фаҳм қилмай норасолар мендин ўтса афв қил.

Иззатинг сен якка Яздонни бажо келтурмасам,
Иззатин ул икки меҳрбонни бажо келтурмасам,
Иззату икромии Инсонни бажо келтурмасам,
Иззату икромии Қуръонни бажо келтурмасам,
Беадаблиғ, беиболиғ мендин ўтса афв қил.

Ваҳ, бу одамларни нафси аждаҳоси кўп эрур,
Баднафслар аҳлининг шум иддаоси кўп эрур,
Бандаларни Сешгамас шоҳга саноси кўп эрур,
Ҳазратингда мен каби қулни хатоси кўп эрур,
Рўсиёлиғ ҳар хатолар мендин ўтса афв қил.

Раббано, қилғил ҳидоят кўп адашган дунёда,
Ҳам иноят айлағил ким зору нолон, афтода,
Билғил, эй Мирзо, гуноҳинг кунда бўлғай зиёда,
Хожа Аҳмад мискинни нуқсонии кўбтур дунёда,
Гарчи, ё Раб, минг хатолар мендин ўтса афв қил.

Қонқалар очиқ турсин саҳар вақти ичинда,
 Кўнгулга нур ёғилсин саҳар вақти ичинда,
 Еру кўк суҳбат қурсин саҳар вақти ичинда,
 Бедор бўлгил, эй мўъмин, саҳар вақти ичинда,
 Қутқар ўзуниги ўтдин саҳар вақти ичинда.

Саҳар ечилур қўллар, саҳар очилур йўллар,
 Саҳар орзу кўкида қанот ёзур дулдуллар,
 Саҳар чоғи дилларда очилур тоза гуллар,
 Саҳарларда ул гуллар, сано айтур булбуллар,
 Қим айтурким, биру бор саҳар вақти ичинда.

Саҳар вақтида кўкдин гафлат келур бединга,
 Саҳар вақтида кўкдин раҳмат келур мўъминга,
 Саҳар вақтида кўкдин самак келур бединга,
 Саҳар вақтида кўкдин малак келур мўъминга,
 Ёзуқлардин ёзурга саҳар вақти ичинда.

Саҳар вақтин зулматга ўлим тўшин бичарлар,
 Саҳар вақтида ҳурлар ниймон нурин сочарлар,
 Саҳар вақти иблислар нурдин йироқ қочарлар,
 Саҳар вақтида кўкдин жаннат қапуғ очарлар,
 Бедор қулга санжорлар саҳар вақти ичинда.

Саҳар вақти юлдузлар жонни фидо қилурлар,
 Дийдор талаб ошиқлар Ҳаққа нидо қилурлар,
 Жилва қилиб парийлар ошиқ кўксин тилурлар,
 Саҳарнинг лаззатини ошиқ қуллар билурлар,
 Ҳақни ҳозир кўрарлар саҳар вақти ичинда.

Мўъмин-мусулмонларга саҳар турмоқдур одат,
 Саҳар турмағанларга насиб этмас саодат,
 Саҳар вақтида албат Қуръонни қил тиловат,
 Саҳар вақти хуш соат, ҳам жаннат эрур роҳат,
 Тағрига қил ибодат саҳар вақти ичинда.

Сен, эй инсон, дунё деб ақлу ҳушинг кетаро,
Мол-дунё ҳам топарсан, барча ишинг битаро,
Ва лек бир кун ҳаммаси тўфон ичра йитаро,
Бешак билинг, бу дунё барча элдан ўтаро,
Ишонмагил молингга, бир кун қўлдан кетаро.

Ҳою ҳавасга тўла бу дунё, бўлма гофил,
Ўткинчи ҳавас билан ўртаниб, ёнмасин дил,
Орифлар насиҳатин доимо қулоққа ил,
Ота-она, қариндош қаён кетти, фикр қил,
Тўрт оёғлиғ чўбин от бир кун сенга етаро.

Оқил сўрар, эй дўстлар, бу ҳаёт асли нима?
Дерлар ҳалол ва ҳаром наҳрида сузган кема,
Сен ўзингга подшо бўл, нафсинг қул бўлсин сенга,
Дунё учун ғам ема, ҳақдин ўзгани дема,
Киши молини ема, сирот узра тутаро.

Ҳаёт — нотекис йўлдир, кўлдир унда чағир тош,
Бу йўлда кам топилур қайғулига қайғудош,
Ҳар ким ўз дарди билан ўз ҳолича тўкар ёш,
Аҳли аёл, қариндош, ҳеч ким бўлмайди йўлдош,
Мардона бўл, ғариб бош, умринг елдек ўтаро.

Адолату покликни, ҳақиқатни — Ҳақ деб бил,
Мирза, улкан гуноҳдир ким айласа тағофил,
Умидинг узма Ҳақдин, йўлинда жон фидо қил,
Қул Хожа Аҳмад, тоат қил, умринг билмам неча йил,
Аслинг билсанг обу гил, яна гилга кетаро.

ФУЗУЛИЙ ҲАЗАЛИГА МУҲАММАСЛАР

Башар тақдирина: қайғу, алам, овора ёзмишлар,
Муаррихлар ки Қобил исмин илк хунхора ёзмишлар,
Насимий, Машрабу Мансур қазосин дора ёзмишлар,
Азал котиблари ушшоқ бахтин қора ёзмишлар,
Бу мазмун ила хат ул сафҳаи рухсора ёзмишлар.

Агар сайр айласанг ҳар дам изингга сочилур анжум,
Камандинг домига тушган кишидур қатлинга маҳкум,
Сингар туфроққа қон ёшим висолингдин бўлиб маҳрум,
Ҳавоси хоки пойинг шарҳини таҳқиқ эдан мардум,
Ғубор ила баёзи дийдаи хунбора ёзмишлар.

Яна борму бу оламда санингдек моҳтоб, эй гул,
Юзингдин нур ёғилгай элга мисли офтоб, эй гул,
Висолингдин кўнгил бири обод, минги хароб, эй гул,
Гулистони сари қўйинг сифотин боб-боб, эй гул,
Хати райҳон ила жадвал чекуб гулзора ёзмишлар.

Санинг-ла кечмишим бир он менга даврон бўлур шаксиз,
Агар қаҳр айласанг обод шу дам вайрон бўлур шаксиз,
Назар солсанг биёбонлар ажиб бўстон бўлур шаксиз,
Қириб майхоная қилсанг такаллум, жон бўлур шаксиз,
Хати райҳон ила жадвал чекуб гулзора ёзмишлар.

Анинг ойдаи жамолига жаҳон аҳли ўқур таҳсин,
Ҳиллолдир қошлари, чашми чаросу манглайн жасмин,
Юзи гул, қадди шамшод, зулфи сунбул ҳам бадан
сиймин,

Ики сатр айлаюб ул икки майгун лаъллар васфин,
Кўранлар ҳар бирин бир чашми гавҳарбора ёзмишлар.

Аё дўстим, келу мажруҳ кўнгил заҳмин ғуборин арт,
Дилим заҳмига малҳам сургали йўқдур бирорта мард,
Сен эй, Мирзо, фақирлар пойида бир дам бўлолгин
гард,

Ёзонда Вомиқу Фарҳоду Мажнун васфин аҳли дард,
Фузулийй одини кўрдим, сари туммора ёзмишлар.

Ой жамолнинг кўрса гар ким ақлу ҳушдин озалар,
Етмак истаб ол ёноқға интизормиш гозалар,
Чашми хумморнингдин олмиш оҳулар андозалар,
Ҳар китобаким, лаби лаълинг ҳадисин ёзалар,
Риштаи жон бирла ишқ аҳли они шерозалар.

Ошиқам Мажнуусифат демамки, зулмингдин ая,
Аҳд қилдим сирри ишқимни чу пинҳон сақлая,
Гар тилим фош айласа они бўлам юз нимтая,
Бу на сирдир сирри ишқинг демадан бир кимсая,
Шаҳра тушмиш ман сани севдим деян овозалар.

Во ажабким ўғридин мол ундирилар масжида,
Воизу маддоҳлари ўсондириллар масжида,
Шайху зоонд таъма илгин сундириллар масжида,
Шайхлар майхонадин юз дўндириллар масжида,
Бетариқатларни кўрким тўғри йўлдин озалар.

Не ажаб агёр кўксидан қочибдур тийғи ишқ,
Ошиқ аҳли кўксина ҳар дам шошибдур тийғи ишқ,
Ақлими айру этиб ҳар ён сочибдур тийғи ишқ,
Чоклар кўксимда сонмаким очибдур тийғи ишқ,
Кўнглиминг шаҳрина меҳринг кирмага дарвозалар.

Тенг эмасдур, эй рафиқ, мулки жаҳон дил ганжима,
Найлайин эрк бермаса зулфинг каманди панжима,
Мирза, мақсудинг эмас ҳосил ки жуздин ранжима,
Эй Фузулий, ёр агар жавр этса андин инжима,
Ёр жаври ошиқа ҳар дам муҳаббат тозалар.

Ғариб аҳволини ғурбат аро ғамхор ўландан сўр,
Ғақир ҳолин кийиб хирқа шаҳи сайёр ўландан сўр,
Кўнгул заҳми азобин бир дили афгор ўландан сўр,
Шифойи васл қадрин ҳажр ила бемор ўландан сўр,
Зулоли завқ шавқин ташнаи дийдор ўландан сўр.

Сочингга мушки анбар, кўзларингга интизор сурма,
Қулоғингга осилмиш марварид томчи, тега кўрма,
Юзингда дона холинг хоҳи ёшур, хоҳи ёшурма,
Лабинг сиррин гелуб гуфтора бандан ўзгадан сурма,
Бу пинҳон нуқтани бир воқифи асрор ўландан сўр.

Ғаҳи билмас киши кўнгли не истайдур, нега мойил,
На билсун комрон аҳли нега муҳтож гадо—сойил,
Жавоҳир қанча денгизда, на билсун мудраган соҳил,
Гўзи ёшлуларинг ҳолин на билсун мардуми гофил,
Кавокиб сайрини шаб то саҳар бедор ўландан сўр.

Аё дилбар, тараҳҳум қил, тозарсин дил туганлардан,
Нетайким, беҳабарсан кўксима ботган тиканлардан,
Хабар йўқдур маю ишқ наҳрига мангу чўканлардан,
Хабарсиз ўлма фаттон гўзларинг жаврин чеканларда
Хабарсиз мастлар бедодини ҳушёр ўландан сўр.

Маломат тошларин бошимга ёгдурди фалак золим,
Ки Мажнун ҳолидан баттар ва ё Мажнун каби ҳолим,
Билолмам қай томон сузгай ҳажр дарёсида солим,
Ғамингдан шамътак ёндим, сабодан сурма аҳволим,
Бу аҳволи шаби ҳижрон баним-ла ёр ўландан сўр.

Кел, эй лўли қизи, фол кўр, нелардан сўзлагай фолим,
Уйим майхонадур, бир кўза майдур давлату молим,
Агар майхонадан кетсам, не кечгай телба аҳволим,
Хароби жоми ишқам, наргиси мастинг билур ҳолим,
Харобат аҳлининг аҳволини хуммор ўландан сўр.

Агар ким соҳиби журъат эрур албат мурод ҳосил,
Муродига етолмас, Мирза, бил нодон ила қоҳил,
Агар ким кечса жондан ёр висолига бўлур восил,
Муҳаббат лаззатидан беҳабардур зоҳиди ғофил,
Фузулий, ишқ завқин завқя ишқи вор ўландан сўр.

БОБУР ҒАЗАЛЛАРИГА МУХАММАСЛАР

Қайси жаврин айтайин бу чархи кажрафторнинг,
Қайси зулмин айтайин жонимга дилозорнинг,
Қайси заҳмин дей багирга қотили хунхорнинг,
Қайси бир озорин айтай кўнглума ағерининг,
Қайси бир огритқанин кўнглумни дей дилдорнинг.

Ботинин дейму қаролиғин оплоқ моҳнинг,
Қайси домин айтайин роҳимға шум ҳамроҳнинг,
Қайси макру ҳийласин дей мансаб ила жоҳнинг,
Қайси бир бераҳлигини толиъи гумроҳнинг,
Қайси бир кажравлигини чархи кажрафторнинг.

Қай бирин дей хунолуд жомин вафосиз хайлнинг,
Қайси ҳиссат бирла худкомин вафосиз наслнинг,
Қайси заҳмат бирла дармонин вафосиз фаслнинг,
Қайси ҳасрат бирла армонин вафосиз васлнинг,
Қайси меҳнат бирла ранжин фурқату хунхорнинг.

Эй мунаққид, ҳар сўзимдин бир хато истарни қўй,
Бани одам, бу фано ичра бақо истарни қўй,
Фурқат ичра, эй кўнгул, ёрдин сафо истарни қўй,
Гурбат ичра, эй кўнгул, элдин вафо истарни қўй,
Чун вафосин кўрмадинг ҳаргиз диёру ёрнинг.

Мирза, раҳми йўқ, бедод, хунхордин не яхшилиқ,
Гар муқимда яхши йўқ сайёрдин не яхшилиқ,
Одамийда яхши йўқ маккордин не яхшилиқ,
Бобур, ул гул жавр этар, ағёрдин не яхшилиқ,
Гулнинг озори бу бўлса, ваҳ не бўлғай хорнинг.

Сенга ишқимни, эй дилбар, ки қоним бирла битгаймен,
Жаҳонни остин-устун айлабон қаърини титгаймен,
Сени ҳар кун, сени ҳар дам, сени ҳар жойда кутгаймен,
Жамолинг васфни, эй ой, неча элдин эшитгаймен,
Не кун бўлгай висолингга мени дилхаста етгаймен.

Хиром айлаб изингни кўзга сурмакка буюргайсен,
Йўлинг гарди ғуборин тез супурмакка буюргайсен,
Ғуломдек таъзим айлаб ёнда турмакка буюргайсен,
Тараҳҳум юзидин юзунгни кўрмакка буюргайсен,
Хуш улким, оразингни кўрмамен, сўзунг эшитгаймен.

Мени қатл айлаю мақсудга еткургин-да хуррам қил,
Ўзим расвойи оламман яна расвойи олам қил,
Гаҳи жаврингни кўп-кўп қил, гаҳи раҳмингни кам-кам

қил,

Итингдурмен, сочинг занжирини бўйнимга маҳкам қил,
Ки, водийи фироқинг ичра қўрқарменки, йитгаймен.

Пўлингда интизор кутсам кулиб ағёр ила ўтсанг,
Мурувват кўрсатиб унга юрак-бағрим тила ўтсанг,
Бизим туфроқ ила тенглаб мазамматлар қила ўтсанг,
Тараҳҳум қилмасанг ё боқмай истиғно била ўтсанг,
Тазурруъ қилгамен ё йиғлағаймен, ўзга нетгаймен.

Муяссар бўлмаса жойлашмагим, Мирза, қароғига,
Муяссар бўлмаса лаб урмагим лаълин дудоғига,
Муяссар бўлмаса термулмагим гулгун ёноғига,
Муяссар бўлмаса бошимни қўймоқлиқ аёғига,
Бошимни олиб, эй Бобур, оёқ етганча кетгаймен.

Олам аҳли кутманг асло беймондин яхшилиғ,
 Чашми фаттон, бағри тош, аччиқ забондин яхшилиғ,
 Кўрмади аҳли ғариб хоқону хондин яхшилиғ,
 Ким кўрубтур, эй кўнгул, аҳли жаҳондин яхшилиғ,
 Кимки ондин яхши йўқ, кўз тутма ондин яхшилиғ.

Дилни унга сомиз қилсам айб қилма, эй рафиқ,
 Нафси ғорни дафиз қилсам айб қилма, эй рафиқ,
 Гулга хорни васий қилсам айб қилма, эй рафиқ,
 Бу замонни нафий қилсам айб қилма, эй рафиқ,
 Кўрмадим ҳаргиз, нетайин, бу замондин яхшилиғ.

Икки олам кори не ишқ ичра мажнун кўнглума,
 Бир гўзал ўтлуғ муҳаббат бўйла мажнун кўнглума,
 Кечмагаймен юз бало ёғдурса гардун кўнглума,
 Дилраболардин ёмонлиқ келди маҳзун кўнглума,
 Келмади жонимга ҳеч ороми жондин яхшилиғ.

Гарчи Оллоҳ олдида яхши-ёмон ҳам тенгу хўб,
 Сен ва лекин яхшилар олдида бўл, илгини ўп,
 Яхшилиғни кўзлаган кўзларга ҳеч ташларми чўп?
 Эй кўнгил, чун яхшидин кўрдинг ёмонлиғ асру кўп,
 Эмди кўз тутмоқ не, яъни ҳар ёмондин яхшилиғ.

Элга наф еткурса ким, билгилки, мундин яхши йўқ,
 Эл ғамин кеткурса ким, билгилки, мундин яхши йўқ,
 Битмаган биткурса ким, билгилки, мундин яхши йўқ,
 Бори элга яхшилиғ қилгилки, мундин яхши йўқ,
 Ким, дегайлар даҳр аро қолди фалондин яхшилиғ.

Яхшилиғ дилни ёритгай, Мирза, мисли нур киби,
 Ҳар кўнгил истар ани май истаган махмур киби,
 Яхшилиғни топмадим лек баҳр ичинда дур киби,
 Яхшилиғ аҳли жаҳонда истама Бобур киби,
 Ким кўрубтур, эй кўнгул, аҳли жаҳондин яхшилиғ.

* * *

Чархнинг мен тотмаган аччиқ физоси қолдимۇ?
Бошима ёғдурмаган тухмат жалоси қолдимۇ?
Ғам, алам, андуҳ, азоб, ранжу аноси қолдимۇ?
Чархнинг мен кўрмаган жабру жафоси қолдимۇ?
Хаста кўнглум чекмаган дарду балоси қолдимۇ?

Не ажабким, фасли умрим ёзи келмай келди қиш,
Чархи кажрафторнинг ҳар шеваси жонимга ниш,
Менга туфроқлигдин ўзга муддаий ҳам қолмамиш,
Мени хор этти-ю, қилди муддаийни парвариш,
Даҳри дунпарварнинг ўзга муддаоси қолдимۇ?

Дейдилар, ҳаддингдин ошма, майли, ёр, ҳаддингдин ош,
Истасанг ос дорга, ё қатл айла, сенга садқа бош,
Бирйўла бошим бу дардлардин халос ўлсайди кош,
Мени ўлтирди жафову жавр бирла ул қуёш,
Эмди тиргузмак учун меҳру вафоси қолдимۇ?

Кулмангиз мажнунсифат телба сўзимга, эй рафиқ,
Ёрдин ўзга жон кўрунмайдур кўзумга, эй рафиқ,
Ваҳ, нетай қўл етмаса ул юлдузимга, эй рафиқ,
Ошиқ ўлғач кўрдум ўлумни ўзумга, эй рафиқ,
Ўзга кўнглумнинг бу оламда ҳароси қолдимۇ?

Дилраболар хуш қилиқ, хуш дамни истар, қилма айб,
Комронлар базми Жамшид Жамни истар, қилма айб,
Лек фақирлар Мирзадек кам-камни истар, қилма айб,
Эй кўнгул, гар Бобур ул оламни истар, қилма айб,
Тенгри учун де бу оламнинг сафоси қолдимۇ?

МАШРАБ ҒАЗАЛЛАРИГА МУХАММАСЛАР

Ошиқ эрмас ким жунун ўлмаса дилдор олдида,
Айлама ожиз, илоҳим, нафси аммор олдида,
Мард эмас ким ўзни ерга урса агёр олдида,
Ҳар кишини дарди бўлса йиғласин ёр олдида,
Қолмасун армон юракда, этсун изҳор олдида.

Ишқ аталмиш дард эрур ул чиқмаса гар жон била,
Ким кўрубдур аҳли ишқ сайр этганин жонон била,
Сандувочлар суҳбат айлар гулча— бағри қон била,
Андалиби бенаводек нолаю афгон била,
Доимо йиглаб турармен айни гулзор олдида.

Во ажабким, аҳли ишқ ёр жавридин топгай ҳузур,
Елворурман, Холиқо, дилбар жамолидин ичур,
Соқие, май тут, шаробинг хоҳи қуйқа, хоҳ тахур,
Мансури Ҳаллождек ичириб шароби антаҳур,
Чарх уриб, йиглаб турармен ушбу дам дор олдида.

Кимки фарқлай олмаса оқилни жоҳил лодадин,
Бош кўтармас эрса шайх ўзни дебон сажжодадин,
Майга ё айлаб ружуъ ким чиқмаса майхонадин,
Ҳар киши бир журъан нўш айласа бу бодадин,
Ул қиёматда қилур арзини жаббор олдида.

Бу ҳаёт мактабки шундай ҳар куни юз имтиҳон,
Мирза, ҳеч кутма вафоким, қилмағай аҳли жаҳон,
Дўсти содиқ йўқ жаҳонда, сирри ишқинг тут ниҳон,
Телба Машраб, қилмағил сиррингни зоҳидга аён,
Айтиб-айтиб йиғлагайсан ошиқи зор олдида.

Ёрга ишқим этмаса изҳор забонни на қилай?
 Менга боқмас бўлса гар бу каж замонни на қилай?
 Мен қаноат мулкида ганжи гаронни на қилай?
 Бу тани хокинию руҳи равонни на қилай?
 Бўлмаса қошимда жонона, бу жонни на қилай?!

Биру бор измидадур авжи самодин то самак,
 Фарз бўлмишқим бани одамга тоат айламак,
 Дейдилар, чун энг улуғ тоат — кўнгилини овламак,
 Ёрсиз ҳам бодасиз Маккага бормоқ не керак?
 Иброҳимдин қолгон ул эски дўконни на қилай?!

Биз фақирга ҳам насиб айла қаландарлик раҳин,
 Гар ниҳондур сирри олам бузгамен сирлар тахин,
 Истамасман на жаҳаннам, ва на аъроф, учмаҳин,
 Урайниму бошима саккиз биҳишту дўзахин,
 Бўлмаса васли менга, икки жаҳонни на қилай?!

Қайснинг тупроғидин эрмиш менинг-да тупроғим,
 Дард чўх, ҳамдард йўқ дарди дилим айтар чоғим,
 Эй кўнгул, ёлғиз ўзингсан ҳамдамим, Асқар тоғим,
 Аршиниң кунгурасин устига қўйдум оёғим,
 Ломакондин жой олибман, бу маконни на қилай?!

Не қизиғи бор жаҳоннинг бўлмаса май тўла жом,
 Ичмасанг гулгун шароб ёр чашмини айлаб мақом,
 Не керак жулдур ҳаёт ҳосил эмас мақсуду ком,
 Заррае нури қуёшдек бу жаҳон ичра тамом,
 Ошкоро бўлмаса, сирри ниҳонни на қилай?!

Нафс ила фиқу фужур ивсон дилин айлар сиёҳ,
 Дерму, кўнгулни кўнгул гар инмаса Ҳақдин зиё,
 Мирза, кўнгул қаъридинму ё фалакдин бу нидо:
 Бир худодин ўзгаси барча галатдур, Машрабо,
 Гул агар бўлса қўлумда, ул тиконни на қилай?!

ВАТАН МАДҲИ

Собир Абдулла газалига мухаммас

Эй Ватан, аччиқ дудинг ҳам мушки анбардир менга,
Машъалинг — юлдуз, шаминг чун шамси анвардир
менга,

Гул эрур хоринг менга, зоғинг самандардир менга,
Бир ҳовуч покиза тупроғинг, Ватан, зардир менга,
Майда-майда тошларинг қийматда гавҳардир менга.

Яшнагай кўзлар сўлим ҳусну жамолингга боқиб,
Ёшларинг топкай камол олим сўзин мағзин чақиб,
Келтурур ҳар тонг сабо бир хушхабар қопқанг қоқиб,
Кечалар ўлтирсам ижод устида машъал ёқиб,
Ҳур диёрим тунлари кундек мунаввардир менга.

Эй Ватан, бахш айлай умрим сенга, йўқ-борим билан,
Бахтлиман бир мисра ошса мадҳинг ашъорим билан,
Ерда гул, дилда меҳр унса суюк корим билан,
Ўз қўлимдан гул экиб, қилган чаманзорим билан,
Барқ уриб ўсган атиргуллар муаттардир менга.

Жонажон халқ, ҳур диёр, ишқингда ёнсам арзигаёй,
Ҳар сўзинг гавҳар билиб дилдан ишонсам арзигаёй,
Лаб қўйиб чашмингга мен, меҳрингга қонсам арзигаёй,
Шул Ватан хуш баҳра ўлкамга қувонсам арзигаёй,
Бу улуғ йўлбошчимиз ҳар ишда раҳбардир менга.

Она юртим мадҳ этарда илҳом менга ёрлик қилур,
Донишу ботирга, Мирза, бахт вафодорлик қилур,
Сигмагай орзуларим кўнгулга, дил торлик қилур,
Орзу-истак муҳайё, давр дилдорлик қилур,
Бу саодатдирки, Собир, бахт дилбардир менга.

1966

ЭРКИН ВОҲИДОВ ҒАЗАЛЛАРИГА МУХАММАСЛАР

Шаҳсуворлик сенга бўлсин, бор жиловдорлик менга,
Барча сайёрлик сенга-ю, барча раҳдорлик менга,
Бор саодат сенга бўлсин, бор алам, хорлик менга,
Барча шодлик сенга бўлсин, бор ситам, зорлик менга,
Барча дилдорлик сенга-ю, барча хушторлик менга.

Сен менинг шаҳдимни олгин, мен сенинг захринг олай,
Сен менинг осмоним олгин, мен сенинг гардинг олай,
Сен ҳаётим ол, нигоро, мен сенинг маргинг олай,
Сен менинг жонимни олгин, мен сенинг дардинг олай,
Барча соғлиқ сенга бўлсин, барча беморлик менга.

Сен замоннинг раҳматин ол, бор жафосин менга бер,
Барча унвон сенга бўлсин, бор жазосин менга бер,
Сен ҳаёт қаймоғин олгин, зардобин менга бер,
Бу жаҳоннинг роҳатин ол, бор азобин менга бер,
Сенга бўлсин барча ором, барча бедорлик менга.

Баъзи Жамшид сенга бўлсин, менга қўй ғамхонани,
Сен паризодларни танла, менга қўй девонани,
Кўшкни айвоқни ўзинг ол, менга қўй остонани,
Ол ўзинг кошоналарни, менга қўй майхонани,
Барча ҳушёрлик сенга-ю, барча хумморлик менга.

Сен жавоҳирсан музайян, мен эсам майда кукун,
Сенга Лайлолик ярашгай, мен бўлай майли жунун,
Ой, қуёш, юлдуз сенга қолсин менга гардуни дун,
Сенга бўлсин нузли кундуз, менга қолсин қора тун,
Барча гулшан сенга бўлсин, бор тиконзорлик менга.

Эрку ҳурлик сенга бўлсин, менга занжиру қафас,
Сен асрий ол ўзингга, менга қолдир бир нафас,
Сенга карвондир муносиб, қўнгироқдин менга сас,
Сен шаҳаншоҳликни олгин, менга қуллик бўлса бас,
Бор жафокорлик сенга-ю, бор вафодорлик менга.

Кетди бир боқиб нигор, дилда муҳаббат уйғотиб,
Эмди кўйида кезарман, қаҳратонда муз қотиб,
Сангдил, меҳринг кутарман, остонаида ётиб,
Майли остонаида ётсам, майли, қувсанг тош отиб,
Бор дилозорлик сенга-ю, бор дилафкорлик менга.

Сенга меҳрин тутди Мирзо, они тотмоқ ўз ишинг,
Тутди кўксин хоҳи бош қўй, хоҳ ўқ отмоқ ўз ишинг,
Сенга ишқин тутди ошиқ, заҳр қотмоқ ўз ишинг,
Сенга шеърин битсин Эркин, биртиб отмоқ ўз ишинг,
Касби инкорлик сенга-ю, айбда иқдорлик менга.

* * *

Дўст— мисоли шоҳ эрур, гар бўлса у девона ҳам,
Дўст учун тушгай заминга чиқса ким осмона ҳам,
Дўст билан яйрар кўнгул гар бўлса у ғамхона ҳам,
Дўст билан обод уйинг, гар бўлса у вайрона ҳам,
Дўст қадам қўймас эса, вайронадир кошона ҳам.

Ким келур, ваҳ, биз каби, кўкси яролар базмига,
Ишқ водийсида кезган мубталолар базмига,
Интилар ошиқ кўнгиллар дилраболар базмига,
Интизор ҳар уй диловар, дилкушолар базмига,
Гар оёқ қўйса қабоҳат йиғлагай остона ҳам.

Биргина дўст бир томону барча душман бир томон,
Ҳар кўнгил қаърида такрор: ёру дўст бўлсин омон,
Дил губорин ёзгай албат дўст гурунги ҳар қачон,
Яхши дўстлар даврасида очилурсан ҳар замон,
Кўркини шода ичра тонгай марварид дурдона ҳам.

Ҳеч қачон ҳеч бир ёмонни дўстга дўст кўрмайди эп,
Аҳли ушшоқ ёрини излар мисоли андалиб,
Дўст меҳри элга қувват, ёр ишқи оламга зеб,
Сўрма мандан, ким дилоро, дўстми ё жонона деб,
Дўст менинг кўнглимдадир, жонимдадир жонона ҳам.

Бахтлидир ул кўнгли тўлса дилбари, дилдоридан,
Бахтлидир ул меҳр топса дўстидан, ҳам ёридан,
Дўст — мисоли кўзгудир аслинг аён рухсоридан,
Қочма ростгўй дўстларнинг койиши озоридан,
Қадди рост шамнинг тилидан ўртанур парвона ҳам

Дўст учун дўст жон тикар, дўстга ҳар не қилса оз,
Дўст нуқсонин унутгил, фазлини кўнглингга ёз,
Дўстни мумтоз айла ҳар дам, ёрни айла сарфароз,
Дўст қидир, дўст топ жаҳонда, дўст юз минг бўлса оз,
Кўп эрур бисёр душман бўлса у бир дона ҳам.

Дўстни дийдорига интил, айри тушсанг гўйлама,
Дўст сирин кўнгилга беркит, ҳар қаерда сўйлама,
Очмаса қулфи дилин дўст ул кўнгилга бўйлама,
Ким сенга ҳамроз эмасдир, боғараз деб ўйлама,
Гоҳи душманлик қилурлар қўл сиқиб дўстона ҳам.

Дўст қадри сарбаладдир, Мирза, ишқ осмонидек,
Олам аҳли билингиз дўст, деб яшайди ўзибек,
Ким қилиб дўстликни орзу, дўстлик уруғини эк,
Дўсти содиқ йўқ экан деб ўртаниб куйма ва лек
Меҳр уйинг кеиғ очсанг, Эркин, дўст бўлур бегона ҳам.

А. ОРИПОВ ҒАЗАЛИГА МУХАММАС

Ким ҳаёт саҳнида шоҳ мастларму ё ҳушёрлар?
Ким билур олам сирин ғофилму ё бедорлар?
Ёрга қўл чўзгай ажаб ёрдин чекиб озорлар,
Бул ажаб хор кимсадин имдод сўрайди хорлар,
Сиз бемор кўксига бош урмангиз, эй, беморлар.

Ваҳ, замон аҳли унутмиш тўғриликини, тузни,
Гар иложин топса олиб сотгай икки кўзни,
То қиёмат энди такрорлар фақат: чўз-чўзни,
Гар фалак буржида шамс уйқуга солса ўзни,
Етди навбат бизга деб чақнар эмиш сайёрлар.

Ўзгалар дунёсига илгингин чекма, эй, рафиқ,
Ишқ водийсини қўй, Фарҳодга тегма, эй, рафиқ,
Эл аро фисқу фужур тухмини экма, эй, рафиқ,
Саждага бошинг уриб фарёд чекма, эй, рафиқ,
Энди сен топгаймидинг, топмабди-ку агёрлар.

Найладин, ё раб, ки одам сиемасе иншога гар,
Жоҳил аҳлидин безибму кетди Қайс саҳрога гар,
Билмай аҳволин неча қўлин чўзар Зухрога гар,
Фозилу дониш эли қўл ювса бу дунёга гар,
Во ажаб, оққан сувини нўш этар шайх хунхорлар.

Молнарастлар мол йиғиш пайида бўлгай туну кун,
Жони чиқгай қўшилиб чиқса ўчоғидан тутун,
Нафси амморага кенг йўл берди-ку гардуни дун,
Нафс пла дунёга дил берган фосиқлар, сиз букун,
Яссавий хоклойдан айлаб олинг тумморлар.

Кўза синдирган азиз, сув келтириб толган ўзи,
Узгага пар, ўзига сомон тўшак солган ўзи,
Роҳатин кимларга берган, заҳматин олган ўзи,
Ким бериб дунёга зар, абгор ўлиб қолган ўзи,
Кимки дорни бузди гар, анга қурилди дорлар.

Дейдилар, сўзла фақат Ҳақ сўзини боқиб Қиблага,
Мирза, донишлар сўзини алмашма зару тиллага,
Таъна қилма ёвни дўст деб ўқ еган Файзуллага,
Кимсалар, бадбин дея боқманг бу кун Абдуллага,
Тингласа гоҳи юриб мозий элидин зорлар.

НАВРУЗГА ИЛТИЖО

Кўнгул дардин ёзай бир-бир қанотинг тут, аё наврўз,
Бу алдоқчи замон тийги дилим этмиш яро, наврўз,
Яро кўксимга сурмакка кетургил мўмиё, наврўз,
Магар байрамда фарёд айламак балким хато, наврўз,
Нетайким, ўзга кунларда фақат ҳамду сано, наврўз.

Ватан кўкси, улус кўнгли эмас холи туганлардан,
Элин сотган, тилин сотган ҳамон тушмас саманлардан,
Бўшалган эрмас ақлу онгимиз занжир, кишанлардан,
Тозарсин роҳимиз чангу губор, сангу тиканлардан,
Бугун еб қўйма эрташгини, келур ҳар дам садо, наврўз.

Не бир андуҳ ёриб кўксим, эзиб қалбимни қийноқлар,
Орол, Афгон, яна қанча алам бағримни тирноқлар,
Ҳамон хизматда булбул, тўрдадир бойқуш ила зоғлар,
Самовот бўғзида заҳру табиат кўксиди доғлар,
Умид шул, келтирур бу дард, аламларга даво наврўз.

Лайимлашди қариндошлар, кўпайди бенбо ёшлар,
Чалиб қарс раҳнамоларга, сўнг отгай ортидин тошлар,
Унутдик эл-улус расмин, звоҳ, депсалди не бошлар,
Нечун ҳеч кимни ҳеч қайда тешиб чиқмас текин ошлар,
Бас эй, эмди кетур бадкоримизга интиҳо, наврўз.

Агар жаҳд этса инсон, дейдилар, еткай муродига,
Тилармен, ҳар йигит миhsун улуғ мақсад Ғиротига,
Фақирлар ҳам етолсун кўзлаган манзил—работига,
Кўпайсин элда мардлар ҳам, қанот қўш эл қанотига,
Яна наврўзгача бўл барча ишга раҳнамо, наврўз.

1993

Ҳажв дафтаридан

ҚОШ ҚУЯМАН ДЕБ...

Аввали дил тўрида бир эзгу армон бўлди шеър,
Сўнг юракни чулғаган кучли ҳаяжон бўлди шеър.

Оқ варақлар саҳнига тушди қаламдин сирғалиб,
Аҳли қишлоқ наздида чун моҳитобон бўлди шеър.

Ҳар сўзи чўғдай ёниб, чертарди кўнгул торини,
Ишқ дарди тавсифинда янги дoston бўлди шеър.

Баҳраманд бўлсин ҳама деб, йўлладим ойномага,
Қанча ойлар, билмадим, ноширга меҳмон бўлди шеър.

Ваҳ, не дилбар сўзларим учмиш муҳаррир ўқиға,
Ҳар бети даҳшатли жангдин сўнги майдон бўлди
шеър.

Боз демиш: тўрт мисраси таҳриргами муҳтож экан,
Йўлладим таҳрир этиб, такрор сарсон бўлди шеър.

Икки ёвга қарши якка жанг қилиб мардонавор,
Оқибат майдон аро мардларча қурбон бўлди шеър.

ДОД ДАСТИНГДАН, СИНОВ

(Тапбал талабанинг синов арафасида деганлари)

Синов яқин, китоб кўп, ўқий десам ҳушим йўқ,
Фан ёнғонин чақишга, нетай, ўткир тишим йўқ,
Имтиҳонда суярга бирор яқин кишим йўқ,
Ё дардим айтай десам, сирдош бир танишим йўқ,
Дод дастингдан, синов, бедод дастингдан, синов!

Шпаргалка тайёр деб, баъзиларнинг кўнгли тўқ,
Шўрлик каминангизда ҳаттоки ўша ҳам йўқ,
Бир курсдошга дил ёрсам кўзларини қилиб лўқ:
«Туяга янтоқ керак — бўйинин чўзар!» — урди дўқ,
Дод дастингдан, синов, бедод дастингдан, синов!

Кўплар қўлида китоб, ўқишга хумормикан?
Синов деса қувнашар, унга интизормикан?
Эки ҳамма мен каби синовдан безормикан?
Имтиҳон бўлмайдиган дорилфунун бормикан?
Дод дастингдан, синов, бедод дастингдан, синов!

Бу кеча бир туш кўрдим: имтиҳон бўлмас эмиш,
Камина домла бирлан шахмат ўйнаётганмиш,
Сипоҳ билан ҳужумга ўтдим: «Сақланинг, кишт-кишт!»
Аммо домла мот қилди, уйқуда ҳам шу ташвиш,
Дод дастингдан, синов, бедод дастингдан, синов!

Имтиҳонда «уч» олсам, бўлар эди кайфим чоғ,
Агар «яхши» қўйсалар, бўлар яна яхшироқ,
Қириб рақам тортишга юрак дов бермас бироқ,
Синовдан сўнг кавушим тўғриланса иш чатоқ,
Дод дастингдан, синов, бедод дастингдан, синов!

ГИНА

(Тавбал талабанинг имтиҳондан сўнг деганлари)

Мен дадил очдим эшикни, дилда аммо зўр ғулув,
Хўб тайёрландим саволга, фанни ичдим худди сув,
Ҳар сатр кўз олдима келди мисоли шўх сулув,
Сўрсангиз орзум буюк, орзуга айб йўқ дейди-ку,
Домла менга қўйса «беш», дўстлар деса, «беш»ингни
юв!..

Гап чувалди, мавзудан четга чиқиб кетдим хиёл,
Билмадим, «Зарбулмасал» ё «Қуш тили» эрди савол,
Қуш тилин қайдан билай, деб кўнглима келди малол,
Билганимни сўзладим мен жўш уриб дарё мисол,
Ким не ёзган, қайда ёзган, қайда бўлган тортишув.

«Дон Кихот»ни домла Горкий ёзганди Кавказ тоғида,
Лев Толстой бирла Жамбул кезганди назм боғида,
Бастакор Фурқат куйи қолмиш тарих авроғида,
Мир Алишер йиғлаганди Ҳамза ўлган чоғида,
Завқ билан шеър ёзди Пушкин кўк сари учганда «ТУ».

Ким дебон сўрди Тўқайни, серқамиш майдон, дедим,
Муқимийнинг энг буюк достони «Қутлуғ қон», дедим,
Тўгрилаб Байрон сўзини, домла бу сўз найрон, дедим,
Кўв гапиргайман ҳали бўлса агар имкон, дедим,
Тўхтадим сўнг ўйлабон: Бир «беш» учун етмасми шу!

Тан бериб зеҳнимга домла боқдилар кулганнамо,
Балки, «беш» камлик қилур илмимга қўйса чин баҳо,
Шу хаёллар бирла боқсам «икки» қўймишлар, эвоҳ!
Айтингиз, борми ҳақиқат, не учун бундай жазо,
Хавфсираб ўткирлигимдан ё пайим қирқишми бу?!

БҮЛСА БИСЁР ДАВЛАТИНГ...

(Молнарастнинг ўглига насиҳати)

Пул топ, ўғлим, пул биландир икки олам кери ҳал,
Пул билан олам мунаввар, пул билан соғдир касал,
Бўлса бисёр давлатинг, измингдадир мансаб, амал,
Бадбуруш бўлсанг-да эргашгай сенга не-не гўзал,
Зап чиройли сочи бор деб, мақтагай бўлсанг-да кал.

Тўғри ишлаб — тўғри юрсанг, зўр-базўр ўтгай кунинг,
Тингламас арзингни ҳеч ким, қайга ҳам етгай унинг,
Дўстлар ичра беқадрсан, гарчи гавҳар мазмунинг,
Турмасанг мойлаб томоғин қўлламас чўнг устунинг,
Юз сизу биздан жизу биз кучлироқ бил ҳар маҳал.

Фойда савдода ва лекин яхши бил, омборда қут,
Фойдасиз мансабни ташла —қўлни юв, қўлтиққа сурт,
Авалло бошлиқни кўнглин топ, болам, ёдингда тут,
Кетса гар зил илдизига янгисин шайлан-да кут,
Не ажаб чарх эврулуб Ҳут ўрнига келса Ҳамал.

Пулга алмаштир имонни, номус-ор, виждонни сот,
Бўлса имкон дўндириб эл тўплаган хирмонни сот,
Алдаб анқовлар пулин ол, рост дея, ёлгонни сот,
Ўзни қутқар, дўстни сот, жонни сот, жононни сот,
Пулни қўйсанг ўртага аччиқ сўзинг бўлгай асал.

Тегмаса гар фойдаси бўлгил қариндошдан йироқ,
Неки қилсанг пулга чақ, бўл эҳтиёт, шошма бироқ,
Бадниятлар дон сепиб, ҳар гўшага қўйгай тузоқ,
Бир чўқиб икки қара, олдинга боқ, ортингга боқ,
Бил муқаррар пул била даф ҳар хатар, ҳатто ажал!

ШЕЪРНИНГ УЧ ДУШМАНИ

Шеърият мулкининг уч душмани бор:
Шоирга ёр бўлмиш — бири муқаррар.
Қанча гўзалларга битарди ашъор,
Бошида у қилич ўйнатмаса гар.
Боғча, ўтин, кўмир, нон, сув дегандай
Шоирга ҳар соат бир иш «мукофот».
У зolim дастидан ҳатто туғулмай
Кўз юмар қанчалар шеър, газал, ҳайҳот!..
Иккинчи душмани бошлиқдир албат,
Зеро унга шеърмас, маъруза керак.
— Қарор ёз, рўйхат туз, текшир шикоят,
Бунингни кейинроқ қиларсан эрмак.
Ҳажвия ўқиса, дўқ урар шу он,
— Бошлиқларни танқид қилма, эй ношуд,
Қим шамолга қарши тупурса нодон,
Усай десанг бошлиқ этагидан тут..
Учинчиси — ношир деб аталмиш зот,
Шеърларни у сафга тизиб қўяди.
Ҳар бирини таҳрир қиларкан, ҳайҳот,
Қулоқ, бурнин кесиб, кўзин ўяди.
Жангда ўткир тигли муҳаррир қолиб,
Шоирнинг лабида «альзомон!» сўзи.
Оқ байроқ кўтарар, йўқса шеър қолиб,
Қурбон бўлиб кетар шоирнинг ўзи.
Инсонлар қисмати нечоғ чамбарчас,
Уч нафар ёв шеърга қилич қайрайди.
Шоир эса қўлин силтаб кетолмас,
Не қилсин, уларсиз яшай олмайди!

БОШЛИҚ РУХСАТ БЕРСА...

Турфа ҳангоманинг бўлдим гувоҳи,
Нечалар иймони айланди пулга.
Билмам, не сабабдан айланар гоҳи:
Бошлиқ — хўжайинга, ходими — қулга.

Баъзилар қўрқмайди Азроилдан ҳам,
«Хўжайин» олдида титрайди фақат.
Бир аянч кимсанинг кунни битган дам,
Рўй берди шундайин ажиб бир ҳолат:

Азроил, жонингни оламан, деса,
У деди, энг содиқ ходим бўламан,
Шошма, хўжайиндан сўраб келай маң,
Агар рухсат берса, майли ўламан...

Йўқ, деди Азроил, умринг тугаган,
Рухсат сўрашингга бермайман имкон.
Изн берай майли, фурсат жуда зиқ,
Васиятинг бўлса айтақол, нодон.

Қавмига васият айлади шунда:
«Бўлмайин десангиз бетайинлардан,
Берухсат ўлишга дилин оғритмай
Рухсат олиб қўйинг хўжайинлардан!»

БУЛБУЛ АНГЛАБ ЕТГАН ҲАҚИҚАТ

Қушлар даврасида
куйлар ҳақинда
Ваъз айтиш тўтига юкланди бир гал.
У ҳам бошлиқ эди кичик бўлса-да,
Бошлиқлар маъруза ёзмас ҳеч маҳал.

Муסיқа бобида булбул билимдон,
Маъруза ёзди у сермазмун, қисқа.
Тўтихон минбарда сайради бийрон,
Кимга шуҳрат матлаб, кимга муסיқа.

Бир соат ўқиди тугамас, ажаб,
Кимдир ҳуштак чалди, бошланди говур.
Бўлганича бўлди ўзи ҳам терлаб,
Уч соат ўқигач тинди ҳайтовур.

Ходимларин йиғди тўтихон дарҳол,
Ҳар кимнинг дилида ҳар хил иштибоҳ.
Айб кимда, не учун юз берди бу ҳол?!
Аниқланди, экан булбулда гуноҳ!

Такрорлаш — тўтининг шоҳ фазилати,
Ҳисобга олмабди шундай хислатни.
Оқибат гуноҳкор ишдан қувилди,
Кетаркан англади шу ҳақиқатни:

Кимки билмаса гар бошлиқ одатин,
Ҳеч қайда тополмас ўз саодатин!

БУНДАЙ ОДАМ ЯШАБ УТМАГАН

Бойлик, шуҳрат, мансаб-мартаба, ҳавас,
Иймонин бурдалаб сарф этди бир кас.
Сўзни рости ёлгон аралаш қилди,
Покиза дилларни хира, ғаш қилди.
Хушомад бобида тенгсиз эди у,
Ва лекин суви йўқ денгиз эди у.
Иши тушганларни қилиб оввора,
Порани қоралаб оларди пора.
Буқаламун мисол минг турланарди,
Қингир қилмишидан ғурурланарди.
Жазо тигил доим ўзгага бурди,
Енгил ости, оғир устида юрди.
Умр деб аталмиш бир лаҳза ҳаёт
Кўз очиб юмгунча тугади, ҳайҳот!
Кимга видо айтса бу ёруғ олам,
Иймон йўқларнакани албат ўша дам.
Иймон — дил тўрида даста нур экан,
Инсонда бўлмоғи шарт, зарур экан.
Бир фаришта келди қўриқлаш учун,
Шайтон пайдо бўлди ўғирлаш учун.
Иймон қопқасига ташланди улар,
Водариғ, иймон йўқ очиб кўрсалар.
Ушбу ҳолни кўриб фаришта ҳайрон,
Не қиларин билмай гангиди шайтон:
Ахир йўқ нарсани қўриқлаб бўлмас,
Ахир йўқ нарсани ўғирлаб бўлмас.
Охир шул қарорга келди икковлон:
Бундай одам яшаб ўтгани ЁЛФОН!

ТАНБАЛ ХОДИМ ХИРГОЙИСИ

Ош бўлса-ю, иш бўлмаса, ёз бўлса-ю, қиш бўлмаса,
Дам бўлса, ташвиш бўлмаса, танбални койиш бўлмаса.

Қўлларимда ялов кўрсам, ўчоғимда олов кўрсам,
Қозонимда палов кўрсам, кўрганларим туш бўлмаса.

Ишим доим ўнга дўнса, ишламасдан маош унса,
Бошим узра Ҳумо қўнса, ундан ўзга қуш бўлмаса.

Еқамдан ғип ушлаш учун, раҳм қилмай муштлиш
Узиб-узиб тишлаш учун баъзиларда тиш бўлмаса.

Гоҳи мазах қилиб қизлар юрак-бағримни хўп тузлар,
Қеракмасиз, дея, сизлар, танбални кишт-кишт бўлмаса.

Ҳеч ким қўллаб турмася ҳам, баъзиларга зафар ҳамдам,
Фақат менга қийин ҳар дам қўллайдиган хеш бўлмаса.

НУНОҚ БОШЛИҚ ХИРГОЙИСИ

Бошлиқ бўлгач шоддай бўлсанг, ранжу қоҳиш бўлмаса,
Комиссия, текшир-текшир, ҳамда тафтиш бўлмаса.

Йигинларда тургизмаса, йўқлаб турмаса бот-бот,
Режа бажар, дейишмаса, сўрашмаса ҳисобот.

Ходимлар ҳам мўмин-қобил, ишбилармон бўлсалар,
Йўталганда лаббай деса, белга дармон бўлсалар.

Юзингга тик қарашмаса, бетгачопар бўлмаса,
Нордон луқма ташламаса, тили заҳар бўлмаса.

Гоҳ буюрсанг кеча демай—кундуз демай ишласа,
Ҳордиқ нима, байрам нима, таътил нима билмаса.

Гоҳ дўқ уриб, гоҳ бақириб, гоҳи ишдан ҳайдасанг,
Мушугингни пишт демаса, берншмаса ҳайфсан.

Ёқмаганлар ўзи кетса, назар-писанд этмасанг,
Лек оқибат улар қолиб, ўзинг ишдан кетмасанг.

О, қанийди шундай бўлса, йўқни ҳам йўндираддим,
Раҳбарликни қойил қилиб, ишни ҳам дўндираддим.

ШЕРИКЛИК

Айиқ билан тулки шеригу ҳамкор—
уй қурмоқ бўлдилар ўзлари учун.
Бирининг ақлига суюнди бири,
бири ишлатай дер бирининг кучин.

Жонин койитмади дангаса айиқ,
қўл учи ишлади айёр тулки ҳам.
Чала-чулпа битди пойдевор, томи,
шу боис бўлмади кулба мустаҳкам.

Сўнг ҳийла ишлатиб тулки бир ўзи
уйни эгалламоқ бўлди батамом.
Айиқ қазабидан тўлғанди шунда
ва бешак бошланди жанжал, тўполон.

Бўкирган айиқнинг мушти зарбидан
қулаб тушди чала битган иморат.
Бефаҳм айиқнинг боши ёрилди,
думидан айрилди тулки оқибат.

Эй танбал айиқлар, айёр тулкилар,
шерик бўлурмиз деб оғритманг бошни.
Унутгансиз чоғи халқнинг мақолин,
итлар-да ичмагай шерикли ошни!

1993

ЮМШОҚЛИК ҲАҚИДА

Юмшоқлик аслида ноёб фазилат,
Ва лекин гоҳида айлайди хароб.
Гоҳо биров учун қиласан хизмат,
Гоҳо биров учун берасан ҳисоб!

Қаер оғримасин, шифо игмасин
Тийғига юмшоқ жой бўлади қалқон.
Уддалай олмаса вазифасин БОШ,
Тепкини юмшоқ жой ейди бегумон.

ҲАСАДГУИ ҲАҚИДА

Унинг кўксин ёрма, эй ҳозиқ ҳақим,
Сино ҳам топмаган бу дардга даво.
Мабодо ниш урсанг, вулқон отялиб,
Қора қурум билан тўлар бу дунё!

ЮМАЛОҚ ХАТ ЁЗУВЧИГА

Билмам софдилмисан ёки олчоқсан!
Дарёми, кўлмисан ёки ботқоқсан?
Лекин бир ҳақиқат аёндир менга,
Довга чорлаб ўзи қочган қўрқоқсан!

ТАДБИРҚОР САВДОГАР, ОВСАР УҒИЛ ВА ОҚИЛА КЕЛИН ҲАҚИДА ЭРТАК

Эрни эр қиладиган хотин.
Ҳалқ мақоли

Сўйлаб берай шарқона жумбоқ тўла бир эртак,
Эртаklar замирида ҳаёт ҳикмати бешак.

Бор экан-да, йўқ экан, жуда қадим замонда
Бир савдогар бор экан машриқ деган томонда.

Узи оқил, тадбирқор, бойликлари мўл экан,
Аммо якка меросхўр ўғли овсар, гўл экан.

Мен ўлсам, унга қолса беҳисоб молу давлат,
Уч-тўрт йилда созуриб, гадо бўлур оқибат.

Шундайин ўю хаёл миясин кемираркан,
Елкасида ғам юки кундан-кун семираркан.

Ич-этини еб ташвиш, бағрин этаркан пора,
Топилгандай бўлибди бу мушкул ишга чора.

Бирон оқида қизга уйлантирса ўғлини,
Ҳаёт сўқмоқларидан бошлаб юради уни.

Аммо шундай келинни қандай топса бўлади?
Синчков, чечан совчилар чор тарафга елади.

Қизлар-ку кўп ва лекин фазлу камоли пинҳон,
Манглайида ёзув йўқ «оқида» ёки «нодон».

Савдогарнинг ўғлига қиз топдилар моҳирўй,
Қирқ кечаю қирқ кундуз гумбурлатиб қилди тўй.

Тўй ўтгач, ўглин олиб отланди у сафарга,
Уйда қолди келини ўралиб сийму зарга.

Ўглига сўз қотди чол ошиб икки-уч довои:
Қани, ўғлим, жим юрма, тилингни айла бийрон.

Бирон тадбир ўйлаб топ, ором олсин дилимиз,
Йўлинг танобини торт, яқин бўлсин йўлимиз.

Не қиларин билмай гўл, шул чорани топибди,
Бўлсин дея йўл қисқа дўнгликларни чопибди.

Ота хуноб, дарғазаб, аччиқ сўзлар айтибди,
Сафарлари қаримай ярим йўлдан қайтибди.

Нечун мунча хафасиз, сўрабди уйда санам,
Отам роса койиди, дебди куёв боши хам.

Хафа бўлманг, дер санам бўйнида дурру гавҳар,
Одатда ота ўглин гоҳ уришар, гоҳ суяр.

Инжиқ бўлиб қоларкан киши қариган сайин,
Отангиз ҳам аслида кексайиб қолди тайин.

Келин-куёв суҳбатин пинҳона тинглабди чол,
Гам юки босиб тагин бўлибди афтода ҳол.

Ўғил тақдирин ўйлаб ота қонлар ютибди,
Яна уйламоқ фикри хаёлидан ўтибди.

Сўзга чечан совчилар тагин елиб-югурди,
Оқила келин излаб неча эшикка кирди.

Қизлар-ку кўп ва лекин фазлу камоли пинҳон,
Манглайда ёзув йўқ «оқила» ёки «нодон».

Тарин бир гўзал қизни оварга жуфт этдилар,
Тўй ўтгач, ота-ўғил овга жўнаб кетдилар.

Тоғ ёнбағри ўрмонзор, туёқ тегмас жой экан,
Бир ён баланд қоялар, бир ён чуқур сой экан.

Пастга боглаб отларни, баландга йўл олибди,
Қарилик қурсин, ота тезда ҳориб қолибди.

Дебди шунда: илож топ, куч-қувватга тўлай мен,
От минмасак ҳам бунда той мишганча бўлай мен.

Ўғли дебди: қизиқсиз, тушунмайсиз бари бир,
От чиқолмаган жойга той қандай чиқсин ахир.

Эй сен овар, бефаҳм, ақлинг киради қачон?!
Дарғазаб қайтар ота, ортидан қайтар нодон.

Тўрам, нечун хафасиз, сўрар келин нозланиб,
Отам роса уришди, дер куёв аразланиб.

Ҳечқиси йўқ, ота-да, гоҳ суюб, гоҳ сўкади,
Бу сўзлар келин ақлин оҳорини тўкади.

Тоғда чорлаб ўғлини чол деди: қисматинг шўр,
Яна бир бор уйлайман, сўнгра пешонангдан кўр.

Бу гал вазмин совчилар йўлни яқин солибди,
Қўшни камбағал қизга уйлаб қўя қолибди.

Ўғлин олиб савдогар чиқди яна шикорга,
Овледи жайрон, архар тоғ ила ўрмонзорда.

Энди, ўғлим, деди чол, сурайлик ов гаштини,
Қабоб пишир майдалаб барра архар гўштини.

Гўштни ёғоч тавоқда чўғ устига қўйди гўл.
Гўё ўтмас пичоқда отасини сўйди гўл.

Куйди тавоқ гўшт ила, чол дилида чексиз ғам,
Куёв тўра шикордан хафа қайтар бу гал ҳам.

Тўрам, нечун хафасиз, келин сўради вазмин,
Отам яна уришди, дедилар куёв ғамгин.

Нега уришди ахир, бордир бирон сабаби,
Отамизнинг не эди Сизга қўйган талаби?

Айтиб берди шунда у кабоб пиширганини,
Қанча архар гўштини чўғга туширганни.

Келин сўз қотди шунда кўзларида порлаб нур,
Қабоб пиширмоқ учун энг аввало сиз зарур.

Сиз ясаб ҳўл чивикдан, мунчоқмисол гўшт тизиб,
Чўғга тутиб турсангиз пишарди ёғи сизиб.

Еб роҳат қилардилар, куймасди сиз, кабоб ҳам,
Шундай қилолмагансиз, айб ўзингизда, тўрам.

Шунда куёв сўзлади аввал ҳам урушганин,
Йўлни яқин қилолмай йўлларда сурнишганин.

Келин деди: ҳангома йўлни яқин қилади,
Асо тутса кексалар той минганча бўлади.

Келин куёв суҳбатин пинҳона тинглади чол,
Тижорат сафарига сўнг жўнаб кетди хушҳол.

Неча ҳафта, неча ой юрди шаҳарма-шаҳар,
Савдоси топди ривож, оқиб келди олтин, зар.

Қирқта туяга юкляб қанча бойлик, дур, гавҳар,
Карвон тортиб юртига қайтди оқил савдогар.

Тўсат дуч келди йўлда бир тўда қароқчилар,
Қутулмаслигин билди ҳийла ишлатмаса гар.

Ўғрилар бошлигига макр ишлатди ажойиб,
Деда, айтганим қилсанг кетгунг бундан ҳам бойиб.

Қани айт, эшитайлик, деди бошлиқ беписанд,
Суз бошлади савдогар бермак учун ёвга панд.

Буюр икки йигитинг уйимга берсин хабар,
Суюнчига ўн туя олтин берур муқаррар.

Отанг кўп бойлик билан келаётир десинлар,
Мени муносиб кутиб олмоқ ғамин есинлар.

Шуни ҳам айтсин яна, қирқ бедовни кишнатсин,
Уйда учта пичоқ бор, ўткирини ишлатсин.

Икки шохсиз кўчқорнинг бирини дарҳол сўйсин,
Қирқ гиламни кеч ёйиб, кундузи йиғиб қўйсин.

Бу гаплар замирида қандай маъно бор эди,
Утмас фаҳм-ла бошлиқ англаши душвор эди.

Савдогарнинг ўн туя олтинига учдилар,
Икки йигит отини қамчилашга тушдилар.

Савдогар дарвозасин, суюнчи, деб қоқишди,
Олтин, зар илинжида умид билан боқишди.

Овсар ўғил чопарлар сўзини тинглади жим,
Суюнчи деб уларга берди ўн туя олтин.

Чопарлар ортга қайтиб, кетай деб туришган он,
Кичик келин чиқиб дер, тўхтангиз, азиз меҳмон.

Бериб юбормадими отамиз бирон белги,
Бизларга бунда қандай юмуш бажарсин деди?

Савдогарнинг деганин айтди улар бирма-бир,
Деди, отдан тушингиз, мўл дастурхон мунтазир.

Отамизнинг айтгани бизлар учун фарз, деди,
Сизларни меҳмон қилмоқ ахир бизга қарз, деди.

Меҳмон бўлиб, йигитлар, бизни хушнуд этингиз,
Ичиб тоза қизил май хурсанд бўлиб кетингиз.

Меҳмон бўлди ўғрилар, май қуйдилар басма-бас,
Эрини бошқа уйга келин чорлади бесас.

Уткир май таъсиридан ўғрилар қолди ухлаб,
Келин сўз қотди шу дам овсар эрига қараб.

Отамиз қароқчилар орасида банд эмиш,
Бефаҳм чопарларнинг ўзлари шундай демиш.

Қирқ довиюрак ва чапдаст йигитларни тўплайсиз,
Барчасига тиг бериб, милтиқларни ўқлайсиз.

Қиличингиз ўғрининг бирини бошин олсин,
Бирин ўз маконига Сизларни бошлаб борсин.

Қундуз ётиб, кечаси йўл танобин тортгайсиз,
Ўғрилар гарданига ғафлат юкин ортгайсиз.

Сергак бўлинг, душманни сирдан воқиф этмасин,
Ишга тушинг, тўрам, тез, вақт қўлдан кетмасин.

Қирқ довиюрак, баҳодир йигитларни тўплади,
Қиличларни чархлатиб, милтиқларни ўқлади.

Ўғрилардан бирини шу он гумдон этдилар,
Бирин олиб қароқчи манзилига кетдилар.

Кундуз ётиб, кечаси йўл юрдилар жадал, тез,
Уғрилар маконига етди уйқу босган кез.

Қирқ баҳодир уларни гафлат ичра босдилар,
Барчасини банд этиб, бошлиғини осдилар.

Қароқчилар қўлидан отасини шу тахлит
Бутун бойлиги билан қутқарди овсар йигит.

Ота-бола хурсанд, шод уйларига қайтдилар,
Доно келин шаънига ҳамду сано айтдилар.

Кичик келин порлатгич хонадон офтобини,
Икки танноз санамнинг бердилар жавобини.

Овсар йигит манглайин шўри шундай кетибди,
Оқила хотин билан муродига етибди.

1981

ҲИКОЯТ

Икки киши борарди сўзи-сўзига пайванд,
Бири думбул ўспирин, бири кекса донишманд.

Дуч келиб бир йўловчи уларга берди салом,
Безътибор, беалик қолди аммо бу калом.

Ҳамроҳининг феълидан ўспирин бўлди ҳайрон,
Яна икки йўловчи учраб қолди шу замон.

Уларнинг саломига алиқ олиб ўтди чол,
Еш ўспирин дилида чарх урар неча савол.

Уч киши йўлиққан дам чол ўзи берди салом,
Сўнг уларга қўшилиб йўлин эттирди давом.

Манзилига егишгач нафасини ростлаб чол
Йўлдаги воқеанинг сабабин айтди алҳол.

Елғиз юрган йўловчи ўлимдан беҳабардир,
Қазо қилса беқабр қолиши муқаррардир.

Уч кишининг эса гар бирин узилса жони,
Бири хабарга чопар, бири бўлар посбони.

Алқисса шу: қазони унутмагин ҳеч қачон,
Елғиз юрма, эй ўғлон, якка турма, эй ўғлон!

1987

ОНА РУҲИ

Достон

БАҒИШЛОВ

Она — буюк инсон,

она — суюк зот,

оналар пойининг гарди — қаҳкашон.

У — метин ирода, иймон, эътиқод,

фарзанд тепасида мангу соябон.

Энг мусаффо туйгу — унинг куксида,

унинг хаёлида — энг буюк орзу.

Жонздор онага битмак қасида:

у — замон,

у — макон,

у — абадий руҳ!

Ва лекин гоҳида меҳрибон, мушфиқ

оналар қадрини нега билмаймиз.

Амал берганларга минг бор эгилиб,

ҳаёт берганларга парво қилмаймиз.

Она кутар дайди ўглини гоҳо —

Улим чангалида бера олмай жон.

Нега номукамал, нега норасо,

нега мунча худбин яралмиш инсон?!
Бас энди, не ҳожат гина, кудурат,

надоматга муҳтож эмас ул зотлар.

Бу майда гапларни бир четга суриб,

тингланг гамли қўшиқ — мунгли баётлар.

БИРИНЧИ ҚУШИҚ

Яйлов чеккасида якка бир ўтов —
кичик оиланинг улкан маскани.
Шу маскан бағрида яшайди учов,
кенг яйлов — уларнинг боғу чамани.
Яккалик хавфини билмайди улар,
ёлғизлик азобин чекмаган ҳали.
Кулбасин ой, қуёш қўриқлаб турар,
тинч ва осойишта ўтар кунлари.
Тетапоя бўлган ўғлини чўпон
ўйнайди гоҳида отиб осмонга.
Қиқирлаб кулганда митти паҳлавон
ёш она шодлиги сизмас жаҳонга.
У кулса, қўшилиб кулади икков,
зеро хонадоннинг шоҳи эрур у.
Умиди, орзуси, бахти, қувончи,
келажаги, суянч тоғи эрур у.
Шундай ўтди қанча фараҳли дамлар,
ором оғушида яшашди яйраб.
Чўпон илк баҳордан кеч кузга қадар
тоғ ёнбағрин кезди сурувин ҳайдаб...
Фалокат юз берди: сел келиб ногоҳ
қўйларни домига олди, маҳв этди.
Зўрға омон қолган чўпонни, эвоҳ,
бўрилар галаси ғажиди кетди.
Ҳали етиб келмай бу машъум хабар
чўпон ўтовига ўт кетди бирдан.
Соҳибин суяги ётарди беқабр,
соҳибаси ўтн терарди қирдан.
Зийрак она қалби — фарзанд воласи
хатар шарпасини сезди ўша он.
Ажал панжасида кўриб боласин
ел каби югурди кулбаси томон.
Ўтов ичра маъсум гўдак биғиллаб,
ўлим чангалида тутун ютарди.

Қизил тилин чўзиб, захрини сочиб,
бош суққан кимсани ажал кутарди.
Узин ичкарига урди ёш она,
ўглини бир зумда топиб олди у.
Олов кучлимикан, ё она меҳри?!
Утов ичра улар келди рўбарў.
Икки буюк қудрат бир-бири билан
майдонда бешафқат олишар эди.
Бир ён она меҳри ва бир ён оташ
бир митти ниҳолни талашар эди.
Утовдан ташқари отилди аёл,
ўглини тупроққа белаб ташлади.
Ажратиб ололди дилбандин аммо
ўзи бошдан-оёқ ёна бошлади..
Улиб кетолмайди она ушбу дам,
меҳрига кўз тикиб ётибди гўдак.
Агар она ўлса, фарзандига ҳам
яшаш бахти nasib этмагай бешак.
Кабоб бўлса ҳамки, жисми қоврилиб
тирик қолди, ажаб, қайдин бу сабот?!
Жигарбандин олиб жўнади аста
дорушшифо томон, қайдасан нажот?!

* * *

Иўл четнда инграб ётар бир аёл,
куйган сийнасини тимдалар бола.
Аччиқ куюк ҳидин тўзгитар шамол,
битмакка ожиздир ҳар қандай қалам.
Турар, уч-тўрт қадам ташлар, йиқилар,
турар-йиқилар, сўнг эмаклар беҳол.
Фарзандини куюк бағрига босиб,
умидвор судралар, судралар аёл...

* * *

Уч кундурки аҳли шифо оёқда,
ҳаким дер, аҳволи оғир нақадар.

Боласин қутқармоқ мүмкинү аммо,
онасини ўлим кутар муқаррар.
Қирқ кунда болакай соғайди мутлоқ,
она ҳамон беҳуш, узилмас жони.
Ниманидир кутар, негадир илҳақ,
нечундир кетолмас ташлаб дунёни.
Табобат илмига сирдир бу жумбоқ,
она бардошига ҳамду санолар.
Она меҳрин шарҳлаб беролмас мутлоқ
на Луқмон, на Суқрот ва на Синолар.
Меҳрибон бир аёл чўпон ўглини
тарбияга олди, ювиб-таради.
Гар ўзга фарзанди бўлса-да, лекин
туққанидан ортиқ суюб қаради.
Онасин олдига бордилар бир кун,
ўглини таниб севинч ёши тизилди.
Ишончли паноҳда кўриб дилбандин
ниҳоят кўз юмди, жони узилди!

* * *

Бирон хавф туғилса полапонини
қушлар ҳам олурлар қанот остига.
Токи ҳаёт экан меҳрибон она
фарзандин бермагай ажал дастига!

ИККИНЧИ ҚУШИҚ

Бола туғилдию она узилди,
гуноҳлардан фориг кетди оламдан.
Ва лекин пок руҳи бўлур безовта
ортида қолгани йиғлаган дамда.
Мана олти ойки, чирқиллар гўдак,
тамшаниб ҳаётбахш сийна излайди.
Мана олти ойки, она арвоҳи

чарх уриб фарзанди узра бўзлайди.
Бола атрофида гўзал бир жувон
жонини бергудай бўлар парвона.
Давраларда этмиш мақсадин аён:
бўлмоқ истар эмиш гўдакка она.
Ким билсин санамнинг дилида не бор,
тилидан томгани асалми, огу?!
Унинг истаклари бўлди мустажоб,
хонадонга бека бўлиб олди у...
Фарзанд бўлолмагай ўзга фарзанди,
умр сўқмоғида бўлолмас ҳамдам.
Етим боқиб ҳеч ким ялчиган эмас,
ўгай бўлар ҳатто авлодингга ҳам.
Ё раб, баъзи бадбахт ёсуманларни
мунча ёвуз қилиб яратдинг нечун?
Қанча машъум режа тузди у санам
миттигина жонни гум этмоқ учун..

* * *

Ёзнинг оппоқ ойдин, сокин оқшоми,
икки отлиқ келар, авжида гуринг.
Кўкларга кўтарар кимнингдир номин,
кимнингдир юзига лой чаплашар сўнг...
Отлар тўхтаб қолди бирдан, вожаб,
қулоқ динг, депсинар ҳам пишқирарди.
Оқ ҳарир либосда сирли бир хилқат
қўлларин кўтариб йўлда турарди.
Отлиқларни босди ваҳима, қўрқув,
овозлари тиниб, бўғзида қотди.
Баданларин совуқ тер босиб дув-дув,
иккови ҳам бир зум ўзин йўқотди.
Уларни дашт томон бошлади арвоқ,
имлай-имлай олда тез борар эди.
Қайтмоқчи бўлсалар йўлини тўсиб,
тиз чўкиб умидвор ёлворар эди.
Ташландиқ қудуққа бошлаб борди у,

бигиллаган товуш келарди ундан.
Чиқариб олсалар— гўдакдир, ёҳу!
Қай бағритош уни ташлади экан?!
Яна йўл бошлади ўша оқ шарпа,
отлиқлар эргашди мисоли соя.
Қишлоқ. Чекка уйда тўхтади хилқат,
буёғин отлиқлар қилар ҳикоя:
— Бу ахир Норматнинг уйи-ку, ошна,
хотини ўлганди олти ой бурун.
Боласи қолганди этак остида,
бу оқ шарпа — ўша раҳматли Гулсум.
О, нақадар дилбар аёл эди у,
танимай қолибмиз, босдими гафлат?!
Демак, раҳматлидан қолган ёдгор бу,
гўдакка қасд қилган қандайин номард?!
Ун кун бўлди чоғи бева Норматнинг
ёш жувон Ҳожарга уйланганига.
Тўхтаб қулоқ солди эшикда улар
маккора Ҳожарнинг сўйлаганига:
«... Бир бсфарзанд аёл қўшни қишлоқдан
ялиниб сўранди, бериб юбордим.
Агар йўқ десангиз олиб келаман,
ахир нима қилай, жуда ёлворди...»
Аста эшик қоқиб кирганда улар
Нормат ўлтирарди ғамгин, ўй суриб.
Ўзини паната олди шум Ҳожар
меҳмоннинг қўлида болани кўриб.
Чинқириб эшикка отилди бирдан
қаршисида Гулсум бўлганда пайдо.
Боласини берди Норматга меҳмон,
бўлди бадбахт Ҳожар қилмиши ифшо...
Қочиб юрар мудом арвоқдан жувон,
неча ой, неча йил етмас қазоси.
Чўлу биёбонда ит каби сарсон —
шул эрур илоҳнинг одил жазоси!

Бирон хавф тугилса полапонини
 қушлар ҳам олурлар қанот остига.
 Токи бор дунёда оналар руҳи
 фарзандин бермагай ажал дастига!

УЧИНЧИ ҚУШИҚ

Поезд келар борлиқ уйқусин бузиб,
 бир ён чексиз дала ва бир ён ўрмон.
 Тепловоз тутуни ҳавода тўзғир,
 йироқда чироқлар милтилар бежон.
 Машинист толиққан узоқ сафардан,
 гарчи йўл темир из, лек равон эмас.
 Шогирдига деди, кўзим юмилар,
 чарчадим шекилли мизғий бир нафас...
 Фаройиб ҳодиса рўй берди ногоҳ,
 оппоқ хилқат олди оинани қучиб.
 Не қиларин билмай турди-да бир оз,
 сўнг каттасин туртди ранг-қути ўчиб.
 Кекса машинистни чулғадн ҳайрат,
 бундай ҳол бўлмаган содир ҳеч қачон.
 Пешойнани қоплаб олмици оқ суврат —
 юзида илтижо, мунг ва ҳаяжон.
 Не қилсин, поездни тўхтатсинми ё,
 ахир бунга ҳеч ким ишонмас зинҳор!
 Йўлни кўриб бўлмас, тўхтатмай деса,
 тўхтайин деса — жавобгарлик бор.
 Поездни тўхтатди улар алоҳал,
 хонасидан тушди ваҳм ичра титраб.
 Бир оз юргач кўрди йўргакда бола —
 темир из устида ётарди йиғлаб.
 Авайлаб қўлига олди машинист,
 бу қандай ёвузлик, қандай разолат?!
 Гўдакка қасд қилган қай малъун, қай ит,
 қайси қора юрак, бу не қабоҳат?!
 Бекат нозирига бор гапни айтиб,

кетдилар болани қолдириб унга.
Отаси топилгач аён бўлди ким —
изга қўйиб кетган гўдакни тунда.
Кундошин ўлдириб ёвуз бир жувон
ўглига ҳам қазмиш ажалнинг чоҳин.
Фарзандин қутқармоқ учун ўша он
поездни тўхтатмиш она арвоҳи!
Гўдакка қасд қилган ўшал бадният
ўрмон ичра мудом изғиб юрармиш.
Қушлар сайрамасмиш унинг қошида,
дарахтлар ҳам ундан нари турармиш.
Ҳазар қилар эмиш ҳатто йиртқичлар,
изида гиёҳлар қуриб қолармиш.
Гўдак камолини кўриб, оқибат
куйиб, ит каби хор бўлиб ўлармиш!

* * *

Бирон хавф тугилса полапонини
қушлар ҳам олурлар қанот остига.
Токи бор дунёда оналар руҳи
фарзандин бермагай ажал дастига!

ТҲРТИНЧИ ҚУШИҚ

Жангга жўнатаркан она фарзандин,
ой бориб, омон қайт, деди кўзда ёш.
Дилида иштибоҳ — эрка дилбанди
огир синовларга берарми бардош?
Кунлар ўтди, ўтди ҳафталар, ойлар,
огирлашаверди ҳажр аталмиш ғам.
Ва лекин ўглидан на хат, на хабар,
сукут сақлаб ўтар хат ташувчи ҳам.
Қирқ йил кутди ўглин муштипар она,
қирқ йил багрин эзди, ўртади ҳижрон.
Қирқ йил кўзи йўлда толди, тешилди,
кўксида тикланди қирқ йиллик армон.

Гузарон умри ҳам битди ниҳоят,
армонларга тўла қолди бу жаҳон.
Қайтарилгач Оллоҳ берган омонат,
руҳи ажраб чиқди жисмидан шу он.
Қирқ кун она руҳи кезди қишлоқда,
ҳар ниҳол баргини бир-бир силади.
Сўнг бедарак ўглин излаб тонмоққа
бегона юртларга сафар айлади.
Не элларни кезди сарсон, овора,
Африқо, Амриқо, Испонда бўлди.
Ахтарди тириклар, ўликлар аро,
Фарангистон, Булғор, Олмонда бўлди.
Она ўглин излаб топди ниҳоят,
на ватан, на хотин, на фарзанди бор.
Уммон аро кичик оролда юят —
шоҳона қасрда яшар экан хор.
Тўшакка михланган, хаста ва мажруҳ,
оёғи учинда Азроил, ҳайҳот!
Атрофия қуршамиш ўн навқирон руҳ,
она беролмади ўглига нажот.
Азроил жонини суғурди бирдан,
жисмидан ажралди қоп-қора арвоҳ.
Ўнта навқирон руҳ олиб ўртага
дўппослай бошлади арвоҳни шу чоқ.
Бу қандай кўргулик, бу не мусибат,
етмасмиди ахир қирқ йиллик ҳижрон?
Жонини олдилар, урар бешафқат
она ўглин энди топгани замон.
Пайдо бўлди шу пайт икки фаришта,
навқирон руҳлардан ажратиб олди.
Қириб кетди олиб ернинг қаърига,
онаизор бунда зор йиглаб қолди.
Ўглин руҳи нега мунча тасқара,
нега дўппослашди навқирон руҳлар?
Улар нега мунча навқирон, сара,
ўткинчи дунёда ким бўлган улар?!

Қирқ йил бурун жасур ўн бир ёш ўғлон
 ёв билан мардона уруш қиларди.
 Тупук ерга тушмас аёз, қаҳратон,
 изгирин юзларни гўё тиларди.
 Емак тугаб қолган, ўқ-дорилар кам,
 бундай пайт синалар ирода, иймон.
 Бирон бошпана йўқ, энгил-бошлар нам,
 мўртроқ иродага дарз кетар аён.
 Диёнат мулкени тарк этар албат
 кимнинг дилин босмиш ғубор ила гард.
 Ўн бирининг бири чиқди жуда мўрт,
 Ўн бирининг бири чиқди кўп номард.
 Иигитлар ухлаган дамда ёв томон
 аста ўтиб кетди, қилди хиёнат.
 Сафдошларин сотди, юртини сотди,
 туққан онасига келтирди лаънат!
 Иигитлар ғафлатда қолди, қаттол ёв
 барин тутдай тўкди — қириб ташлади.
 Бева қолди ўнта оташ муҳаббат,
 ўнта мушфиқ дилнинг кўзин ёшлади.
 Она ўғли эди ўша сотқин кас,
 манглайига «хоин» муҳри босилди.
 Не илож шул экан қора қисмати,
 «мангуляк макони — дўзах», ёзилди.
 Кузатиб юраркан навқирон руҳлар,
 таъқиб этарканлар қадам-бақадам.
 Дўлбослаб хумордан чиқдилар бир оз,
 қасос учун имкон бермасалар ҳам.
 Қирқ йиллик ўтмишни айлагач баён,
 руҳлар учиб кетди феруз осмонга.
 Она қолди тубсиз қайғуга ботиб,
 мангу ҳижрон аро, мангу армонда!

БЕШИНЧИ ҚҰШИҚ

Она тилар: мард бўл, ботир бўл, ўғлим,
бамисли шербачча, кучга тўл, ўғлим.
Дейдилар, қурбонсиз бўлмагай уруш,
ўлар бўлсанг фақат жангда ўл, ўғлим.
Йигит яраланди жанг майдонида,
оҳиста бош қўйди қонли тупроққа.
Она ўғитлари кезар қонида,
лек кучи етмади ҳушин йиғмоққа.
Элнинг қутлуғ, сахий далаларини
наҳалли этиклар пайхон этдилар.
Асир олди ёғий беҳуш йигитни
ва бегона юртга ҳайдаб кетдилар.
Қулоғига етгач бу машъум хабар,
она йўлга тушди шунқорин излаб.
Тошлоқ кўчаларда елди саросар
бўтасин йўқотган туядай бўзлаб
Аҳли шаҳар чиқди она йўлига,
қайтармоқ бўлдилар уни ҳар қайда.
«Бас кела олмайсан ёвуз душманга,
саъйи-ҳаракатинг бари бефойда!»
Йўқ, она қайтмади,, мақсади битта —
суюкли фарзандин озод қилади.
Еки ёв қўлида мардона туриб
диловари билан бирга ўлади!
Йўқ, она қайтмади, зеро қалбини
эзарди тоғ каби ҳажру фироқлар.
Она кетди қўрқмай хавфу хатардан,
ортда қолди шаҳар ҳамда қўрқоқлар.
Дашту саҳроларда елди, югурди,
дуч келди йўлида қалин ўрмонзор.
Меҳр йўл бошлади, ўрмон қаърига
кириб борди кўкси доғ онаизор.
Ўрмон — даррандалар макони эрур,
унинг ўз подшоси, қонунлари бор.

Ўрмон — паррандалар ошени эрур,
измида бепоён осмони даввор.
Хабар етди ўрмон шоҳинга шу дам,
чегарадан ўтди бир муштипар зот.
Шоҳ буюрди содиқ маҳрамларига,
бошлаб келинг буён айлаб эҳтиёт.
Шер ва кампир бунда келди рўбарў,
бири — шоҳ, бириси — меҳрибон она.
Шер ҳам онасидан қолганди айрў,
баччалик дамларин эслади ёна.
«...О, нақадар хушбўй она сийнаси,
бағри — бамисоли нур тўла жаҳон.
Неча бор ҳаётин хавфда қолдириб
уни ўтдан, сувдан сақлаган омон...»
Кампир дарди аён бўлди подшога,
жигарбанди душман қўлида асир.
Фармон берди, уни қутқармоқ учун
ўрмон миқёсида тузилсин тадбир!
Она кетди душман сари жадаллаб,
ортидан эргашди минг-минглаб ҳайвон.
Қора булут каби осмонда қушлар
шиддат билан учиб борар ёв томон.
Қатлга ҳозирлик кўрарди душман,
дорда тебранарди ажал сиртмоғи.
Она пайдо бўлди шунда дафъатан,
қалбида буюк дард — айрилиқ доғи.
Деди, мен — онаман, ҳаётбахш бир зот,
дилим тўла меҳр, муҳаббат ва ғам.
Асирларни озод айлагил, эй шоҳ,
йўқса мотам тутгай элинг сенга ҳам.
Йиртқичлар парчалар тожу тахтингни,
тошлар ёғдирадн қушлар бошинга.
Ўз қўлинг-ла кесма ўз дарахтингни,
заҳар солма ичиб турган ошинга.
Шаҳарни қуршаминш йиртқичлар буткул,
кўкда айланмишар қушлар бесаноқ.

Подшо ҳам билдики, она матлабни
бажармаса бешак ишлари чатоқ!
Озод айладилар она фарзандин,
кўнгул ярасига қўйдилар малҳам.
Бағрига босаркан она дилбандин
эриб кетди ҳижрон музлари бирдан.
Она-бола хуррам келдилар қайтиб,
қайтди барча жондор: сиртлону қоплон.
Урмон подшоҳига раҳматлар айтиб,
юртига равона бўлди икковлон.
Чарчаб қолди йўлда муштипар она,
ўгли елкасига олволди уни.
Ватан сарҳадига етдилар аранг,
битган кўринарди волида куни.
Тўхта, болам, деди кампир инграниб,
умрим адоқ бўлиб қолди чамамда.
Ўлсам шу сарҳадга ерлагин мени,
огоҳ бўлай юртни ёв босган дамда...
Ўғли зор-зор йиглаб кўмди онасин,
улкан армон қолди кўнгул қатнда.
Энди фарзандларин қўрғаб хатардан
она руҳи турар юрт сарҳадида!

* * *

Бирон кавф туғилса полапонини
қушлар ҳам олурлар қанот остига.
Токи бор дунёда меҳрибон она
фарзандин бермагай ажал дастига!

ОЛТИНЧИ ҚУШИҚ

Меҳрибон, мўътабар, мунис оналар —
ҳаёт каби азиз, заминдай қутлуғ.
Ажин юзларида не жангномалар,
кумушдай сочлари рангларга тўлиқ.
Урушнинг илк зарби тегар онага,

унинг елкасида жанглarning юки.
Тарих авроғида ҳар бир санага
битилган саҳифа — ёш ва қон юқн
Сўнги беш минг йилнинг, ё раб, икки юз
тўқсон уруғсиз ўтганмиш фақат!
Эй мушфиқ оналар, бу ёвузликка
нечук чидадингиз, қилдингиз тоқат?!
Оналар заҳматин чекса гар тоғлар,
тошлар уқаланиб, тупроқ ёнарди.
Агар кўз ёшларин ютмаса замин
Нух тўфони минг бор такрорланарди.
Оқшом сукупати — жанг гирдобида
сўнган юракларнинг босиқ баҳсидир.
Юлдузлар — қайтмаган фарзанд доғида
очиқ кетган миллиард кўзлар аксидир.
Эллик миллион қурбон берганда башар
сен қандай чидадинг, она сайёра?!
Ҳамон фарзандларин кутар оналар,
эллик йил ўтса ҳам тузалмас яра.
Оналар бардошин битмакка олмас —
дош беролмас, эриб кетар бир онда.
Имкон бўлса, «ОНА» сўзин нур билан
ўчмас қилиб ёзсам феруз осмонга.
Имкон бўлса, машриқ уфқида пойдор
онага муаззам ҳайкал қурсайдим.
Ҳар тонг Қуёш чиқиб унинг ёнидан,
дилларга эзгулик сочиб турсайди!
Онани улугланг, сиз эй одамлар,
эъозланг сарф айлаб қалб қўрингизни.
Гар дилда сақласак оналарни биз,
парвардигор омон сақлайди бизни!

ХОТИМА

Чайқалиб турибди замин у замон,
келажак милтирар туманлар аро.

Башар авлодини юз бора гумдон —
этмакка етармиш қуроллар, эвоҳ!
Сусайиб бормоқда иймон, зътиқод,
Нуҳ замони қайта келмоқдами ё?
Камайиб бормоқда меҳру оқибат,
қай томон кетмоқда бу кўҳна дунё?!
Бу кун бани башар бамисли гўдак —
чирқирар, оламни тутар фарёди.
Қилич қайраб турар қазо маҳрами,
наҳот маҳв этилса башар авлоди?!
Ким омон сақлайди тийғу заҳардан
меҳрни, шафқатни, пок муҳаббатни?
Бало-қазолардан, хавфу хатардан
ким омон сақлайди башариятни?!
Гўзаллик, нафосат қутқарар уни —
деганлар юз бора ҳақлидир балким.
Ва лекин айтинг-чи, энг оғир дамда
фарзандга онадек қалқон бўлар ким?!
Онадир — ҳаётнинг буюк посбони,
кўзларга тўтиё пойи хоклари.
Омон сақлар мангу бани инсонни
азиз оналарнинг руҳи поклари!

1975—1987

МУНДАРИЖА

Умр	4
Ҳалоллик	5
Очилмаган қўриқ	6
Деҳқонга қасида	7
Баҳорни соғинибди	9
Оқ қўшиқ, оппоқ қўшиқ	10
Ўзбекистоним	11
Она юртим	13
Ўқитувчим менинг	15
Она тилим	16
Гуноҳларим	17
Ҳаётдаги ўринлар	18
БМТ ахборотига раддия	19
Ҳаёт эмас у	20
Қаҳрамонлик ҳақида	21
Енаётган чинор	22
«Қудратли зилзила...»	22
«Лочиннинг кўксини чок этди пайкон...»	23
Нажот истаб	24
Вақт ўтиб бормоқда	25
Умидсизлик душманим маним	26
Дўстлар соғинчи	28
Ота тилаги	30
Бахтинг баркамол бўлсин	31
Мен севган аёл	32
Менинг муҳаббатимсиз	33
Дардли бир қўшиқ	34
Армон	36
Ўзбегим аёли	37
Шеър ўқиб бер	39

Улимни енгиб	40
Гуноҳкор бандамиз	41
Кураш	43
Бозорда	44
Бу қандай дунё	45
Шошилманг, одамлар	47
Демократия тарафдори	47
Бизларга тош отмас	48
Мағрур яшаб	49
Номард ҳақида	50
Баъзан янглишасан	51
Қарзга ботириб кет дунёни	52
Юракни бахш этиб бўлмайдн	53
Шоир монологи	55
Бегона ўғлимга	56
Пахтаобод бу	58
Яшагинг келанеради.	59
Энг қийин иш	60
Чеченга эрк беринг	61
Занги бобо	62
Аччиқ хулоса	64
Саккизликлар	65
Тўртликлар	70

Ғазаллар

«Билолмам, ишқ пинҳоним...»	79
«Ул қаро кўзлар мени...»	80
«Уйғонур деб, ишқ кутармиш...»	81
«Дилимнинг дарди иккидур...»	82
«Эй нигорим, қил тараҳҳум...»	83
«Чўксин осмон гумбази...»	84
«Бу олам кўрмаган асло...»	85
«Ул қийиқ қошлар нетар...»	86
«Не учун севдинг, кўнгул...»	87
«Дилбарим кулса фалакдин...»	88

«Бўлмаса шоҳ соҳиби тadbир...»	89
«Кимики деса, мен оқман...»	90
«Одами эрмас анинг...»	91
«Эй кўнгул, ишқ ичра...»	92
«Узингдан изла, эй кўягул...»	93
«Раво кўрмиш бани...»	95
«Бир даме дўст суҳбати...»	96
Замон сенга боқмаса	97
Доно билан	98
«Аҳли ушшоқ кўнглидин...»	99

Мухаммаслар

Наврўзим	100
Навой ғазалларига мухаммаслар	102
Ҳофиз ғазалларига мухаммаслар	133
Аҳмад Яссавий ҳикматларига мухаммаслар	137
Фузулий ғазалларига мухаммаслар	141
Бобур ғазалларига мухаммаслар	145
Машраб ғазалларига мухаммаслар	149
Ватан мадҳи	151
Эркин Воҳидов ғазалларига мухаммаслар	152
А. Орипов ғазалига мухаммас	156
Наврўзга илтижо	158

Ҳажв дафтаридан

Қош қўяман деб...	159
Дод, дастингдан, синов	160
Гина	161
Бўлса бисёр давлатинг	162
Шеъринг уч душмани	163
Бошлиқ руҳсат берса	164
Булбул англаб етган ҳақиқат	165
Бундай одам яшаб ўтмаган	166
Танбал ходим хиргойиси	167

Ўноқ бошлиқ хиргойиси	168
Чериклик	169
Омшоқлик ҳақида	170
Асадгўй ҳақида	171
Омалоқ хат ёзувчига	172
Адбиркор савдогар, овсар ўғил ва оқила келин ҳақида эртак	173
Ақоият	180
Ана руҳи (<i>достон</i>)	181

Ғафур Ғулом номидаги Адабиёт ва санъат
нашриёти

Адабий-бадиий нашр

Мирза Қайнаров

ДУСТ ДИЯДОРИ

Шеърлар, ғазаллар,
мухаммаслар, достон

Муҳаррир Ж. Субҳон

Рассом М. Қарпузас

Расмлар муҳаррири А. Бобров

Техн. муҳаррир Т. Смирнов

Мусаҳҳиҳ М. Насриддинова

ИБ № 3692

Босмахонага берилди 22.03.99. Босишга рухсат этилди.
11.08.99. Бичими 70×90^{1/32}. 2-нав босмахона қоғози. Адабий гар-
нитур. Юқори босма 7,31 шартли босма табоқ. 6,5 нашр
босма табоғи. Жами 1000 нусха. 1019-рақамли буюртма. Ба-
ҳоси шартнома асосида 4—99 рақамли шартнома.

Ўзбекистон Республикаси Давлат матбуот қўмитасининг Ғафур
Ғулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти, 700129, Тош-
кент, Навоий кўчаси, 30.

Ўзбекистон Республикаси Давлат матбуот қўмитасининг 1-бос-
махонасида чоп этилди. Тошкент, 700002, Саъдон, 1-бепк кўча,
2-уй.